

Utjecaj dostupnosti sredstava iz EU fondova na razvoj malog i srednjeg poduzetništva te smanjenje nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj

Horvat, Dajana Maria

Professional thesis / Završni specijalistički

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:292238>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-01**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Specijalistički poslijediplomski rad br. I/IV/2020

**Utjecaj dostupnosti sredstava iz EU fondova na razvoj
malog i srednjeg poduzetništva te smanjenje nezaposlenosti
u Republici Hrvatskoj**

Dajana Maria Horvat, mag oec., 0016080122

Varaždin, lipanj 2020. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za Ekonomiju

Poslijediplomski specijalistički studij Poduzetništvo i EU fondovi

Specijalistički poslijediplomski rad br. I/VI/2020

Utjecaj dostupnosti sredstava iz EU fondova na razvoj malog i srednjeg poduzetništva te smanjenje nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj

Student

Dajana Maria Horvat, mag. oec., 0016080122

Mentor

Prof. dr. sc. Marijan Cingula

Varaždin, lipanj 2020. godine

Sažetak

Ulazak Hrvatske u Europsku uniju donio je brojne mogućnosti, ali i obaveze koje je politika morala ispoštovati kako bi se prilagodili pravilima koje propisuje Europska unija. Brojna financijska sredstva dostupna su preko fondova Europske unije koji potiču različite ciljeve, ali i politike. Trenutno još uvijek traje programsko razdoblje 2014. – 2020. no EU se, kao i sve zemlje, polako priprema za početak novog programskog razdoblja koje će trajati od 2021. do 2027. godine.

Najveći problem s kojim se suočava Republika Hrvatska je iseljavanje mladog stanovništva koje čini radni kapital, a kako bi se to spriječilo, potrebno je ulagati u mladu snagu da se ne iseljava. Osim povećanja plaća, potrebno je osigurati sigurno zaposlenje i sigurna primanja. Europska unija za cilj ima povećanja udjela zaposlenog stanovništva na 75% do 2021. godine te je zbog navedenog planirala unutar fondova sredstva upravo za taj cilj. Hrvatska od kada je postala punopravna članica ima osiguran pristup sredstvima iz EU fondova te koristi sredstva i u cilju povećanja zaposlenosti stanovništva. Iako Hrvatska koristi sredstva iz fondova u tu svrhu, još uvijek je to nedovoljno te je zaposlenost još uvijek daleko ispod prosjeka Europske unije.

Kako bi se pokrenulo gospodarstvo, ključno je podržati mala i srednja poduzeća koja će biti iz proizvodnog sektora. Također, kao i kod zapošljavanja, jedan od ciljeva Europske unije jest poticanje malog i srednje poduzetništva koje čini udio od 98% u ukupnom broju poduzeća. Fondovi ne potiču samo otvaranje poduzeća već potiču i razvoj, zapošljavanje, proširenje i inovacije. Brojne institucije potpomažu poduzetništvo jer je prepoznato kao jedna od važnijih točaka za razvoj ekonomije. Hrvatska ima problem u manjku proizvodnih djelatnosti te se ključno okrenuti malim i srednjim poduzećima koja proizvode nove proizvode, dok se manje orijentirati na uslužne djelatnosti.

U Hrvatskoj se sredstva iz fondova još uvijek premalo iskorištavaju, iako pozitivno djeluju, no mnogi natječaji koji su planirani se ne otvaraju, a država bi morala isto tako cjelokupnu nacionalnu ekonomiju prilagoditi tako da ona potiče razvoj gospodarstva, što je stavka koja još uvijek nedostaje. Slijedeće programsko razdoblje koje počinje 2021. godine a traje do 2027. godine bi trebalo maksimalno iskoristiti za pozitivan razvoj gospodarstva i poticanja mladog i radno sposobnog stanovništva na ostanak u Hrvatskoj.

KLJUČNE RIJEČI: EU fondovi, Europska unija, mala i srednja poduzeća, nezaposlenost

Popis korištenih kratica

APZ	Aktivna politika zapošljavanja
BDP	Bruto domaći proizvod
BOND	Business Organisations Network Development
CABBS	Izgradnja kapaciteta stručnjaka za područje obavljanja poslovnih usluga i ustanova zaduženih za pružanje potpore u poslovanju
CEFTA	Central European Free Trade Agreement
CEPOR	Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva
CESI	Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje
CF	Kohezijski fond
COSME	Competitiveness and SMEs Programme
DISC	The Digital Innovation and Scale-up Initiative
DZS	Državni zavod za statistiku
EAFRD	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
EaSI	Program za zapošljavanje i socijalne inovacije
EBRD	Europska banka za obnovu i razvoj
EIB	European Investment Bank
EIC	European Innovation Council
EIF	European Investment Fund
EMFF	Europski fond za pomorstvo i ribarstvo
ERDF	Europski fond za regionalni razvoj
ESF	Europski socijalni fond
ESFU	Europski fond za strateška ulaganja
EU	Europska unija
EUR	Euro valuta
FDI	Foreign Direct Investment (Izravna strana ulaganja)

GEM	Global Entrepreneurship Monitor
GDP	Gross Domestic Product (Bruto domaći proizvod)
HAMAG-BICRO	Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije
HBOR	Hrvatska banka za obnovu i razvitak
HNB	Hrvatska narodna banka
HOK	Hrvatska obrtnička komora
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
INTENSE	International Entrepreneurship Skills Europe
IPA	Instrument for Pre-accession Assistance
kn	Hrvatska kuna
LGF	The Loan Guarantee Facility (Instrument kreditnog jamstva u COSME programu)
MINPO	Ministarstvo poduzetništva i obrta
mil.	milijun
mlrd.	milijarda
MSP	Mali i srednji poduzetnici
NEET	Not in Employment, Education or Training
OPKK	Operativni program Kohezija i konkurentnost
OPULJP	Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali
PPI	Poduzetnička potporna institucija
RH	Republika Hrvatska
R&D	Research and development (Istraživanje i razvoj)
SBA	The Small Business Act
SME	Small and medium enterprises (Mala i srednja poduzeća)
TEA	Total Entrepreneurial Activity (Ukupna poduzetnička aktivnost)
YEI	Inicijativa za zapošljavanje mladih

Sadržaj

1. Uvod	6
1.1. Predmet rada	7
1.2. Cilj rada, metode istraživanja i hipoteze	7
1.3. Doprinos istraživanja	8
1.4. Struktura rada.....	8
2. EU fondovi u Republici Hrvatskoj.....	10
2.1. EU fondovi koji potiču razvoj gospodarstva	17
2.2. Analiza korištenja sredstava iz EU fondova za razdoblje 2014.-2020. u Republici Hrvatskoj.....	18
2.2.1. <i>Analiza iskorištenosti sredstava iz EU fondova prema županijama.....</i>	<i>22</i>
3. Nezaposlenost u Republici Hrvatskoj	26
3.1. Usporedba kretanje nezaposlenosti u Hrvatskoj i EU od 2014. do 2019. godine	27
3.2. Kretanje nezaposlenosti u Hrvatskoj od 2014. do 2019. godine	34
3.2.1. <i>Razlosci izlaska iz evidencije Hrvatsko zavoda za zapošljavanje</i>	<i>44</i>
3.2.2. <i>Kretanje stanovništva u Republici Hrvatskoj.....</i>	<i>46</i>
3.3. Potpore iz EU fondova na smanjenje nezaposlenosti	51
3.3.1. <i>Natječaji za dodjelu bespovratnih sredstava.....</i>	<i>56</i>
3.4. Pozitivni i negativni utjecaji poticanja zapošljavanja putem EU fondova.....	58
4. Poduzetništvo u Republici Hrvatskoj	56
4.1. Kretanje broja registriranih malih i srednjih poduzeća od 2013. do 2018. godine.....	59
4.2. GEM istraživanje u Republici Hrvatskoj	68
4.3. Small Business Act (SBA)	73
4.4. Potpore malom i srednjem poduzetništvu	75

4.4.1. <i>Mogućnosti financiranja poduzetništva</i>	78
4.4.2. <i>Obrazovanje za poduzetništvo</i>	85
4.4.3. <i>Potpoma ženskom poduzetništvu</i>	89
4.4.4. <i>Natječaji za dodjelu bespovratnih sredstava</i>	91
4.5. Utjecaj iskorištenosti sredstava iz EU fondova na povećanje broja malih i srednjih poduzetnika	93
4.6. Pozitivni i negativni utjecaji poticanja otvaranja poduzeća iz sredstava EU fondova	96
5. Rasprava	99
6. Zaključak	107
7. Literatura	109
Popis grafikona	116
Popis tablica	118

1. Uvod

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, 1. srpnja 2013. godine, javlja se mogućnost iskorištavanja sredstava iz strukturnih i kohezijskih fondova. Dva su osnovna strukturna fonda, Europski socijalni fond (dalje u tekstu: ESF) i Europski fond za regionalni razvoj (dalje u tekstu: ERDF) kojima su korisnice pojedine regije, a kojima je cilj umanjiti razliku među pojedinim regijama. Za razliku od strukturnog fonda, kohezijske fondove ne koriste regije, već sve države članice.

Regionalna politika jedna je od ključnih politika EU jer za cilj ima smanjiti gospodarske i socijalne razlike među regijama zemalja članica, poticanjem na njihov razvoj. S aspekta intervencionalizma, postoji više argumenata za vođenje regionalne politike na razini EU, a to su jednakost i pravednost, osiguranje ekstra dohotka i proizvodnje, niža inflacija i brži rast te optimalizacija prostorne alokacije proizvodnje smanjenjem pritiska na koncentraciju ekonomskih aktivnosti oko velikih gradova. Efikasna regionalna politika važna je za razvoj EU, prvenstveno jer postoje velike razlike u razvijenosti među zemljama. Jedna od najrazvijenijih zemalja EU je Luksemburg koja ima BDP per capita 3 puta veći od Bugarske. Ovako velike razlike su prepreka za uspješnu europsku integraciju (Kersan-Škabić, 2015).

Sama regionalna politika temelji se na financijskoj solidarnosti koju trebaju osigurati da bi sve regije i građani mogli u potpunosti iskoristiti prednosti jedinstvenog tržišta te monetarne i ekonomske unije. Regionalna politika je ta koja pomaže da nedovoljno razvijene zemlje budu sposobne odgovoriti snažnim konkurentima na tržištu.

Kao što je već spomenuto, najvažniji instrumenti regionalne politike su ESF i ERDF te Kohezijski fond. ESF se koristio kao sredstvo koje je pomagalo radnicima koji su ostali bez posla i onima koji su htjeli započeti raditi u nekoj drugoj regiji. Unutar razdoblja 2014.-2020., fond je usmjeren na porast zapošljavanja, socijalnu uključenost, borbu protiv siromaštva, bolje obrazovanje i pružanje podrške državam članicama u njihovom nastojanju da poboljšaju kvalitetu javne uprave i upravljanja. ERDF je namijenjen financiranju projekata ekonomske i socijalne kohezije te smanjivanju razlika između regija. Prioritetna os za razdoblje 2014.-2020. su inovacije i istraživanje, podrška za male i srednje poduzetnike (SME) i ekonomija s niskim emisijama ugljika. Što se kohezijskog fonda tiče, isti financira velike infrastrukturne projekte te služi za smanjivanje gospodarskih i socijalnih razlika i promicanju održivog razvoja (Kersan-Škabić, 2015).

Ključni tematski prioriteti u razdoblju 2014.-2020., za analiziranu temu su jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika, poljoprivrednog sektora te sektora ribarstva, promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podržavanje mobilnosti radne snage, promicanje

društvene uključenosti te borba protiv siromaštva i diskriminacije i ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje (Kersan-Škabić, 2015).

EU fondovi su jedan od ključeva regionalnog razvoja te je svima dana mogućnost konkurentnosti na tržištu, no činjenica je da zemlje koje povuku manje sredstava iz fondova mogu više prosperirati, jer efikasnije i učinkovitije preusmjeravaju resurse. Kao jedan od ključnih poteškoća u gospodarstvu Hrvatske navodi se visoka stopa nezaposlenosti te je potrebno analizirati da li je Hrvatska efikasno i učinkovito usmjerila resurse da bi smanjila nezaposlenost ili potaknula samozapošljavanje kroz razvoj i otvaranje malih i srednjih poduzeća.

1.1. Predmet rada

Analiza iskorištavanja i efikasnog preusmjeravanja sredstava povučenih iz strukturnih i kohezijskog fonda radi učinka na smanjenje nezaposlenosti i na poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva. Analiza malog i srednjeg poduzetništva je ključna jer ona čine 99% ukupno registriranih poduzeća u Republici Hrvatskoj te zapošljavaju više od 50% radne snage što ih čini pogodnima za utjecaj na smanjenje nezaposlenosti.

1.2. Cilj rada, metode istraživanja i hipoteze

Cilj rada je analizirati utjecaj dostupnosti sredstava iz EU fondova na razvoj malog i srednjeg poduzetništva te smanjenje nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj.

Prikupljeni podaci, koji će biti analizirani su sekundarni tj. javno su dostupni te su prikupljeni na web stranicama i u izvješćima dostupnim na internetu. Mjesto prikupljanja podataka je metoda istraživanja za stolom (desk metoda)

Rad se sastoji od teorijskog i empirijskog dijela. Svaki dio rada obuhvaća teoretski dio koji je potkrijepljen istraživanjem obuhvaćajući sekundarne podatke koje su analizirane. Metode korištenje u radu su:

- *Metoda analize* kojom se raščlanjivanjem tvrdnji koje su poznate stječe jasna slika o objektima koji se proučavaju
- *Metoda sinteze* kojom su jednostavne tvrdnje povezivane u složenije i općenitije kako bi se objekti istraživanja mogli kvalitetnije proučiti
- *Metoda indukcije i dedukcije* za donošenje zaključaka u empirijskom i teorijskom dijelu
- *Metoda generalizacije* za uopćavanje od posebnog pojma do općenitijeg

- *Metoda deskripcije* za opisivanje pojmova, zakonitosti, grafičkih prikaza, primjera iz prakse
- *Metoda komparacije* za uspoređivanje sličnih ili istih činjenica i procesa
- *Povijesna metoda* za povijesnu analizu ekonomskih pojmova

Hipoteze postavljene u svrhu istraživanja su:

H0: Dostupnost sredstava iz EU fondova omogućila je lakše otvaranje poduzeća malim i srednjim poduzetnicima u razdoblju od 2014. do 2018. godine

H1: Korištenje sredstava iz EU fondova smanjilo je nezaposlenost u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2014. do 2018. godine.

1.3. Doprinos istraživanja

EU fondovi su jedan do ključnih financijskih izvora za razvoj gospodarstva jer potiče razvoj zemlja te konvergenciju ka tome da sve članice EU imaju približno isti razvoj. Iskorištavanje sredstava iz EU fondova se danas uvuklo u sve sfere poslovanja pa tako gotovo ne postoji poduzeće koje danas ne provodi EU projekte ili nije dio nekog EU projekta.

Rad daje smjernice gospodarstvenicima o politikama koje provodi EU te cijevima koje ona potiče kroz fondove i programe. Također, daje pregled projekata unutar kojih se u financijskom razdoblju 2014-2020 potiče zapošljavanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva (dalje u tekstu: MSP) koje su jedne od ključnih makroekonomskih varijabli jer potiču razvoj gospodarstva kroz poticanje proizvodnje i potrošnje. Zapošljavanje je jedna od ključnih varijabli kojom se bave svi dijelovi ekonomije te je važan njen utjecaj na tržište, ali i cjelokupno gospodarstvo.

Zatvaranjem financijskog razdoblja 2014 – 2020, otvara se novo razdoblje 2021 – 2027 koje još više potiče razvoj i konkurentnost MSP-a, a upravo tim razvojem, doći će do otvaranja novih radnih mjesta, a time smanjenja nezaposlenosti. Iskorištavanjem što većeg udjela u fondovima te usmjeravanjem na razvoj MSP-a, Hrvatska će postati konkurentna i osigurati gospodarsku stabilnost.

1.4. Struktura rada

Rad je podijeljen na tri dijela od koji je prvi uvod, pa razrada teme koja je podijeljena na tri poglavlja te na kraju zaključak. Uvodni dio rada obuhvaća važne činjenice o analiziranoj temi te osim pregleda rada daje pregled ciljeva i hipoteza.

Središnji dio rada, kroz tri zasebna dijela, analizira temu na način da daje pregled EU fondova u Republici Hrvatskoj te dijeli EU fondove između onih koji potiču zapošljavanje i onih koji potiču otvaranje malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj. Nakon toga, u sklopu istog dijela, napravljen je pregled korištenja sredstava iz EU fondova za razdoblje 2014. do 2020. godine. Slijedeći dio obuhvaća analizu nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj, kao jednog od ključnih problema s kojim se suočava gospodarstvo. Naglasak na kretanje nezaposlenosti stavljen je na razdoblje od 2013. godine, tj. od ulaska Hrvatske u EU pa sve do 2018. godine, tj. do kada postoje dostupni podaci o kretanju nezaposlenosti. U ovom dijelu se analiziraju podaci potrebni za dokazivanje hipoteze H1 te su navedeni prednosti i nedostaci za zapošljavanje putem EU fondova. Posljednji dio u središnjem dijelu rada analizira poduzetništvo u Republici Hrvatskoj, s naglaskom na mala i srednja poduzeća, koja čine 99% ukupno registriranih poduzeća. Kao i kod nezaposlenosti, analizirani su podaci o registraciji broja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2018. godine te poticaji koje isti mogu iskoristiti, kao i prednosti i nedostaci koje se javljaju iskorištavanjem sredstava iz EU fondova za otvaranje poduzeća.

Zaključni dio sadrži raspravu u kojoj su objedinjeni zaključci iz središnjeg dijela te je dan zaključak cjelokupnog rada.

2. EU fondovi u Republici Hrvatskoj

Europska unija financira široki raspon projekata i programa u područjima kao što su ruralni i urbani razvoj, zapošljavanje i socijalna uključenost, poljoprivreda i ruralni razvoj, pomorska i ribarstvena politika, istraživanje i inovacije te humanitarna pomoć. Sredstvima se upravlja u skladu sa strogim pravilima, a skupina od 28 povjerenika EU ima političku odgovornost za osiguravanje pravilne uporabe sredstava. Više od 76% proračuna EU upravlja se u partnerstvu s nacionalnim i regionalnim tijelima sustavom zajedničkog upravljanja s pomoću pet velikih Strukturnih i investicijskih fondova, Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond, Kohezijski fond, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo. S ostalih 24% sredstava EU upravlja u obliku bespovratnih sredstava za posebne projekte povezane s politikama EU te ugovorima koje dodjeljuju institucije EU za nabavu usluga, roba ili radova. Prijaviti se za financiranje mogu mala poduzeća, nevladine organizacije i organizacije civilnog društva, mladi, istraživači te poljoprivrednici i ruralno poduzetništvo (https://europa.eu/european-union/about-eu/funding-grants_hr).

Prije samog pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, te prije početka korištenja sredstava iz fondova EU, Hrvatska je morala definirati regije koristeći NUTS nomenklaturu. Godine 2007. definirane su te s Eurostatom i Europskom komisijom usuglašene NUTS regije: NUTS I regija za područje cijele Hrvatske, NUTS II regije od koje je jedna Jadranska, druga Sjeverozapadna, treća Središnja i Istočna Hrvatska i NUTS III regije, postojeće županije i Grad Zagreb. NUTS I nema veze s nacionalnim granicama već je to pojam koji označava makro regiju, pa je tako u EU ukupno 98 NUTS I regija. U Republici Hrvatskoj (dalje u tekstu RH) se cijela država definira kao NUTS I regija što znači da je cijela država prihvatljiva za financiranje (Devčić, Šostar, 2015).

Pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji, zahtijevalo je uspostavu novog zakonodavnog i institucionalnog okvira upravljanja politikom regionalnog razvoja te jačanje administrativnih kapaciteta za strateško planiranje i upravljanje regionalnim razvojem na svim razinama.

„Zadaća regionalne politike je omogućiti svim regijama ostvarenje potencijala i iskorištavanje mogućnosti za održiv razvoj i blagostanje stanovnika, posvećujući dodatnu pažnju područjima koja zaostaju u razvoju.“ (Devčić, Šostar, 2015., 135. str)

Godine 2010. Europska unija je završila provođenje Lisabonske strategije (2001. – 2010.) koja bi bila ostvarena u većoj mjeri da nije bilo ekonomske i financijske krize. Strategija koja se prihvatila su srpnju 2020. godine pokriva razdoblje od 2011. do 2020. godine i naziva se Europa 2020. Navedena strategija obuhvaća pet ciljeva, povećanje zaposlenosti stanovništva između 20. i 64. godine do stope od najmanje 75%, ulaganje 3% BDP-a u istraživanje i razvoj, smanjenje emisija stakleničkih plinova za najmanje 20%, smanjenje ranog napuštanja na 10% te povećanje

udjela populacije 30.-34. godine sa završenim tercijarnim obrazovanjem na barem 40% do 2020. i smanjenje broja osoba iz kategorije siromašnih za najmanje 20 milijuna. Ukoliko dođe do ostvarenja ciljeva, procjena je rast BDP-a EU od 4% (Belić, 2011).

Europe 2020 Strategija za pametan, održiv i uključiv rast temeljni je strateški dokument EU za razdoblje 2014. – 2020. kojom su definirani prioriteti i ciljevi djelovanja i razvoja Europske unije u danom programskom razdoblju. Prioritete koji su unutar Strategije istaknuti, zemlje članice dužne su ugraditi u svoje nacionalne i regionalne dokumente koji moraju biti usmjereni ka ostvarenju ciljeva EU. Strategija je donesena u jeku krize u kojoj je zabilježen značajan pad proizvodnje te je porastao javni dug iznad 80% GDP-a EU. Osim navedenog, kriza je utjecala i na pad zaposlenosti, ali i EU se morala nositi sa jakom konkurencijom iz Kine, Japana i Indije, klimatskim promjenama i nedostatkom sirovina i resursa (Tufekčić, 2013). EU je zadala pet mjerljivih ciljeva koje želi postići do 2020. godine, zaposlenost populacije između 20 i 64 godine na razini 75%, ulaganje u istraživanje i razvoj (dalje u tekstu: R&D) na razini 3% GDP-a EU, postignuće klimatsko/energetskog cilja '20/20/20', postotak ranog napuštanja školovanja ispod 10% te minimalno 40% mlade generacije s diplomom i 20 milijuna manje ljudi izloženih riziku siromaštva (Bešlić i sur., 2014).

Kohezijska odnosno regionalna politika najuže je povezana s ciljevima europske strategije Europe 2020 te bi upravo ona trebala pridonijeti ostvarenju pametnog, održivog i uključivog rasta, ali i ostvarenju inicijative Inovativna Europa zacrtanog u Strategiji. Regionalna politika može navedeno postići tako da potiče inovacije, obrazovanje, istraživanje i razvoj, investicije zasnovane na znanju i aktivnosti koje rezultiraju visokom dodanom vrijednošću. Europska industrija ima potencijala da preuzme ključnu ulogu opravka jer je svjetski lider u strateškim sektorima kao što su automobilska i zrakoplovna industrija, građevinska industrija, svemirska industrija te kemijska i farmaceutska industrija (Tufekčić, 2013). Kohezijska politika predstavlja jednu od najznačajnijih javnih politika Europske unije čiji je cilj smanjenje gospodarskih, socijalnih i teritorijalnih razlika koje postoje između Europske unije, ali i pojačati konkurentnost europskog gospodarstva na globalnoj razini (Böhm i sur.)

Kohezijska politika Europske unije financirana je iz tri glavna fonda, dok su Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond poznati pod nazivom strukturni fondovi. Svih pet fondova je poznati pod nazivom Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi). Kohezijski fond je namijenjen državama članicama koje imaju BDP po stanovniku manji od 90% prosjeka Europske unije. Njime se financiraju projekti iz područja prometa i okoliša, a korisnici su uglavnom tijela javne vlasti i poslovni sektor. Europski fond za regionalni razvoj namijenjen je za ulaganje u proizvodne investicije u svrhu otvaranja radnih mjesta, infrastrukturne investicije, razvoj malog i srednjeg poduzetništva i lokalnog razvoja. Iz fonda se ulaže u projekte za koje se

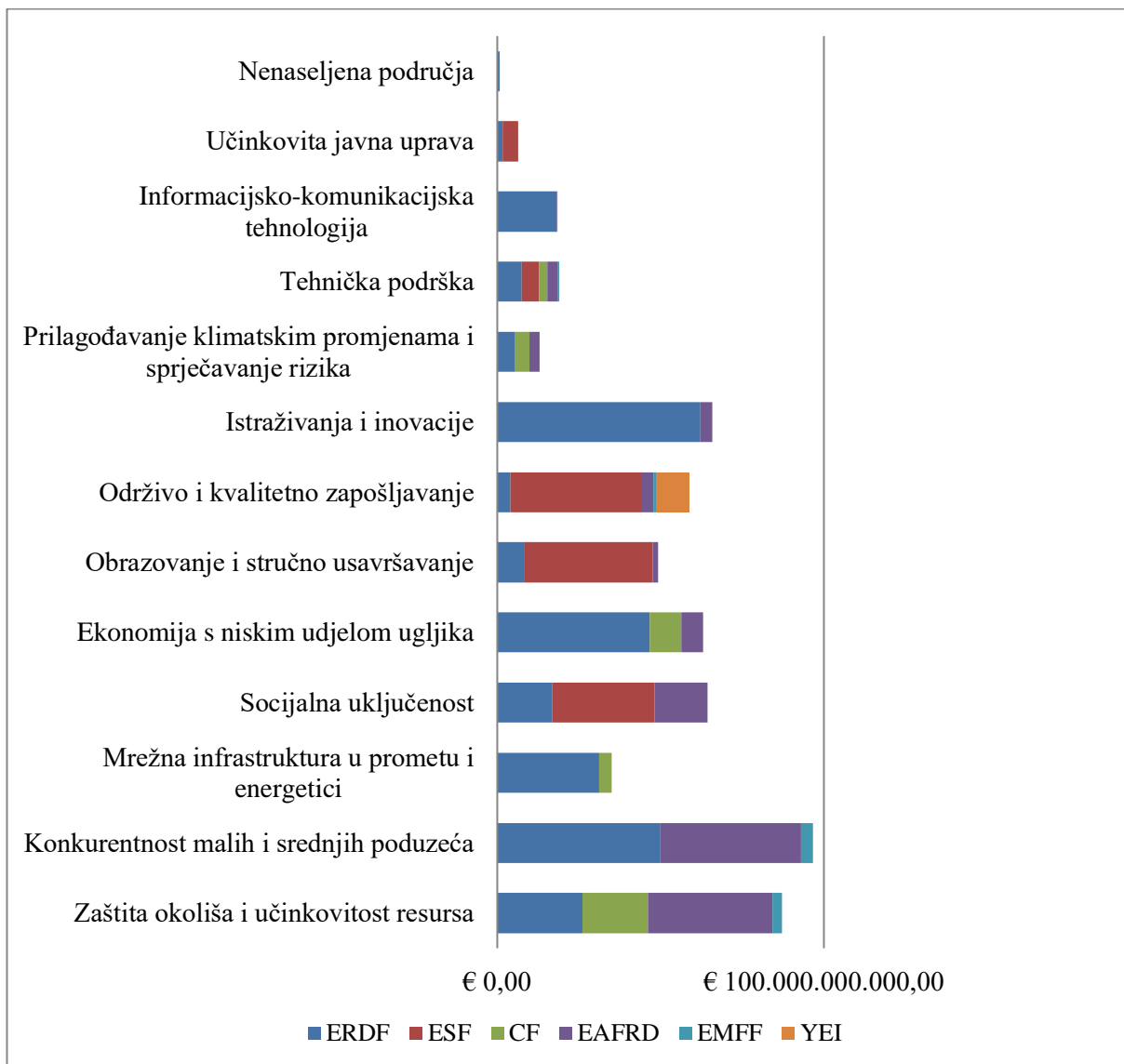
zna da će doprinijeti stvaranju i očuvanju radnih mjesta, a sve to kroz ulaganja u mala i srednja poduzeća, infrastrukturu u području energetike, okoliša te informacijskih i komunikacijskih tehnologija, ulaganja u socijalnu, zdravstvenu i obrazovnu infrastrukturu, ali i razvoj unutarnjeg potencijala. Korisnici navedenog fonda su javna tijela, organizacije privatnog sektora, nevladine organizacije i volonterske organizacije. Strana poduzeća s bazom u regiji se također mogu prijaviti, ali moraju zadovoljavati europska pravila javne nabave. Europski socijalni fond je namijenjen za poticanje poduzetništva i pomoć posloprimcima u pronalaženju boljih radnih mjesta. Korisnici sredstava iz Europskog socijalnog fonda su javna uprava, udruženja radnika i poslodavaca, nevladine udruge, dobrotvorne ustanove i poduzeća. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj je usmjeren na poboljšanje upravljanja i kontrole politike ruralnog razvoja te ulaganje u uspostavu ekološke i teritorijalne ravnoteže, zaštitu klimatskih uvjeta i uvođenje inovacija u sektor poljoprivrede. Koristiti sredstva iz navedenog fonda mogu poljoprivredni gospodarski subjekti, organizacije, udruge i sindikati, udruge za zaštitu okoliša, organizacije koje pružaju usluge kulturi zajednice, udruge žena, poljoprivrednici, šumari i mladi. Posljednji, Europski fond za pomorstvo i ribarstvo namijenjen je za osiguravanje sredstava ribarskoj industriji i priobalnim zajednicama, a njegov cilj je omogućiti prilagodbu primijenjenim uvjetima u sektoru i postići gospodarsku i ekološku održivost (Huška, 2019).

Strateški okvir za korištenje ESI fondova određen je sporazumom o partnerstvu, operativnim programima, Zajedničkim nacionalnim pravilima i Zakonom o uspostavi institucionalnog okvira za korištenje ESI fondova u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014. -2020. Republika Hrvatska je donijela četiri operativna programa, a aktivnosti unutar operativnog programa se financiraju iz odgovarajućeg ESI fonda. Operativni program Konkurentnosti i Kohezija 2014. -2020. je temeljni programski dokument pomoću kojeg se provodi kohezijska politika EU te se na taj način pomaže cilju Ulaganje u rast i radna mjesta. Navedenim se potiče ulaganje u infrastrukture, pruža se potpora poduzetništvu, ali i istraživačkoj djelatnosti. Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. pridonosi se rastu zapošljavanja i jačanju socijalne kohezije u Hrvatskoj. Ulaganje u ljudski kapital i jačanje konkurentnosti europskog gospodarstva podupire se kroz Europski socijalni fond (Huška, 2019).

U financijskom razdoblju u kojem se trenutno nalazimo, 2014.-2020., EU u fondovima ima raspoloživo 643.152.137.890,00 EUR, od čega ERDF čini 43,4% sredstava, EAFRD 23,4%, ESF 18,8%, Kohezijski fond 11,6%, YEI 1,6% te EMFF 1,2% budžeta. Na grafikonu 1., prikazana je struktura ukupnog budžeta prema tematskim područjima. Najveći dio budžeta ulaže se u Konkurentnost malih i srednjih poduzeća od čega je iz ERDF-a osigurano 49.760.853.329 EUR, dok je 43.210.409.947 EUR osigurano iz EAFRD-a. Tematsko područje koje je na drugom mjestu po osiguranom budžetu je Zaštita okoliša i učinkovitost resursa. U tematskom području Zaštita

okoliša, najveći udio sredstava ima EAFRD, 38.189.148.000 EUR, zatim slijedi ERDF sa 26.045.548 EUR, Kohezijski fond sa 20.026.395.631 EUR i EMFF sa 3.631.074.237 EUR. Ostala tematska područja u koja se također ulaže velika količina novaca jesu Istraživanje i inovacije, Održivo i kvalitetno zapošljavanje, Obrazovanje i stručno usavršavanje, Ekonomija s niskim udjelom ugljika i Socijalna uključenost. Najmanje se ulaže u nenaseljena područja, dok se u ostala područja ulaže nešto više novaca (<https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview>)

Iz grafikona 1. vidljivo je kako YEI ima osigurana sredstva samo za tematsko područje Održivo i kvalitetno zapošljavanje, dok se financiranje iz ostalih fondova proteže kroz ostala tematska područja. Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) ima osigurana sredstva za sva tematska područja. Europski socijalni fond (ESF) ima osigurana sredstva unutar pet tematskih područja, Učinkovita javna uprava, Tehnička podrška, Održivo i kvalitetno zapošljavanje, Obrazovanje i stručno usavršavanje te Socijalna uključenost. Kohezijski fond (dalje u tekstu CF) ima osigurana sredstva za također pet programskih područja, od kojih najviše sredstava ima u tematskom području Zaštita okoliša i učinkovitost resursa, zatim slijede Ekonomija s niskim udjelom ugljika, Prilagođavanje klimatskim promjenama i sprječavanje rizika, Mrežna infrastruktura u prometu i energetici te Tehnička podrška. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD) osigurava sredstva za Konkurentnost malih i srednjih poduzeća, Zaštitu okoliša i učinkovitost resursa, Socijalnu uključenost, Ekonomiju s niskim udjelom ugljika, Održivo i kvalitetno zapošljavanje, Istraživanje i inovacije, Prilagođavanje klimatskim promjenama i sprječavanje rizika te Tehničku podršku. Uz YEI, najmanje sredstava u financijskom razdoblju 2014. – 2020. ima Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF) koji ima osigurana sredstva unutar dva područja, Konkurentnost malih i srednjih poduzeća i Zaštita okoliša i učinkovitost resursa.

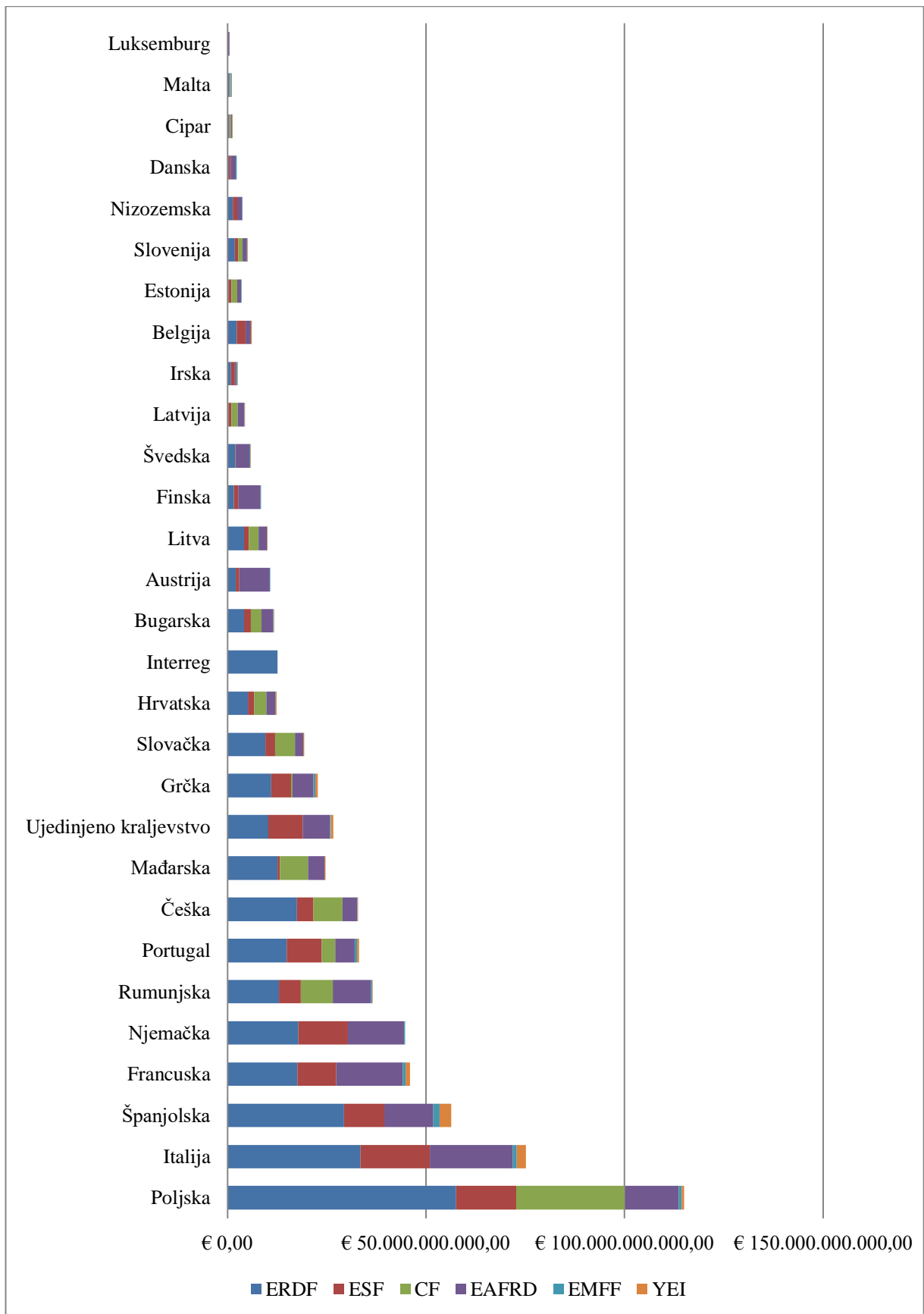
Grafikon 1. Ukupni budžet u financijskom razdoblju 2014. – 2020. prema tematskim područjima

Izvor: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview>

Grafikon 2. prikazuje raspored ukupnog budžeta svih fondova Europske unije unutar zemalja članica. U financijskom razdoblju 2014. – 2020. najveći udio sredstava iz Fondova ima Poljska koja samo u ERDF ima osigurano 57.501.859.767 EUR što je više od četiri puta nego Republika Hrvatska ima osiguranih sredstava iz svih fondova. Također, ima osigurano 27.299.987.115,00 EUR unutar Kohezijskog fonda, 15.203.007.190 unutar ESF-a i 13.612.211.430 unutar EAFRD-a, dok je ostatak osigurano kroz EMFF i YEI.

Nadalje, vidljivo je da razvijene zemlje članice EU, Italija, Njemačka, Španjolska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska, Austrija, Finska, Švedska, Irska, Belgija, Nizozemska, Danska i Luksemburg, nemaju sredstva osigurana iz Kohezijskog fonda.

Luksemburg je zemlja koja ima najmanje sredstava osiguranih iz EU fondova, ukupno 456.419.829 EUR raspoređenih između ESF, ERDF i EAFRD, što čini samo oko 7% ukupnih sredstava koja Poljska ima osigurana iz ERDF-a. Takva razlika ne čudi s obzirom da su Fondovi namijenjeni kako bi se zemlje razvijale u istom pravcu. Od ukupno 29 zemalja, Hrvatska se nalazi na 13. mjestu prema količini sredstava osiguranih za financijsko razdoblje 2014. – 2020.

Grafikon 2. Ukupni budžet prema zemljama članicama (u bilijunima EUR)

Izvor: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview>

Ukupni budžet Republike Hrvatske za financijsko razdoblje 2014. – 2020. je iznosio 12.653.688.161,00 EUR, što uključuje Kohezijski fond, ESF, ERDF, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (dalje u tekstu: EAFRD), Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (dalje u tekstu: EMFF) te inicijativu za zapošljavanje mladih (dalje u tekstu: YEI). Zaključno s 31.7.2017. godine, Hrvatska je ugovorila 40% navedenog iznosa, no krajnjim korisnicima je isplaćeno 9%. U navedenom razdoblju, iz Kohezijskog fonda je ugovorno 43%, EAFRS 28%, EMFF 31%, ERDF 50%, ESF 21% i YEI 46% sredstava (<https://pjr.hr/koliko-su-eu-fondovi-iskoristeni-u-hr/>).

Prema podacima Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, u prva tri mjeseca, u okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija (OPKK), ugovoren je 491 projekt ukupne vrijednosti 2,8 milijardi kuna, od kojih se gotovo milijun kuna odnosi na EU fondove u sektoru zaštite okoliša, za projekte energetske učinkovitosti 700 milijuna kuna, za prometne infrastrukture 500 milijuna kuna, dok je za nove projekte u poduzetništvu ugovoreno 200 milijuna kuna (<https://razvoj.gov.hr/vijesti/u-2019-godini-ugovoreno-490-novih-eu-projekata/3998>)

2.1. EU fondovi koji potiču razvoj gospodarstva

Temeljni strateški dokument na razini EU je strategija Europa 2020 koja je naslijedila Lisabonsku strategiju i sadrži razvojne planove EU kojima su u središtu pametan, održiv i uključivi rast (Bešlić i sur., 2014).

Malo i srednje poduzetništvo te zapošljavanje je teško promatrati odvojeno s obzirom da jedno povlači drugo te da su obje ključne za razvoj gospodarstva neke zemlje. Ključni ciljevi u Europi 2020 su upravo poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva ali i smanjenje nezaposlenosti. Očekivano je ako će se poticati razvoj malog i srednjeg poduzetništva te otvaranje novih poduzeća, kako je to u strategijama naglašeno, da će isto pridonijeti otvaranju novih radnih mjesta i time smanjenju nezaposlenosti.

Poticanje konkurentnosti europske industrije, a posebice malog i srednjeg poduzetništva jedan je od ciljeva strategije Europa 2020 koju je Hrvatska prihvatila kao zemlja članica. Malo i srednje poduzetništvo je prepoznato kao izvor ekonomskog rasta i zapošljavanja te je razvoj istog opisano u inicijativi „Integrirana industrijska politika za vrijeme globalizacije“. Razvojem strategije Europa 2020, EU se obvezala pomoći osigurati financijska ulaganja i davati kredite putem korištenja inovativnih financijskih instrumenata (Tufekčić, 2013).

U provođenju kohezijske politike, državama članicama dostupni su ERDF, ESF i CF te se oni koriste za ispunjavanje tri cilja kohezijske politike, konvergenciju, regionalnu konkurentnost i

zapošljavanje te europsku teritorijalnu suradnju. Cilj regionalne konkurentnosti i zapošljavanja se financira iz ERDF-a i ESF-a (Cerovec i sur., 2010). Navedeni cilj se provodi u regijama koje nisu konvergentne tj u onima koje ostvaruju bar 75% prosječnog BDP-a po glavi stanovnika, a cilj Europe 2020 upravo jest ostvariti jačanje konkurentnosti i atraktivnosti regija te potaknuti zapošljavanje pomoću razvojnih programa i osiguravanjem većeg broja boljih poslova (Belić, 2011).

ERDF i ESF su najveći europski fondovi koji podupiru male poduzetnike kroz različite inicijative koje se provede na nacionalnoj i regionalnoj razini, a svrstavamo ih u strukturne fondove. Strukturni fondovi u razdoblju 2014.-2020. imaju na raspolaganju oko 3760 milijardi EUR, a od toga je 163 milijardi EUR za slabije razvijene regije (Tufekčić, 2013).

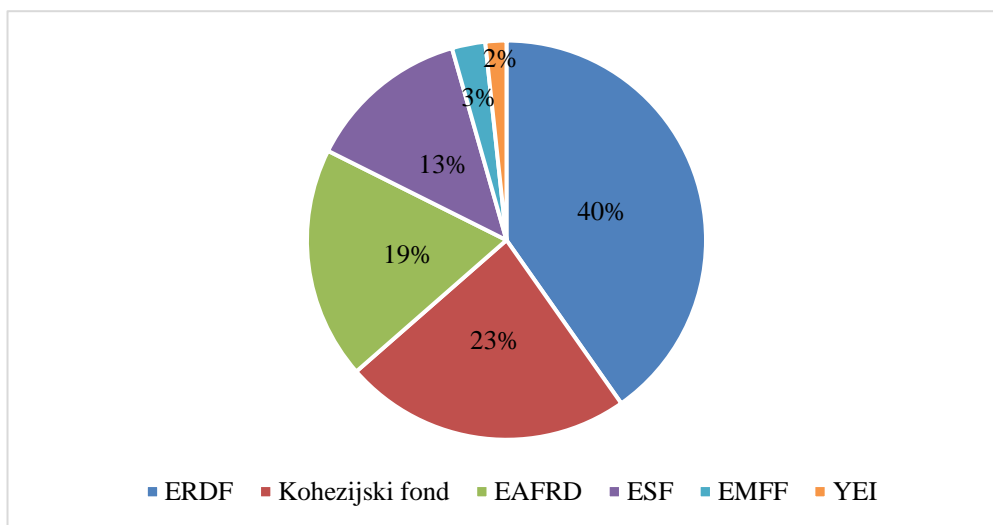
ERDF je najznačajniji europski financijski instrument koji pomaže malo i srednje poduzetništvo. Fond može sufinancirati pomoći u vidu direktne potpore za investicije u tvrtkama (pogotovo malim i srednjim poduzećima), a s ciljem otvorenja radnih mjesta, može sufinancirati infrastrukturu povezanu s istraživanjem i razvojem, telekomunikacijama, okolišem, energijom i transportom, financijske instrumente (lokalne razvojne fondove, fondove za rizični kapital) i mjere tehničke pomoći (Belić, 2011).

ESF je najstariji fond koji je osnovan 1957. godine u skladu s odredbama Rimskog ugovora te mu je prvotni cilj bio poboljšanje mogućnosti zapošljavanja u Zajednici promovirajući zapošljavanje i povećavajući mobilnost radnika. Danas je ovaj fond jedan od stupova provođenja programa Europa 2020 te promovira zapošljavanje u EU. Fond pomaže zemljama članicama u osposobljavanju radne snage, a tvrtkama u suočavanju s globalnim izazovima. Pet ključnih ciljeva ESF-a su povećanje prilagodljivosti radnika i tvrtki, povećanje dostupnosti zaposlenja i sudjelovanje tražitelja posla, nezaposlenih, žena i migranata u tržištu rada, borbu protiv diskriminacije te olakšavanje pristupa tržištu rada socijalno isključenima, poticanje partnerstva u reformi zapošljavanja i inkluzije i povećanje i poboljšanje ulaganja u ljudski kapital, osobito poboljšanje obrazovnih sustava i sustava doškoloavanja (Belić, 2011).

2.2. Analiza korištenja sredstava iz EU fondova za razdoblje 2014.-2020. u Republici Hrvatskoj

Prema podacima Europskog socijalnog i investicijskog fonda budžet Republike Hrvatske za financijsko razdoblje 2014. – 2020. iznosi 12.649.077.221,00 EUR što čini oko 2.529,0 EUR po osobi unutar EU. Navedeni budžet je u najvećem omjeru podijeljen između Europskog fonda za regionalni razvoj (dalje u tekstu: ERDF), Kohezijskog fonda, Europskog poljoprivrednog fonda

za ruralni razvoj (dalje u tekstu: EAFRD) i Europskog socijalnog fonda (dalje u tekst: ESF) što je prikazano u grafikonu 3. Podijeljen je na način da je 40,2% sredstava unutar ERDF, što čini iznos od 5.084.117.221,00 EUR, zatim slijedi Kohezijski fond sa 23,3% sredstava, tj. 2.952.653.717,00 EUR, 18,8% sredstava je unutar EAFRD (2.383.294.500,00 EUR) i unutar ESF-a 13,2%, što novčano iznosi 1.664.397.675,00 EUR. Najmanji iznos sredstava europske unije podijeljen je unutar Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (dalje u tekstu EMFF) unutar kojeg je 2,7% sredstava, tj. 344.148.406,00 EUR i Inicijative za zapošljavanje mladih (dalje u tekstu: YEI) unutar koje je 1,7% sredstava, tj. 220.465.702,00 EUR (<https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HR>).

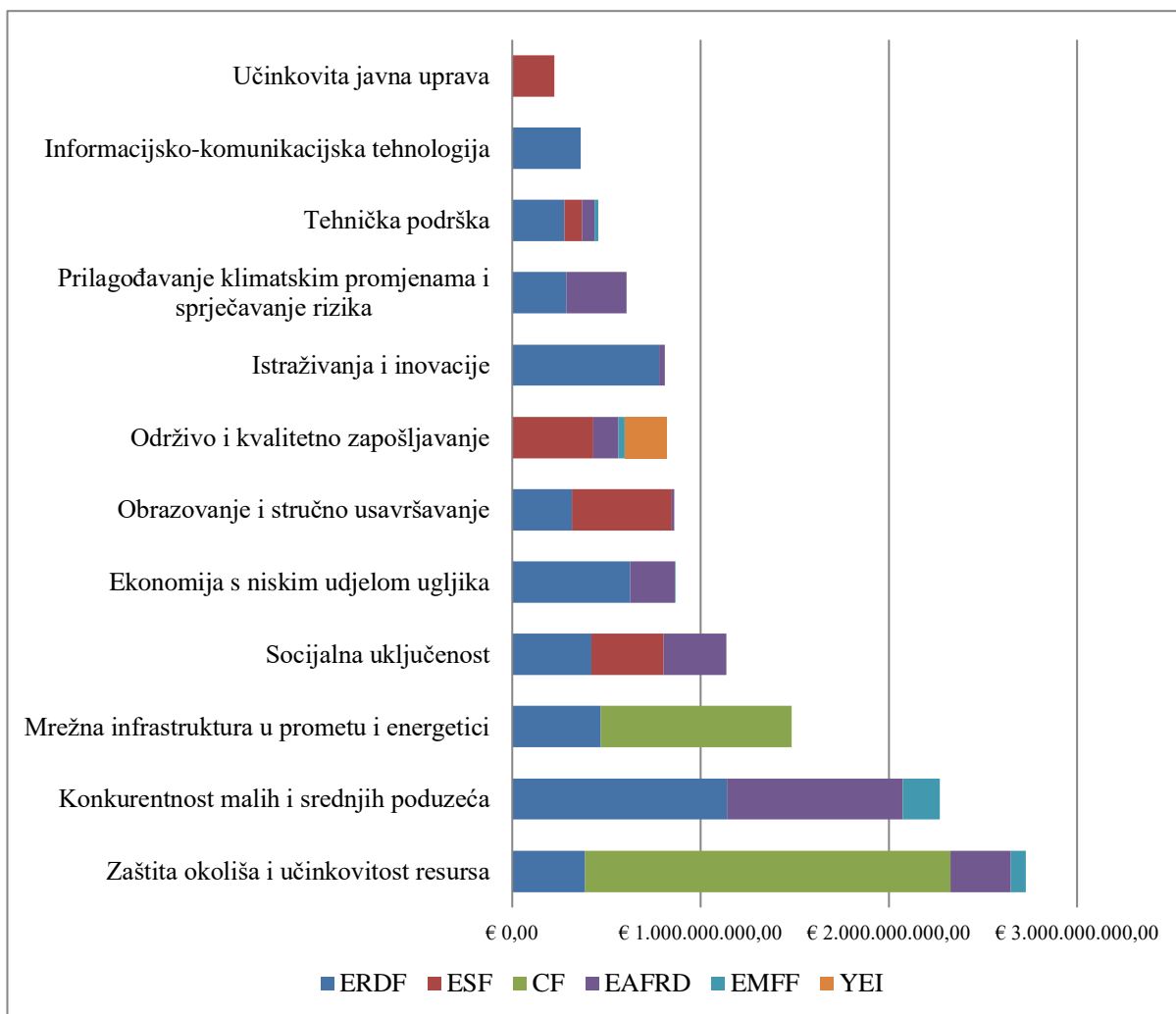

Grafikon 3. Ukupni budžet za Hrvatsku iz europskih fondova

Izvor: izrađeno prema <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HR>

Grafikon 4. prikazuje raspored ukupnog budžeta za razdoblje 2014.-2020. po područjima. Vidljivo je kako je najveći udio sredstava u navedenom razdoblju usmjeren na zaštitu okoliša i učinkovite resurse te unutar navedenog područja, najveći udio je iz Kohezijskog fonda, 1.940.400.266,00 EUR. Nakon zaštite okoliša, slijedeće područje s najvećim udjelom u ukupnom budžetu je konkurentnost malih i srednjih poduzeća te je najveći dio sredstava namijenjenih za navedeno područje osiguran u Europskom fondu za regionalni razvoj (1.141.176.480 EUR). Ostatak sredstava za razvoj konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva osiguran je kroz Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (dalje u tekstu: EAFRD) i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (dalje u tekstu: EMFF). Kroz Europski poljoprivredni fond za regionalni razvoj, osigurano je 933.541.838,00 te se kroz navedena sredstva želi osigurati da poljoprivrednici mogu otvoriti svoja poduzeća, a isto se želi kroz sredstva osigurana iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo gdje je osigurano 195.949.522,00 EUR. Područja za koja su još osigurana sredstva su mrežna infrastruktura u prometu i energetici, socijalna uključenost, ekonomija s niskim

udjelom ugljika, obrazovanje i stručno usavršavanje, održivo i kvalitetno zapošljavanje, istraživanja i inovacije, prilagođavanje klimatskim promjenama i sprječavanje rizika, informacijsko-komunikacijska tehnologija te učinkovita javna uprava. Najmanje sredstava je osigurano za programsko područje učinkovite javne uprave, ukupno 225.031.699,00 EUR i to iz Europskog strukturnog fonda. Što se tiče zapošljavanja, sredstva za smanjenje nezaposlenosti, tj. za direktno poticanje zapošljavanja osigurana su u programu „Održivo i kvalitetno zapošljavanje“ i „Obrazovanje i stručno usavršavanje“. U programu „Održivo i kvalitetno zapošljavanje, sredstva su podijeljena među Europskog strukturnog fonda, EAFRD, EMFF i YEI.

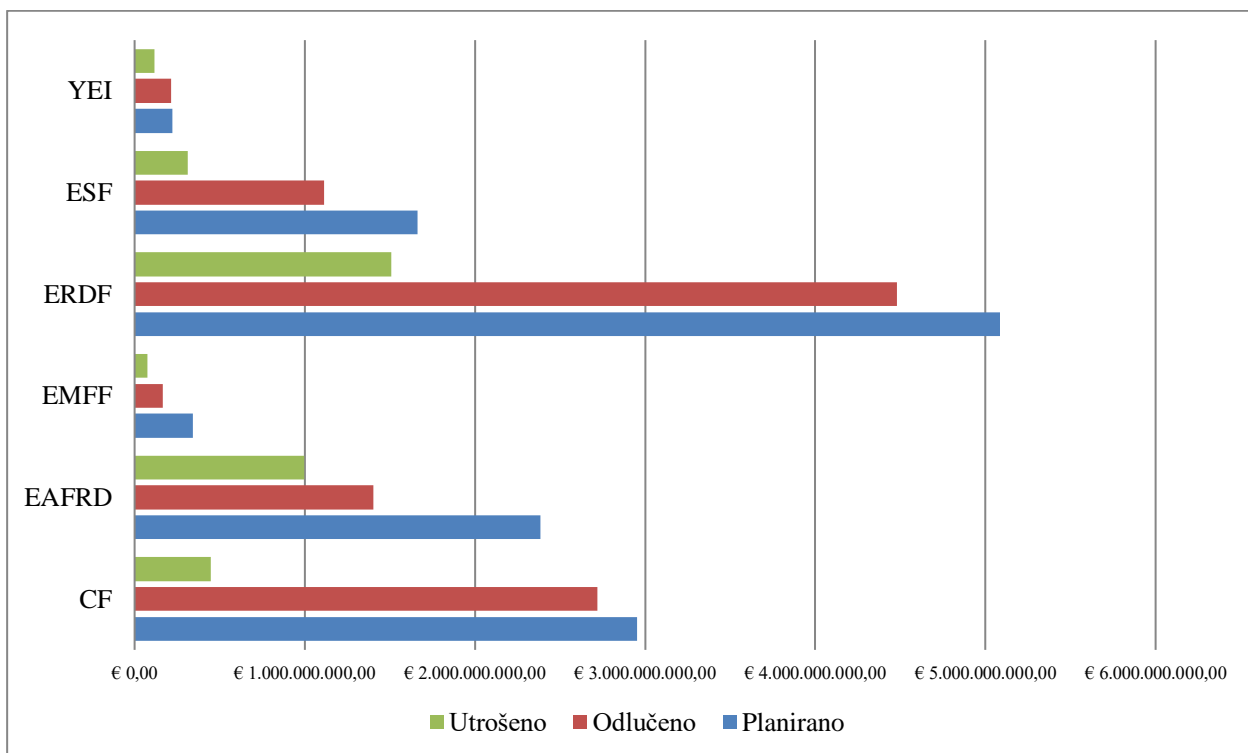

Grafikon 4. Ukupni budžet za Hrvatsku prema područjima

Izvor: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HR>

Unutar grafikona 5. prikazana je usporedba utroška sredstava po fondovima u Republici Hrvatskoj na dan 13.12.2019. godine. Iz priloženog je vidljivo kako je unutar ERDF-a planiran najveći utrošak sredstava, više od 5.000.000,000 EUR, no odlučeno je za oko 88% od navedenih sredstava što je iznos od 4.479.966.698 EUR, dok je od navedenog iznosa do dana 13.12.2019.

godine utrošen iznos od 1.507.152.766 EUR no utrošeni iznos se svakodnevno mijenja. Najmanji iznos je planiran unutar YEI fonda gdje je planiran iznos od 220.465.702 EUR, odlučeno je da će se utrošiti iznos od 214.931.526 EUR (97%), a do sada je utrošeno 52% navedenih sredstava što je iznos od 115.369.271 EUR. Unutar CF fonda je planirano manje sredstava nego je odlučeno da će se utrošiti, naime planirano je 2.952.653.717 EUR, odlučeno 2.971.158.063 EUR, ali najmanje je do sada stvarno utrošeno, 15% tj. 449.111.305 EUR.

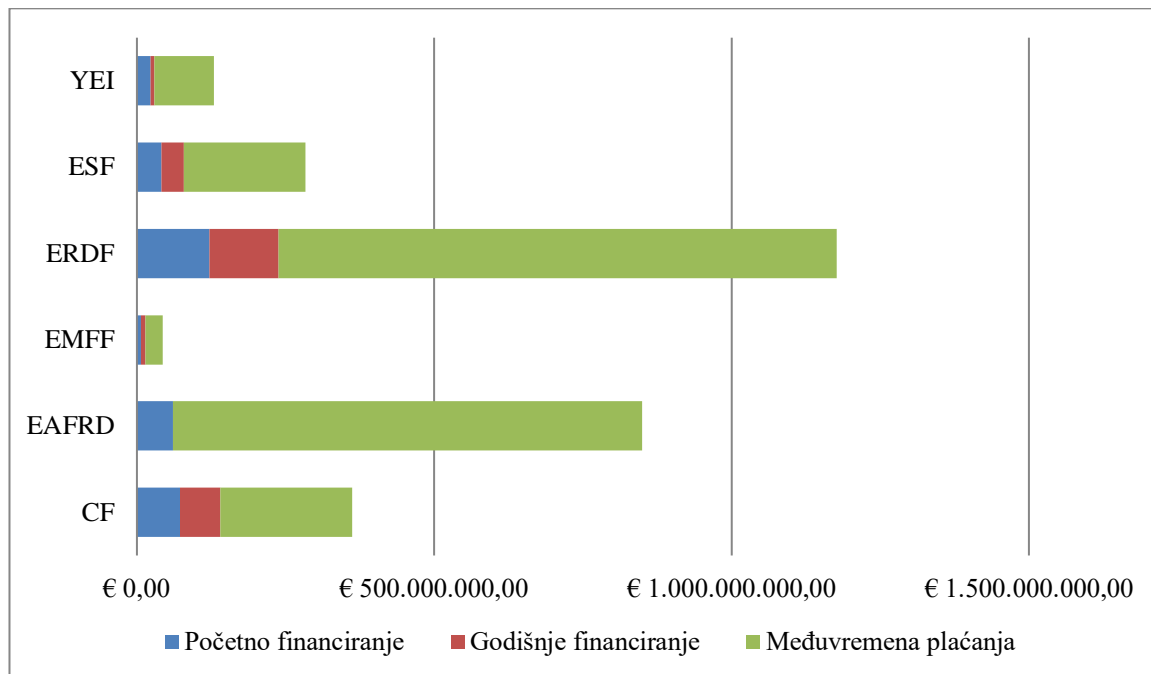

Grafikon 5. Utrošak sredstava po fondovima na dan 13.12.2019.

Izvor: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HR>

Što tiče ukupnih kumulativnih isplata po pojedinom fondu u Republici Hrvatskoj, iste su prikazane u grafikonu 6. Uplate iz EU fondova su podijeljene na tri stavke, početno financiranje, godišnje financiranje te međuvremena plaćanja. Međuvremena plaćanja nose najveći iznos sredstava te se ona još uvijek uplaćuju, sukladno trajanju projekta, zahtjevima i provedbi. Kako je u prethodnom grafikonu vidljivo da najveći dio utrošenih i planiranih sredstava je u ERDF-u, tako je i ovom grafikonu vidljivo da najveći iznos kumulativnih isplata je unutar istog fonda. Međuvremena plaćanja unutar ERDF-a na dan 13.12.2019. godine iznose 937.998.506 EUR, a slijedeći fond koji ima najviše isplaćenih sredstava je EAFRD unutar kojeg je u obliku međuvremenih plaćanja isplaćeno 789.011.935 EUR. Što se potiče za poduzetništvo tiče, a samim time i smanjenja nezaposlenosti, ključan je ERDF jer upravo on daje najviše sredstava za

poticanje konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva, dok je za održivo i kvalitetno zapošljavanje ključan ESF. Najmanje međuvremenih plaćanja je isplaćeno unutar EMFF-a gdje je i ukupno najmanje sredstava odlučениh za iskorištenje, dok unutar EAFRD-a nema godišnjih plaćanja, već su sva plaćanja u obliku početnog financiranja ili međuvremenih plaćanja.

Grafikon 6. Ukupne kumulativne uplate iz EU fondova na dan 13.12.2019.

Izvor: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HR>

2.2.1. Analiza iskorištenosti sredstava iz EU fondova prema županijama

Različita razvijenost Hrvatske sa sobom nosi i različitu količinu bespovratnih financijskih sredstava koju privlače iz EU. Privlačenje bespovratnih sredstava može utjecati na gospodarsku snagu pojedinih županija. Visoka razina implementiranih sredstava sigurno će pospješiti rast i razvoj pojedine županije. Količina bespovratnih sredstava formira se prema razvijenosti pojedinih NUTS regija.

Bespovratna sredstva najprije će se raspodijeliti prema županijama, tj. formirati će se prema kategoriji i stupnju razvijenosti prema prosjeku EU. Pragovi su formirani na način da je prvi prag regije s BDP-om manjim od 75% prosjeka EU, zatim regije u tranziciji čiji je BDP između 75 i 90% te regije s BDP-om većim od 90% prosjeka EU. Prema posljednjim podacima Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU, ugovorena sredstva iz europskih investicijskih i strukturnih

fondova za razdoblje 2014.-2020. do kraja svibnja 2019. godine iznosila su 7,3 milijarde EUR te je do lipnja 2019. godine isplaćeno ukupno 25% dodijeljenih sredstava (HGK, Županije – razvojna raznolikost). Tablica 1 prikazuje količinu ugovorenih bespovratnih sredstava do 31. svibnja 2019. godine.

Tablica 1. Ugovorena bespovratna sredstva, u EUR

ŽUPANIJE	Stanje 31.5.2019.	Udio (%)
Republika Hrvatska	7.312.368.416	100
Kontinentalna Hrvatska	4.850.038.245	66,33
Grad Zagreb	1.823.179.536	24,93
Zagrebačka	361.738.058	4,95
Krapinsko – zagorska	181.698.077	2,49
Varaždinska	193.527.268	2,65
Koprivničko - križevačka	204.418.895	2,79
Međimurska	137.378.232	1,88
Bjelovarsko – bilogorska	166.007.261	2,27
Virovitičko – podravska	175.181.738	2,39
Požeško – slavonska	145.518.471	2,00
Brodsko – posavska	175.824.086	2,40
Osječko – baranjska	516.980.347	7,10
Vukovarsko – srijemska	357.647.898	4,90
Karlovačka	146.786.785	2,01
Sisačko – moslavačka	264.151.566	3,61
Jadranska Hrvatska	2.462.330.171	33,67
Primorsko – goranska	593.103.335	8,11
Ličko – senjska	140.304.251	1,92
Zadarska	264.795.770	3,62
Šibensko – kninska	203.310.284	2,78
Splitsko – dalmatinska	361.656.888	4,95
Istarska	257.040.676	3,51
Dubrovačko – neretvanska	642.078.967	8,78

Izvor: HGK, Županije – razvojna raznolikost

Najviši dio ugovorenih sredstava je dobio Grad Zagreb, ukupno 1.823.179.536 EUR što je 24,93% ukupno ugovorenih sredstava. Nakon Zagreba, najviše ugovorenih bespovratnih sredstava ima Dubrovačko – neretvanska županija (8,78%) i Primorsko – goranska županija (8,11%).

Najmanje ugovorenih bespovratnih sredstava imaju Međimurska županija (1,88%) i Ličko – senjska županija (1,92%).

Prema podacima Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, iz 2019. godine, s prijaviteljima iz RH je ugovoreno ukupno 78% alokacije u okviru Operativnih programa, no isplaćeno je samo 37% sredstava. U okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija, ugovoreno je 81% sredstava i isplaćeno 30%, dok je u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali ugovoreno 71%, a isplaćeno 45% sredstava. Nadalje, u okviru Programa ruralnog razvoja ugovoreno je 75%, a isplaćeno 57% sredstava. Unutar Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo ugovoreno je 52%, i isplaćeno 50% sredstava što je prikazano u tablici 2 (<https://www.eu-projekti.info/analiza-iskoristenosti-fondova-eu-2/#>).

Tablica 2. Dodijeljena, ugovorena i plaćena sredstva Operativnih programa u RH

Naziv programa	Vrijednost dodijeljenih sredstava	Vrijednost ugovorenih sredstava	Vrijednost plaćenih sredstava
OP Konkurentnost i kohezija	6.831.255.232,00	5.523.152.406,00	1.654.822.611,00
OP Učinkoviti ljudski potencijali	1.617.328.124,55	1.150.971.565,00	515.092.531,00
Program ruralnog razvoja	2.026.222.500,02	1.519.615.424,00	859.535.935,00
OP za pomorstvo i ribarstvo	252.643.138,00	131.570.951,00	65.811.183,00

Izvor: <https://www.eu-projekti.info/analiza-iskoristenosti-fondova-eu-2/#>

Jedan od razloga zbog kojeg je velika razlika između dodijeljenih, ugovorenih i plaćenih sredstava jest nepravovremeno otvaranje poziva. U početku nije bilo dovoljno kvalificiranih stručnjaka na području EU fondova, a danas koči upravo to neotvaranje natječaja. Primjerice, neki od natječaja čije je otvaranje Ministarstvo rada i mirovinskog sustava najavilo za 2018. godinu nikada nisu otvoreni. Prema godišnjem planu, Ministarstvo je trebalo otvoriti tri natječaja unutar prioritetne osi 1: Zapošljavanje, deset u okviru prioritetne osi 2: Socijalno uključivanje, četiri unutar prioritetne osi 3: Obrazovanje i devet unutar prioritetne osi 4: Dobro upravljanje. Na kraju su u 2018. godini otvorena dva poziva iz druge, treće i četvrte prioritetne osi, njih ukupno šest (<https://www.eu-projekti.info/analiza-iskoristenosti-fondova-eu-2/#>).

Prema podacima Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije u 2018. godini je najveći porast iskoristivosti EU fondova. Naime, korisnicima sredstava je na raspolaganju 2,9 mil. EUR kroz 152 natječaja što je ukupno 79% alokacije za razdoblje 2014.-2020., korisnicima je isplaćeno 1,05 mlrd. EUR u odnosu na alokaciju za financijsko razdoblje 2014.-2020. te za kapitalne projekte regionalnog razvoja 748 mil. EUR što je dvostruko više nego prethodne godine. Istu godinu obilježio je projekt Slavonija, Baranja i Srijem u okviru kojega je ugovoreno 8,7 mlrd. kuna, odnosno 47% ciljanog iznosa od 18,75 mlrd. kuna (<https://razvoj.gov.hr/vijesti/snazan-rast-iskoristivosti-fondova-europske-unije-u-2018-godini/3943>).

3. Nezaposlenost u Republici Hrvatskoj

Rad je najvažniji činitelj proizvodnje jer izravno ili neizravno proizlazi iz njega pa su tako kapital i znanje rezultat rada, uz nužan kapital proizveden prije, a u čijem stvaranju je sudjelovao rad (Benić, 2016).

Delač definira nezaposlenost kao stanje u kojem se nalazi određena osoba ili segment ukupnog radnog stanovništva koje žele raditi i aktivno traže posao, ali ga ne može pronaći po cijenama rada i uvjetima koji vladaju na tržištu (Delač, 2014).

Prema Beniću, nezaposlenost razumijeva postojanje određenog broja radnika koji žele raditi uz uobičajenu plaću za svoje kvalifikacije, ali ne mogu naći posao. Zbroj zaposlenih (E_m) i nezaposlenih (U) osoba čini radnu snagu (L), dok su izvan te kategorije oni koji se školuju, kućanice, umirovljenici, nesposobni za rad ili oni koji jednostavno ne žele raditi – svi oni koji aktivno ne traže posao. Ekonomska pozadina nezaposlenosti označava da iza svake nezaposlenosti stoji gubitak, što znači da gospodarstvo tada proizvodi manje od mogućeg. Društvo ima ekonomski trošak nezaposlenosti i to u iznosu razlike između potencijalnog proizvoda pune zaposlenosti i stvarnog proizvoda (Benić, 2016).

Postoje tri elementa nezaposlenosti, prvi je nedragovoljnost, zatim prihvaćanje trenutno prisutne tržišne cijene rada, a treći element je vezan za obavljanje određenog posla i njihovu kvalifikaciju. Nezaposlenost je jedna od najnegativnijih pojava u ekonomiji te se veliki napori ulažu da se ta varijabla smanji i da se omogući osobama koje žele raditi da dobiju posao. Prema međunarodnim standardima, nezaposlena osoba je starija od 16 godina, koja aktivno traži posao, ali nije uspjela raditi niti jedan dan u posljednjih godinu dana. Osim što nezaposlenost ostavlja posljedice na proizvodnju, ista predstavlja veliki gubitak za društvo, jer se smatra da 1% više nezaposlenih smanjuje BDP za 2 do 2,5% (Delač, 2014).

Nezaposlenost u zemljama OECD-a je 2015. godine pala ispod 7%. Nezaposlenost u Sjedinjenim Američkim državama, koje su članica OECD-a, u 2015. je pala ispod 6%, a u Japanu ispod 4%. Najveća nezaposlenost među razvijenim zemljama je na području Europske unije. Uz prvi cilj makroekonomske politike povećanje domaće proizvodnje, drugi jednako važan i ekonomski i socijalni cilj je puna zaposlenost, odnosno niska nezaposlenost. Uobičajeno se prihvaća da je nezaposlenost od 4-5% od radno sposobnog stanovništva puna zaposlenost. Uz najmanje stope rasta EU ima i najveću stopu nezaposlenosti (Jurčić, 2015).

Kako bi EU doživjela gospodarski oporavak potrebno je ulagati u industriju jer se procjenjuje da 100 novootvorenih radnih mjesta u industriji generira 60 do 200 novih radnih mjesta u drugim sektorima povezanim s industrijom. Jedan od četiri zaposlenika u privatnom sektoru EU radi u prerađivačkoj industriji dok još jedan zaposlenik radi u povezanim uslugama kao dobavljač ili

kljant. Gospodarska kriza utjecala je na pad proizvodnje za 10% te je time izgubljeno oko 3 milijuna radnih mjesta u industriji (Tufekčić, 2013).

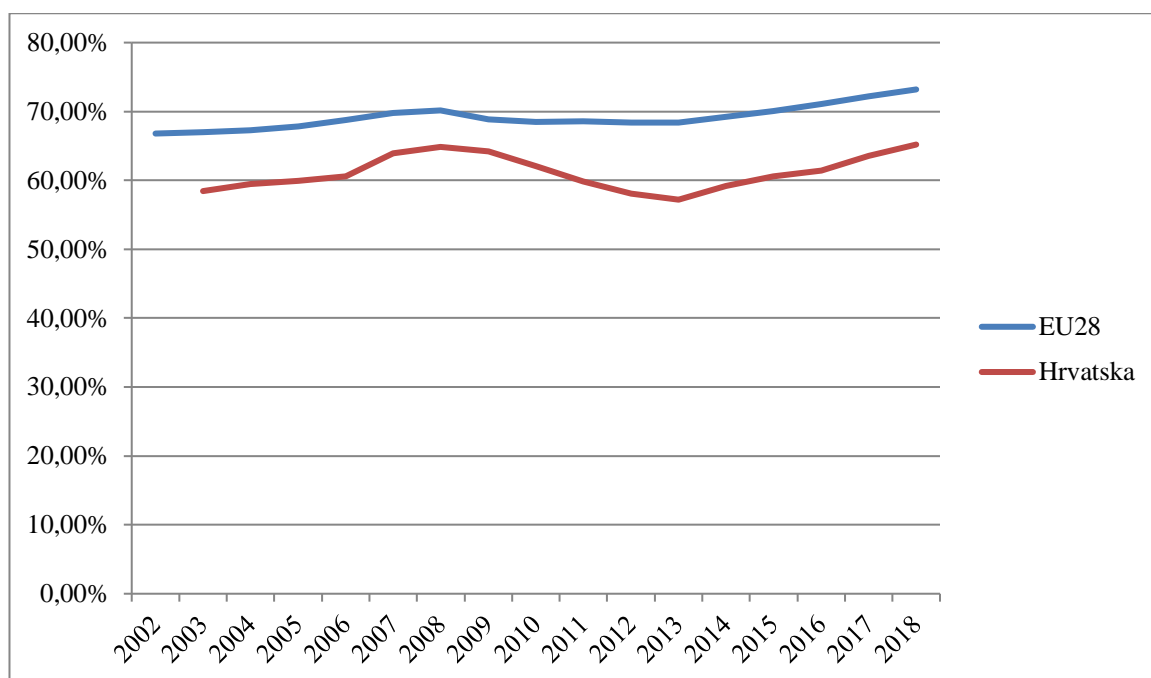
Europska unija je definirala gdje želi biti 2020. godine. Između ostalih ciljeva, jedan od prioriteta je uključenost velikog dijela radno sposobnog stanovništva u rad. Cilj je da 75 % populacije u dobi između 20 i 64 godina bude zaposleno, postižući to i većim uključivanjem žena, starijih radnika i boljom integracijom migranata u radno aktivno stanovništvo (Jurčić, 2015).

Ako nezaposlenost u Republici Hrvatskoj uspoređujemo s ostalim članicama EU, Hrvatska ima mnogo viši postotak osoba koje se nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja prestaju školovati te je postotak studenata koji stječu doktorski stupanj niži od prosjeka EU. Prema podacima iz Strategije razvoja poduzetništva 2014. – 2020., poduzetnici nemaju dovoljnu razinu obrazovanja i stručnih sposobnosti te je upravama poduzeća teško naći rješenja za uočene nedostatke. Problem nezaposlenosti ogleda se i u negativnom stajalištu prema samozapošljavanju, pa ga tako 54% ljudi smatra poželjnim, dok 80% ne vjeruje da je izvedivo. Također, kao jedan od problema, unutar Strategije razvoja poduzetništva, ističe se nedovoljan broj osoba koje bi pohađale edukaciju o otvaranju novog poduzeća (start-up) u usporedbi sa podacima iz EU (Strategija razvoja poduzetništva 2013. – 2020.).

Promatrajući podatke Državnog zavoda za statistiku (dalje u tekstu: DZS), hrvatsko gospodarstvo je 2008. godine počelo usporavati, nakon čega je od 2009. do 2012. godine ušlo u razdoblje opadanja s prognozom rasta 0,3% za 2013. godinu. Godine 2008. bilježi se 1635 milijuna zaposlenih nakon čega se postepeno gube radna mjesta te je u siječnju 2013. godine zabilježena zaposlenost od 1337 milijuna.

3.1. Usporedba kretanje nezaposlenosti u Hrvatskoj i EU od 2014. do 2019. godine

Zbog cilja koji je zadala EU, da se do 2020. godine broj zaposlenih osoba između 20 i 64 godine mora povećati iznad 75%, potrebno je osim nezaposlenosti promotriti i postotak zaposlenog stanovništva. Grafikon 7. pokazuje upravo usporedbu zaposlenog stanovništva u Europskoj uniji (EU28) i Hrvatskoj.

Grafikon 7. Usporedba zaposlenosti u EU28 i Republici Hrvatskoj (% ljudi od 20 do 64 godine)

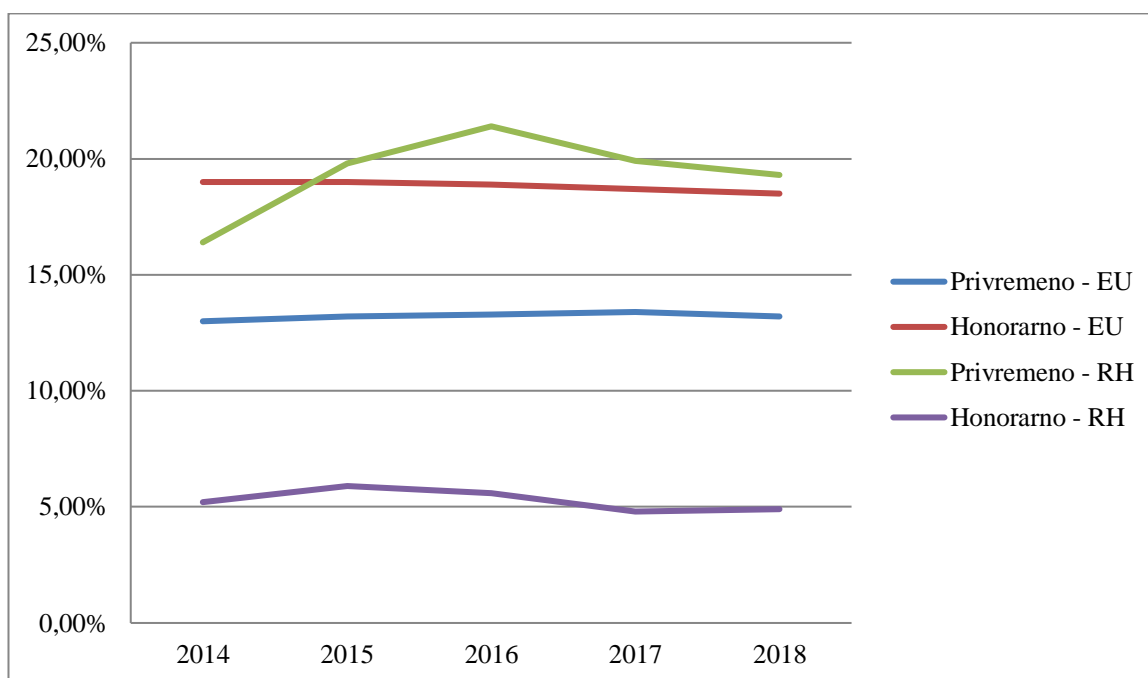
Izvor: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_statistics/hr

U grafikonu 7. je vidljivo kako EU 28 bilježi blagi porast broja zaposlenih između 20 i 64 godine te ona, prema zadnjim podacima, iz 2018. godine iznosi 73,2%. Republika Hrvatska u 2013. godini bilježi najmanji postotak zaposlenih u promatranom razdoblju (57,2%) te nakon toga se događa konstantan rast do 2018. godine kada on iznosi 65,2%. Ovakvim postotkom zaposlenih, moguće je da će EU28 dostići svoj cilj te da će u 2020. godini postotak zaposlenih u dobi od 20 do 64 godine iznositi 75% i više, no Republika Hrvatska ne će doseći cilj EU i zaposlenost od 75%, jer već sada zaostaje za EU28 za 8%.

Osim navedenog, važno je proučiti koliko osoba od ukupnog broja zaposlenih je privremeno zaposlenih, a koliko honorarno. Prema Eurostatu, privremeno zaposlena osoba se smatra ona koja se slaže sa svojim poslodavcem da je kraj njenog zaposlenja određeno objektivnim uvjetima, poput određenog datuma, izvršenja zadatka ili povratka na posao privremeno odsutne osobe. U navedeno se uključuju osobe u sezonskim poslovima, osobe angažirane od strane agencije, osobe s posebnim ugovorima o obuci i slično (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_statistics#Rise_in_part-time_and_temporary_work).

Pregled kretanja privremenog i honorarno zaposlenog stanovništva u EU i Republici Hrvatskoj prikazuje grafikon 8. Vidljivo je kako privremeno zaposlenje najveću vrijednost bilježi u 2016. godini koja tada iznosi 21,4%, dok u istoj godini honorarno zaposlenje iznosi 5,6% od ukupnog

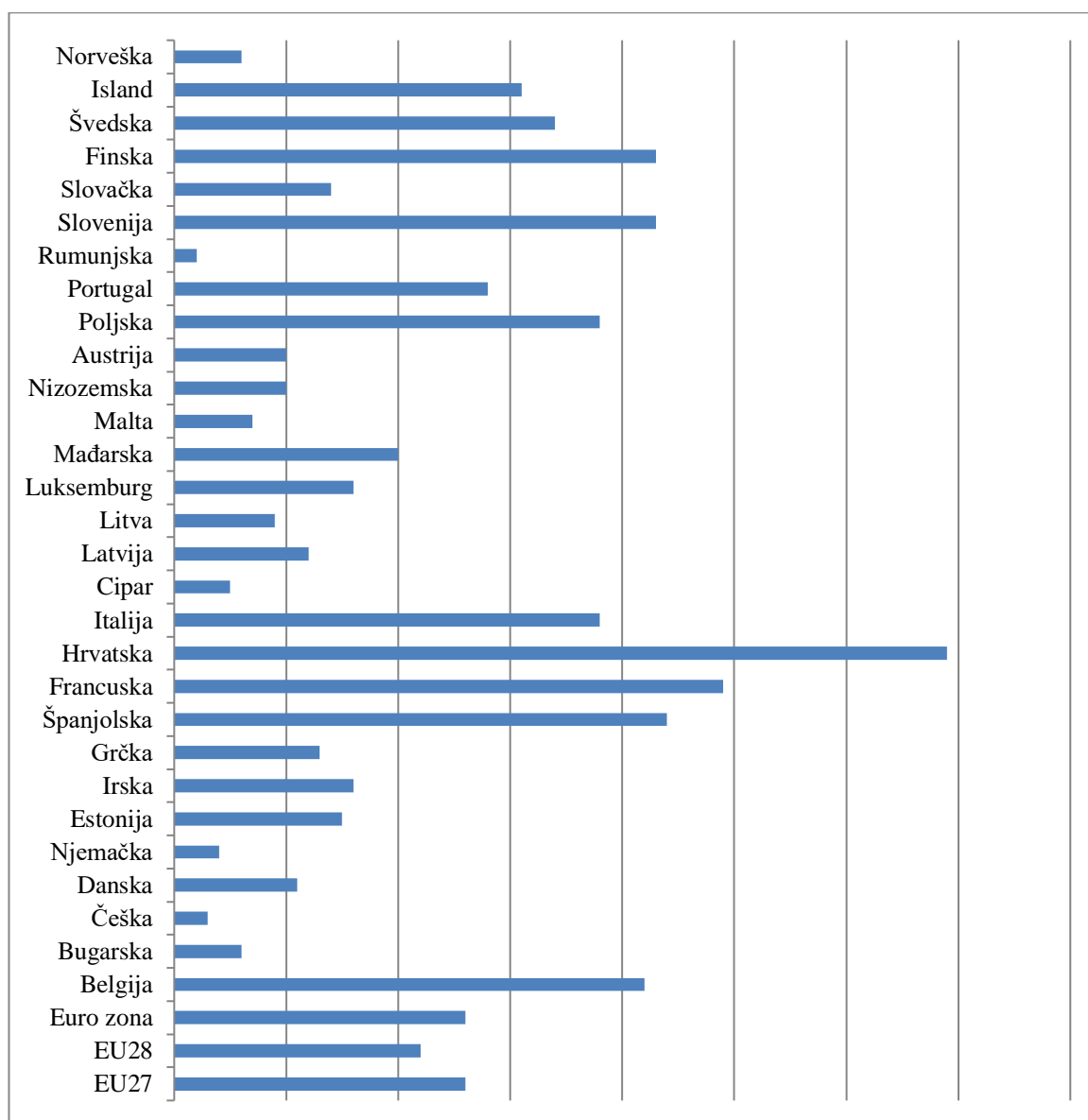
broja zaposlenih. Najmanji postotak privremeno zaposlenih u RH je zabilježen u 2016. godini kada on iznosi 16,4%, a prema zadnje dostupnim podacima za 2018. godinu, ista je iznosila 19,3%. Privremeno zaposlenje u EU se kreće oko 13% te EU tu razinu održava poprilično konstantnom. Europska unija bilježi daleko veći postotak honorarnog zaposlenja nego Hrvatska pa se on kreće oko 19% i kao i privremeno zaposlenje, poprilično je konstantan. Dok je honorarno zaposlenje u EU zabilježilo blagi pad, od 0,7% (promatrano kroz cijelo razdoblje), privremeno zaposlenje je zabilježili rast od 0,2%. U EU 6% manje ljudi je zaposleno privremeno nego što je to u RH. Problem privremenog i honorarnog zaposlenja jest nesigurnost stanovništva, jer ne mogu se upuštati u veće investicijske pothvate koje zatim utječe na BDP određene zemlje.

Grafikon 8. Postotak privremeno i honorarno zaposlenog stanovništva u EU i Republici Hrvatskoj (2014. – 2018.)

Izvor: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_statistics#Rise_in_part-time_and_temporary_work

Upravo honorarna i privremena zaposlenja ulijevaju nesigurnost stanovništvu pa se u tu svrhu može promotriti grafikon 9. koji pokazuje postotak neizvjesnosti zaposlenja tj. postotak osoba koje su imale ugovor o radu na 3 mjeseca i manje. Vidljivo je kako Hrvatska bilježi najveću nesigurnost zapošljavanja i to u iznosu 6,9% što je daleko iznad prosjeka EU. Naime EU28 bilježi postotak od 2,2%, dok ako ne uključimo Ujedinjeno Kraljevstvo koje je iz EU izašlo 31.1.2020. godine, postotak za EU27 iznosi 2,6%. Slijedeća država koja bilježi najveću sigurnost je Francuska, 4,9%, dok najmanju nesigurnost bilježi Rumunjska i to 0,2%.

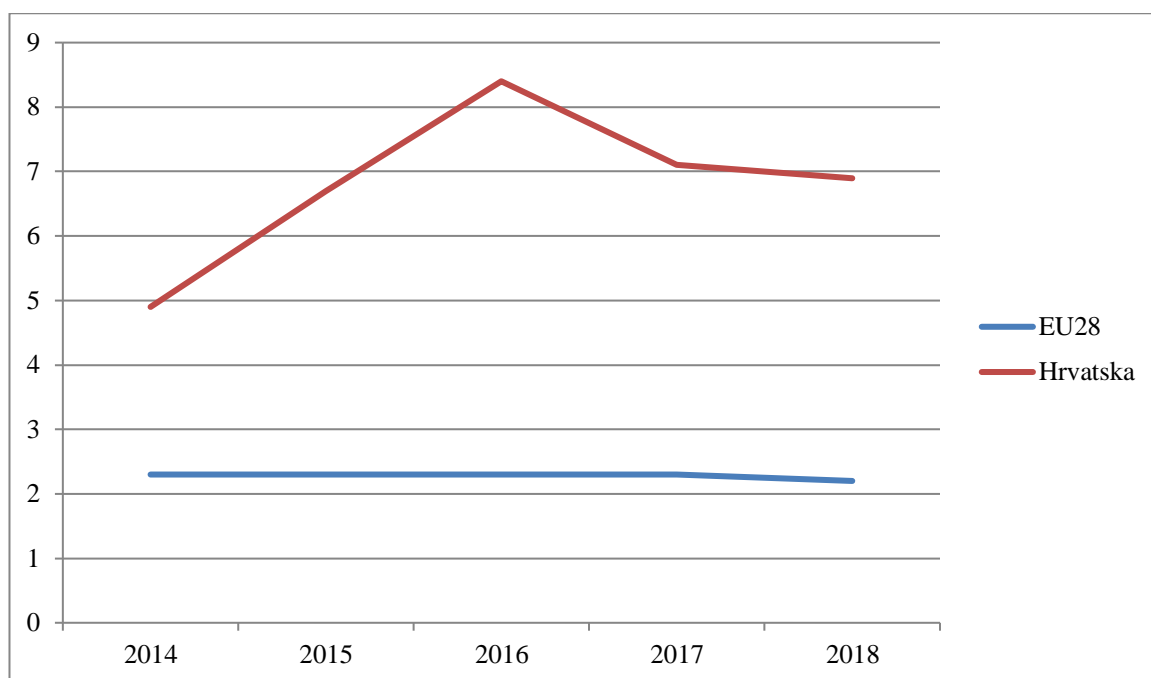

Grafikon 9. Postotak neizvjesnog zaposlenja u zemljama EU za 2018. godinu

Izvor: Izrada autora prema podacima EUROSTAT-a

(<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>)

Grafikon 10. koji prikazuje usporedbu kretanja nesigurnosti zapošljavanja između EU28 i Hrvatske od 2014. godine do 2018. godine, do kada su dostupni podaci, pokazuju izrazito visoki postotak nesigurnosti zapošljavanja u Republici Hrvatskoj. Prilikom ulaska u EU, 4,9% zaposlenika je imalo ugovore do 3 mjeseca i manje dok je taj postotak izrazito skočio unutar 3 godine, do 2016. godine kada se bilježi postotak od 8,4%. Od 2016. pa do 2018. godine bilježi se pad, no i dalje je taj postotak izrazito visok za razliku od zemalja EU, ali i samog prosjeka EU28 čiji se prosjek kreće oko 2,3%. Ovakva nesigurnost bi se mogla pripisati otvaranju granica s EU te većom konkurencijom od strane ponude radnih mjesta.

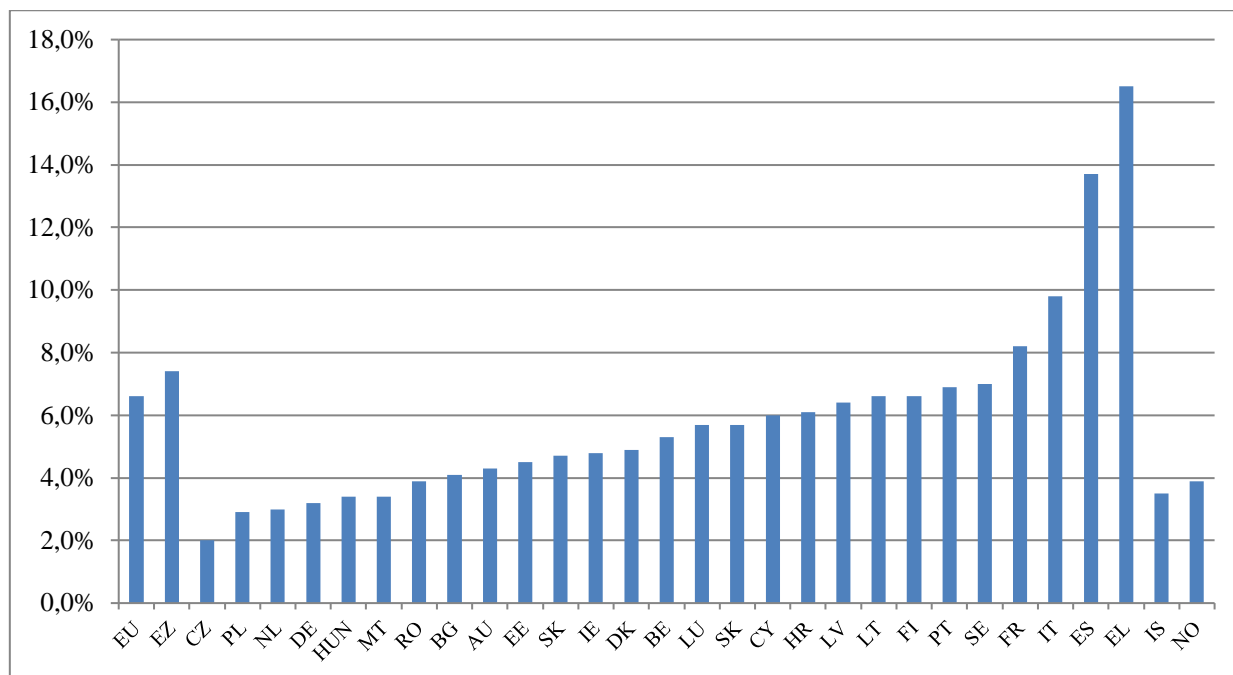

Grafikon 10. Usporedba kretanja nesigurnosti zapošljavanja između EU28 i Hrvatske od 2014. do 2018. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima EUROSTAT-a

(<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>)

Slijedeći grafikon 11., prikazuje stopu nezaposlenosti u siječnju 2020. godine u zemljama EU. Vidljivo je kako Hrvatska u promatranom razdoblju ima postotak nezaposlenosti od 6,10%, dok manju nezaposlenost imaju zemlje: Cipar, Slovačka, Luksemburg, Belgija, Danska, Irska Slovenija, Estonija, Austrija, Bugarska, Rumunjska, Malta, Mađarska, Njemačka, Nizozemska, Poljska i Češka. Najmanju nezaposlenost ima Češka i to u iznosu 2%. Najveću nezaposlenost bilježe Španjolska (13,7%) i Grčka (16,5%). EU bilježi nezaposlenost od 6,60% što je više nego u Republici Hrvatskoj, a još veću nezaposlenost bilježi Eurozona (7,40%).

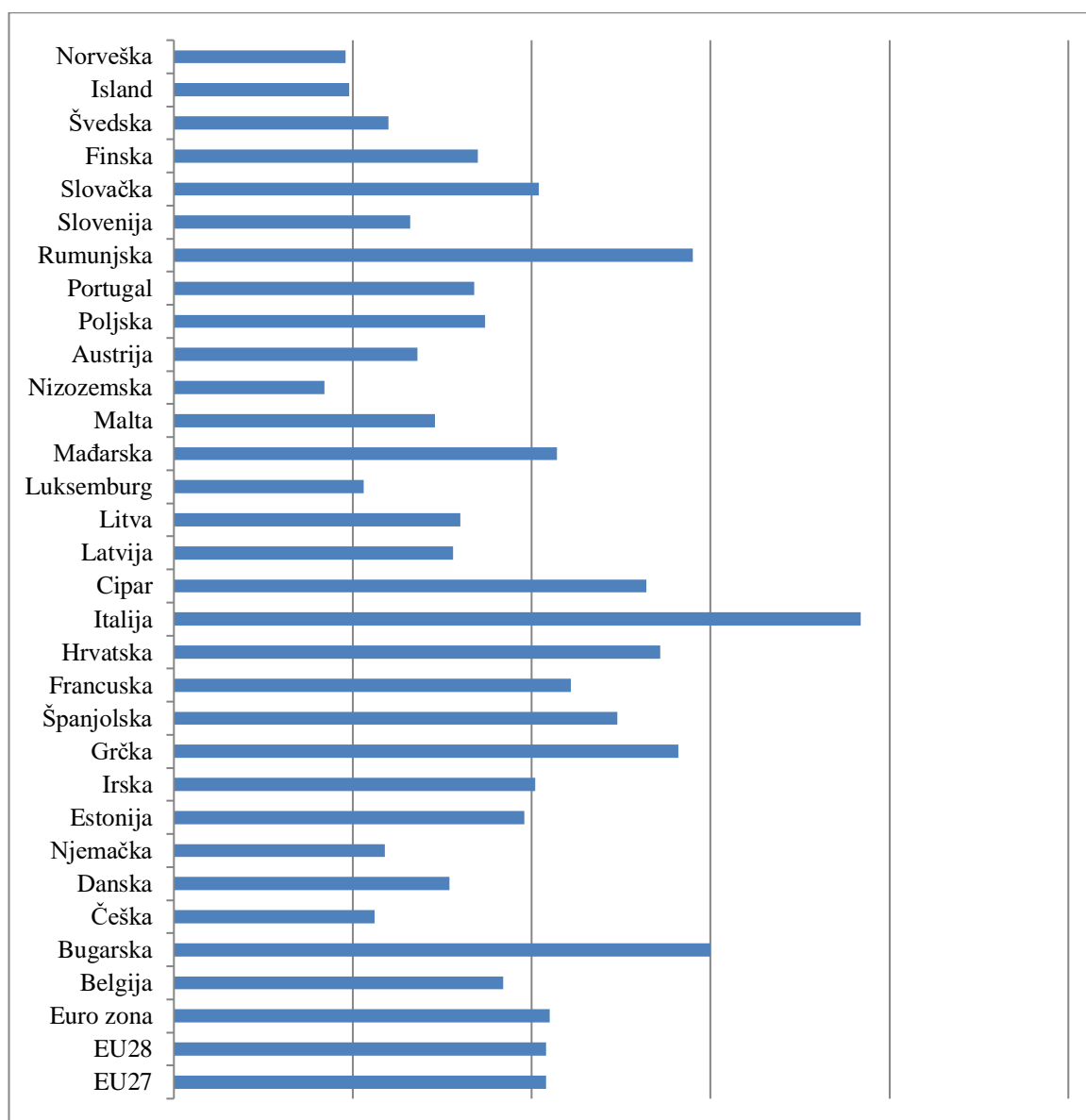

Grafikon 11. Stopa nezaposlenosti u zemljama EU, siječanj 2020. godine

Izvor: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics

Osim same nezaposlenosti, važno je prikazati skupinu NEET, tj. mlade između 18 i 24 godine koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti usavršavaju. Mladi u navedenoj skupini se izrazito teško zapošljavaju, zbog nedostatka iskustva, te su time izloženi riziku od siromaštva i neizvjesnosti u budućnosti. Kao što je vidljivo iz grafikona 12., Hrvatska je iznad prosjeka EU u postotku NEET populacije. Samo Italija, Grčka i Rumunjska imaju veći postotak NEET skupine od Hrvatske u 2018. godini. Najmanji postotak NEET populacije imaju Nizozemska, Norveška i Island.

Zbog navedenog, Europska komisija će zahtijevati od Hrvatske da u svojoj financijskoj perspektivi za razdoblje 2021. do 2027. godine uloži barem 10% sredstava iz Europskog socijalnog fonda Plus u strukturne reforme koje će utjecati na smanjenje broja mladih u NEET skupini (<https://www.eu-projekti.info/znete-li-tko-pripada-neet-populaciji/>)

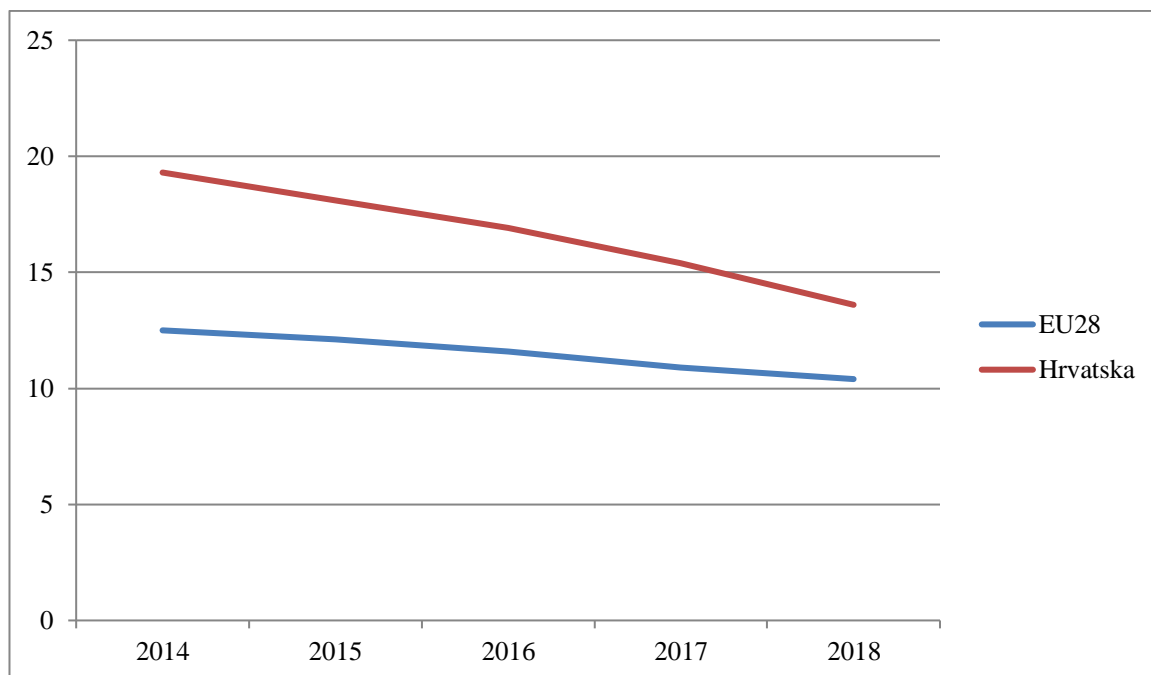
Grafikon 12. Usporedba postotka NEET populacije u zemljama EU u 2018. godini

Izvor: Izrada autora prema podacima EUROSTAT-a

(<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>)

Prema grafikonu 13. vidljiv je pad NEET populacije (18-24 godine) u promatranom razdoblju kako u EU28 tako i u Hrvatskoj. Hrvatska bilježi NEET populaciju u iznosu 19,3% prilikom ulaska u Europsku uniju, a nakon toga se događa konstantan pad. Prema podacima Eurostata, ako se promatra da je NEET populacija ona od 18-30 godina tada je za 2014. godinu taj postotak 21,8%. Godine 2018., NEET populacija (18-24 godine) u Hrvatskoj iznosi 13,6% što je za skoro 6% manje unutar 4 godine. EU28 u 2014. godini bilježi NEET populaciju u iznosu 12,5% što je manje nego Hrvatska na kraju promatranog razdoblja, a kao i u Hrvatskoj, bilježi se pad te ona u 2018. godini iznosi 10,4% što je pad za 2,1%. Razlika u NEET populaciji u Republici Hrvatskoj i EU28 na

kraju promatranog razdoblja jest 3,2% pa zbog odskakanja u prosjeku, EU zahtjeva veća ulaganja u narednom financijskom razdoblju.

Grafikon 13. Usporedba kretanja NEET populacije između EU28 i Hrvatske od 2014. do 2018. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima EUROSTAT-a

(<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>)

3.2. Kretanje nezaposlenosti u Hrvatskoj od 2014. do 2019. godine

Nezaposlenom osobom u Republici Hrvatskoj se smatraju osobe sposobne ili djelomično sposobne za rad, u dobi od 16 do 65 godina, koja nije u radnom odnosu odnosno koja ne obavlja samostalnu djelatnost, aktivno traži posao i raspoloživ je za rad (Zakon o tržištu rada 118/18).

Tablica 3. Registrirana nezaposlenost po županijama u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014. – studeni 2019. godine

Godina	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	% smanjenje 2014.-2019.
Prostorna jedinica – županija							
Zagrebačka	18.469	15.803	12.495	9.053	6.658	5.614	69,60%

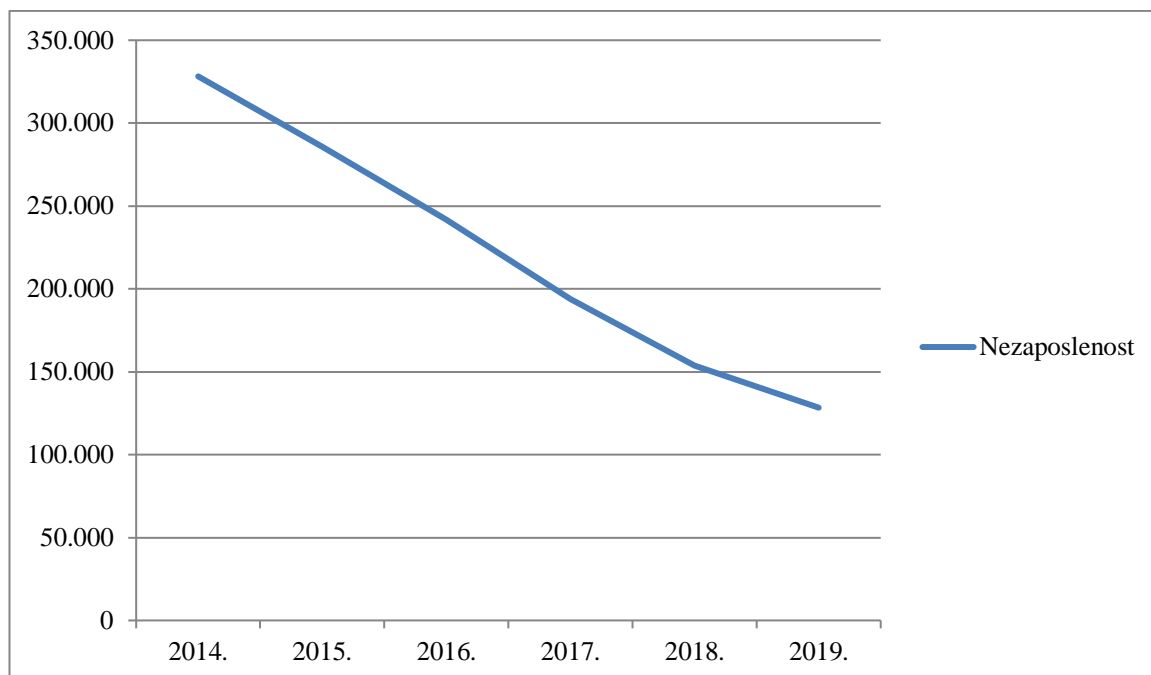
Krapinsko-zagorska	7.893	6.648	5.168	3.689	2.789	2.336	70,40%
Sisačko-moslavačka	20.248	18.261	16.051	13.431	10.789	8.910	55,99%
Karlovačka	10.781	9.592	7.872	5.931	4.438	3.381	68,63%
Varaždinska	9.554	7.441	5.771	4.135	3.100	2.570	73,10%
Koprivničko-križevačka	8.155	6.463	4.944	3.578	2.433	1.955	76,03%
Bjelovarsko-bilogorska	12.782	11.559	9.448	7.416	5.516	4.247	66,77%
Primorsko-goranska	18.469	15.518	12.888	9.774	7.946	6.659	63,94%
Ličko-senjska	3.661	3.461	3.148	2.631	2.035	1.705	53,42%
Virovitičko-podravsko	10.216	9.179	8.146	6.559	5.154	4.361	57,31%
Požeško-slavonska	6.375	5.287	4.411	3.646	2.873	2.382	62,64%
Brodsko-posavska	15.937	12.700	10.591	8.545	7.026	5.842	63,34%
Zadarska	9.729	8.107	6.965	5.792	4.826	4.006	58,82%
Osječko-baranjska	36.632	32.467	28.062	23.453	19.113	16.206	55,76%
Šibensko-kninska	7.725	7.122	6.571	5.455	4.433	3.872	49,88%
Vukovarsko-srijemska	20.189	17.047	14.351	11.569	8.782	6.686	66,88%
Splitsko-dalmatinska	44.220	40.044	35.383	30.458	25.559	21.299	51,53%
Istarska	7.953	6.665	5.404	4.144	3.513	3.638	54,26%
Dubrovačko-neretvanska	8.150	7.763	6.717	5.810	4.922	4.483	44,99%
Međimurska	7.095	5.576	4.665	3.538	2.446	2.119	69,98%
Grad Zagreb	43.957	39.206	32.810	25.362	19.453	16.090	63,39%
UKUPNO	328.187	285.906	241.860	193.967	153.542	128.360	60,89%

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

(<https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>)

Tablica 3. Prikazuje ukupan broj registriranih nezaposlenih osoba prema županijama od 2014. godine do studenog 2019. godine. Problem kod proučavanja navedene tablice jest taj da ne postoji zakonska obaveza prema kojoj bi se nezaposlene osobe trebale prijaviti na Hrvatski zavod za zapošljavanje (u daljnjem tekstu: HZZ). Najveći broj prijavljenih nezaposlenih osoba je imala Splitsko-dalmatinska županija koja je u 2014. godini imala 44.220 nezaposlenih osoba prijavljenih na HZZ, dok se taj broj smanjio i do studenog 2019. godine ima 21.299 nezaposlenih što je smanjenje za 51,83%. Slijedeća županija koja je imala najveći broj registriranih zaposlenih je Grad Zagreb koji je u 2014. godini imao 43.957, dok se nezaposlenost do studenog 2019. godine smanjila za 63,4% i iznosi 16.090. Brojčano je najmanju nezaposlenost u 2014. godini je imala Požeško-slavonska županija te je do 2019. godine ona pala za 62,64% i iznosi 2.382, a u 2019. godini, brojčano je najmanja nezaposlenost zabilježena u Ličko-senjskoj županiji gdje ona iznosi 1.705 registriranih osoba. Najveći pad nezaposlenosti bilježi Koprivničko-križevačka županija kod koje se nezaposlenost smanjila za 76,03%, dok najmanji pad nezaposlenosti bilježi Dubrovačko-

neretvanska županija, 44,99%. Ukupan pad registrirane nezaposlenosti od 2014. do 2019. godine iznosi 60,89%.

Grafikon 14. Kretanje nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj od 2014. do studenog 2019. godine

Izvor: Izrada autora prema tablici 3.

Grafikon 14. je izrađen prema tablici 3. Registrirana nezaposlenost po županijama u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014.-2019. godine no uključuje samo pregled ukupne nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj. Iz grafikona je vidljiv značajan pad nezaposlenosti sa 328.187 na 128.360 registriranih osoba.

Kako bi mogli pratiti kretanje nezaposlenosti, dobro je vidjeti i kretanje broja slobodnih radnih mjesta koje je prijavio Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Tablica 4. Prijavljena slobodna radna mjesta prema županijama u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014. – studeni 2019. godine

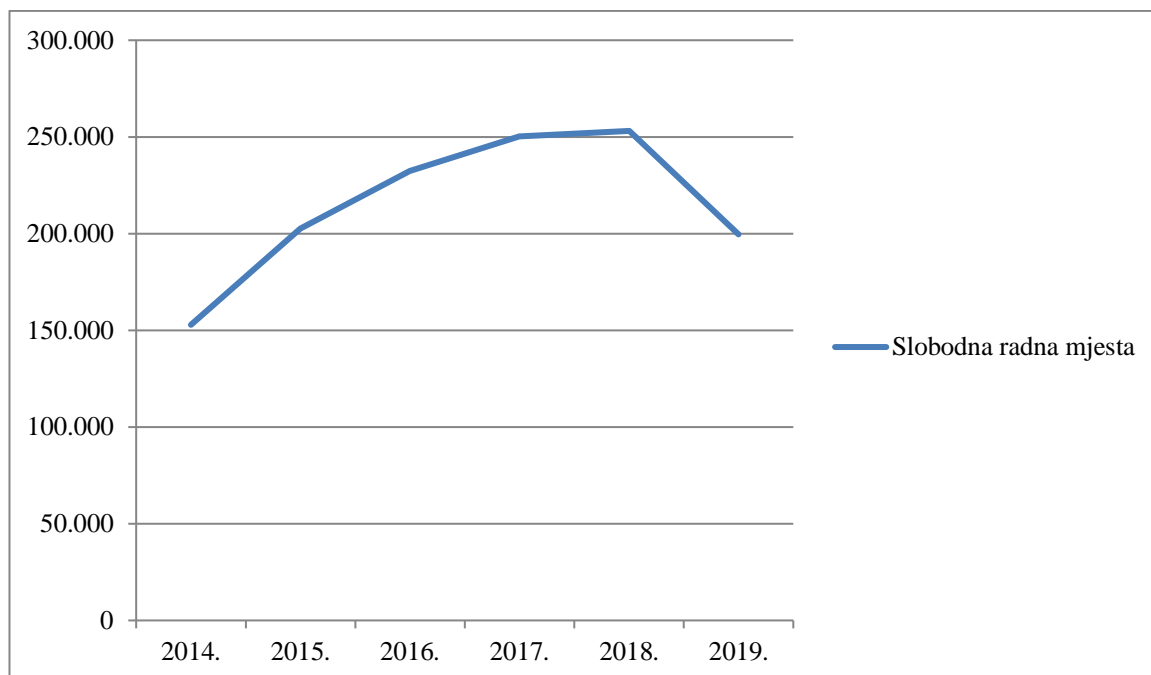
Godina	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Prostorna jedinica – županija						
Zagrebačka	6.029	8.515	10.084	11.277	12.319	10.169
Krapinsko-zagorska	4.314	5.562	6.579	6.620	6.498	4.758
Sisačko-moslavačka	4.072	5.273	5.803	6.671	7.293	5.627

Karlovačka	3.168	4.080	4.496	4.395	4.713	4.234
Varaždinska	7.950	9.893	11.412	12.090	11.078	9.051
Koprivničko-križevačka	3.436	5.080	5.313	5.632	5.445	4.258
Bjelovarsko-bilogorska	3.497	4.531	5.135	5.647	6.430	4.545
Primorsko-goranska	11.891	16.774	21.596	20.259	20.487	15.886
Ličko-senjska	1.943	2.542	2.786	3.152	3.115	2.772
Virovitičko-podravska	2.146	3.353	3.072	3.508	3.664	3.243
Požeško-slavonska	2.163	2.746	3.172	3.027	3.534	2.495
Brodsko-posavska	4.411	5.716	7.179	8.113	8.242	5.203
Zadarska	6.110	8.079	10.052	9.482	9.347	7.658
Osječko-baranjska	10.786	16.173	16.604	16.191	15.150	13.121
Šibensko-kninska	5.489	6.071	7.221	8.662	7.948	6.516
Vukovarsko-srijemska	5.349	7.303	6.893	7.430	8.007	6.352
Splitsko-dalmatinska	15.431	21.996	24.763	27.967	25.713	20.895
Istarska	11.930	14.947	18.034	20.453	20.315	14.524
Dubrovačko-neretvanska	4.814	6.638	8.292	8.832	7.293	6.196
Međimurska	5.551	6.161	7.000	6.717	6.154	5.256
Grad Zagreb	32.389	41.035	46.768	54.091	60.371	47.010
UKUPNO	152.869	202.468	232.254	250.216	253.116	199.769

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (<https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=4>)

Hrvatski zavod za zapošljavanje, osim praćenja broja nezaposlenih osoba, prati i broj slobodnih radnih mjesta. U 2014. godini, najviše slobodnih radnih mjesta je bilježio Grad Zagreb, 32.389 te je ta brojka konstantno rasla do 2018. godine kada je zabilježen najveći broj radnih mjesta, 60.371, što je povećanje za od otprilike 86,39%. U 2019. godini, broj slobodnih radnih mjesta se smanjio te je zabilježeno 47.010 radno mjesto, što je u odnosu na 2018. godinu pad od 22,13%. Najmanje slobodnih radnih mjesta u 2014. godini je zabilježila Karlovačka županija, 1.943., za razliku od Grada Zagreba, najveći broj slobodnih radnih mjesta je zabilježen 2017. godine, 3.152, što je povećanje za oko 62,22%, ali nakon toga se bilježi pad slobodnih radnih mjesta te uspoređujući sa 2017. godinom, u 2019. godini je zabilježen pad od 12,05% te broj radnih mjesta iznosi 2.772. Ukupno gledano, u Republici Hrvatskoj je najmanje slobodnih radnih mjesta bilo 2014. godine, ukupno 152.869 te navedena brojka raste 2018. godine kada je na cijelom tržištu bilo 253.116 radnih mjesta. Broj ranih mjesta, kao u većini županija, u zemlji pada u 2019. godini, na 199.769 radnih mjesta. Ovakvo kretanje broja slobodnih radnih mjesta tvori krivulju koja ima oblik progresije i regresije. Grafikon 15. prikazuje progresiju u radnim mjestima do 2018. godine, s time da je između 2017. i 2018. godine mala razlika u rastu broja slobodnih radnih mjesta, dok između 2018. i 2019. godine postoji značajan pad koji je vidljiv dijelom krivulje koji je u obliku

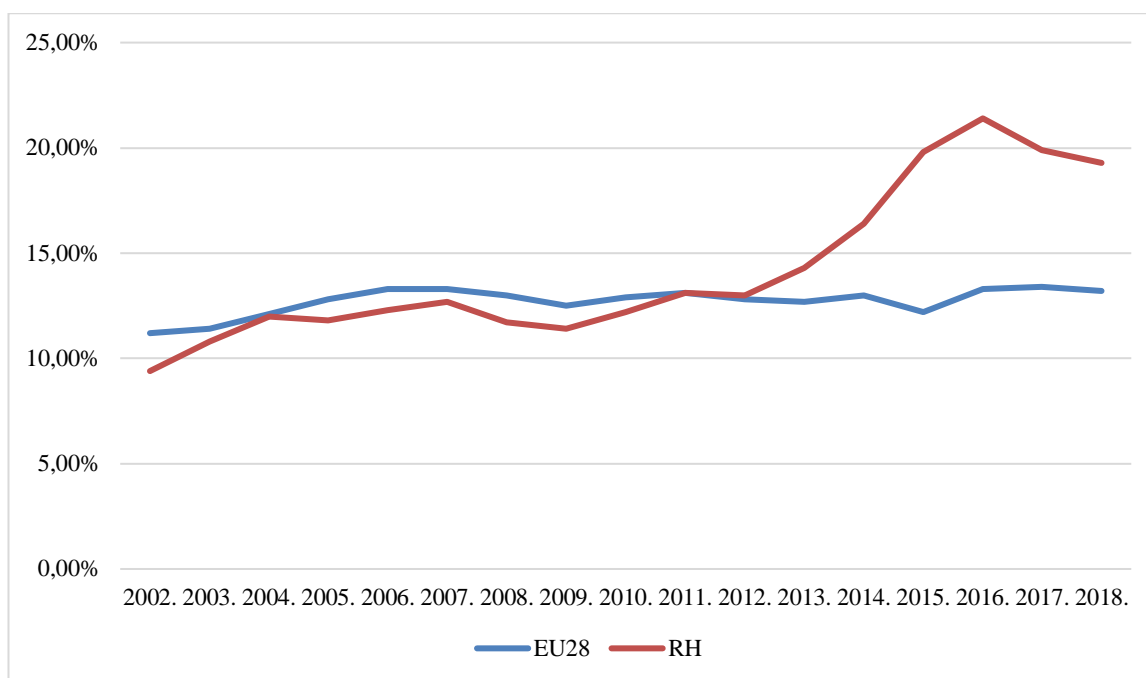
degresije. Pad broja slobodnih radnih mjesta između 2018. i studenog 2019. godine iznosi 21,08% tj. u 2019. godini je 53.347 manje slobodnih radnih mjesta nego godinu prije.

Grafikon 15. Kretanje broja radnih mjesta u Republici Hrvatskoj od 2014. do studenog 2019. godine

Izvor: Izrada autora prema tablici 4.

Najveći problem vezan uz zaposlenost jest privremena zaposlenosti tj. ugovori na određeno vrijeme. Kretanje postotne promjene u privremenoj zaposlenosti prikazano je grafikonom 16. Vidljivo je da je privremena nezaposlenost u Republici Hrvatskoj bila manja nego u EU28 sve do 2011. godine kada je izjednačena sve do 2013. godine. Iz takvog prikaza moglo bi se zaključiti kako je ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju doprinio povećanju privremene nezaposlenosti, jer upravo sa godinom ulaska u EU, privremena nezaposlenost u RH, za razliku od zemalja EU28 značajno raste. Između 2012. i 2016. godine zabilježen je porast od 8,4% stanovnika koji su bili privremeno zaposleni. Pad se bilježi između 2016. i 2018. godine kada je pad iznosio 2,1%. Razlika je značajna između zemalja EU28 i RH te je tako najveća razlika bila 8,1% u 2016. godini kada je postotak privremen zaposlenosti u RH bio na najvećem nivou. Pitanje koje se postavlja jest da li je ulazak u EU te mogućnost korištenja sredstava iz EU fondova ta koje su utjecale na povećani postotak privremeno zaposlene radne snage.

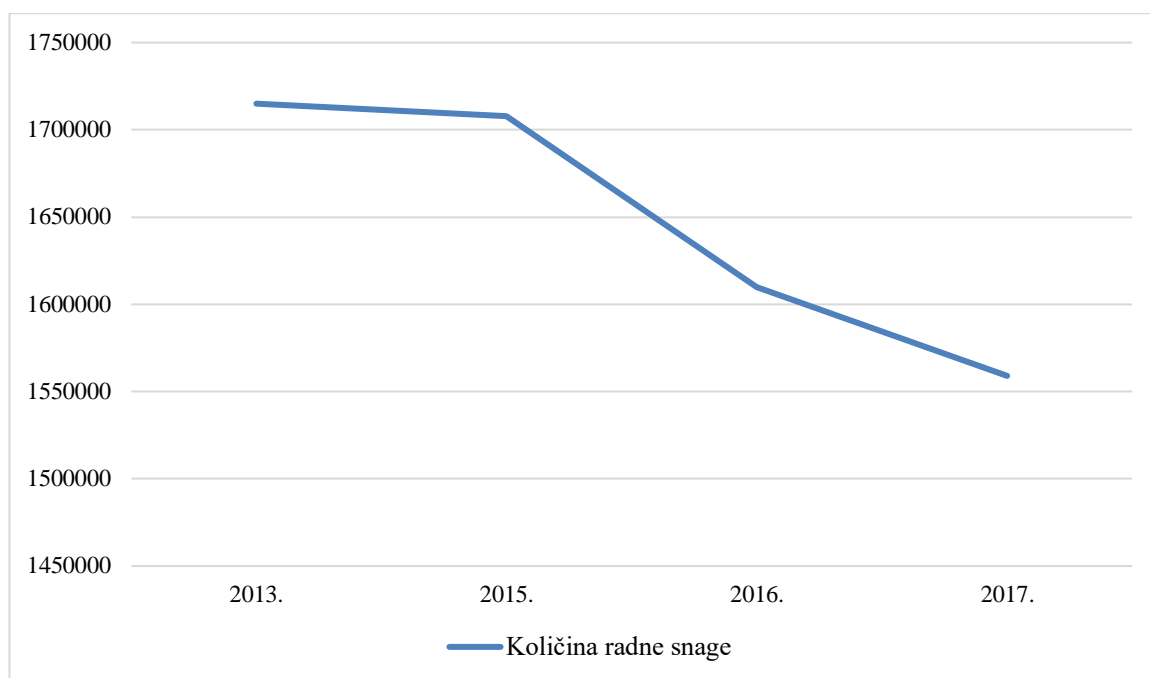

Grafikon 16. Kretanje % privremene zaposlenosti u EU28 i Republici Hrvatskoj

Izvor: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_statistics/hr#Stope_zaposlenosti_prema_spolu.2C_dobi_i_razini_ste.C4.8Denog_obrazovanja)

[explained/index.php?title=Employment_statistics/hr#Stope_zaposlenosti_prema_spolu.2C_dobi_i_razini_ste.C4.8Denog_obrazovanja](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_statistics/hr#Stope_zaposlenosti_prema_spolu.2C_dobi_i_razini_ste.C4.8Denog_obrazovanja)

Prema indexmundi.com količina radne snage od 2013. godine pa do 2017. godine pada, što također pridonosi utjecaju na nezapošljavanje, ali isto tako, taj pad nezaposlenosti se može povezati sa grafikonom 22. Doseljeno i odseljeno stanovništvo u Republici Hrvatskoj koji je prikazan u poglavlju 3.1.1. Također, grafikon 17., prikaza kretanja radne snage se može usporediti s grafikonom 21. Prirodno kretanje stanovništva u Republici Hrvatskoj iz kojeg je vidljivo da stanovništvo konstantno stari što također utječe na količinu radne snage, jer puno veći broj radnika istupa iz radne snage i odlazi u mirovinu, dok zbog niskog nataliteta malo ljudi ulazi u radnu snagu.

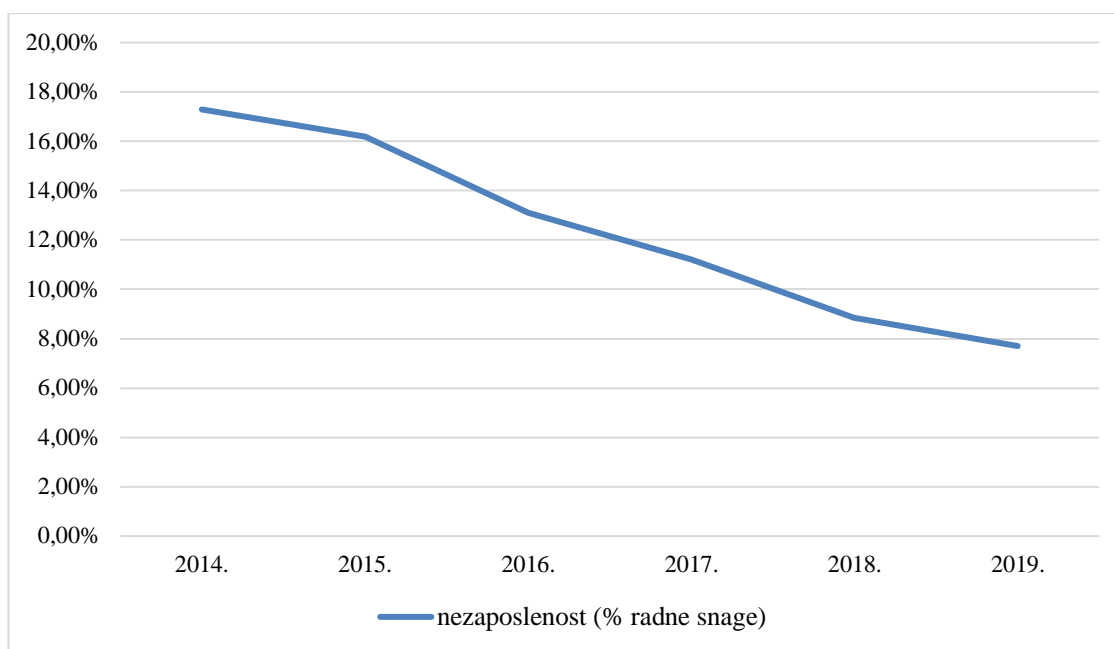

Grafikon 17. Količina radne snage u Republici Hrvatskoj

Izvor: <https://www.indexmundi.com/g/g.aspx?v=72&c=hr&l=en>

S obzirom na broj radne snage, dobro je usporediti količinu radne snage s brojem nezaposlenih te upravo grafikon 18. prikazuje postotak nezaposlenih s obzirom na udio radne snage u RH. Iz grafikona je vidljivo kako postotak ukupno nezaposlenih unutar ukupne radne snage pada pa je tako ona 2014. godine iznosila 17,29%, a do 2019. godine je zabilježen pad i sada ona iznosi 7,7%. Količina radne snage od 2013. godine pa do 2017. godine pala za 156.000 radnika te je radi toga pao i postotak ukupne nezaposlenosti u ukupnoj radnoj snazi. No osim navedenog, udio ukupne nezaposlenosti se smanjio 199.827 osoba te time ne čudi niti pad udjela nezaposlenih u ukupnoj radnoj snazi. Osim što je navedeno pozitivno zbog povećane kupovne moći stanovništva, a samim time i veće potražnje za proizvodima, ali isto tako utječe pozitivno na cjelokupnu gospodarsku sliku Hrvatske.

Kako bi se dobila potpuna slika kretanja broja nezaposlenog stanovništva i radne snage, te utvrdio razlog pada nezaposlenosti, ali i pada radne snage u Republici Hrvatskoj, potrebno je promotriti i prirodno kretanje stanovništva te količinu iseljenog stanovništva iz zemlje.

Grafikon 18. Ukupna nezaposlenost (% radne snage)

Izvor:

<https://www.indexmundi.com/facts/indicators/SL.UEM.TOTL.ZS/compare?country=hr>

Osim ukupne nezaposlenosti, važno je promotriti i zaposlenost mladih, s obzirom da EU ima programe koji potiču zapošljavanje mladih, točnije NEET populacije koja je najugroženija te se najteže zapošljava. Prema tablici 5. vidljivo je smanjenje nezaposlenih u svim razinama obrazovanja kroz promatrano razdoblje. Na početku promatranog razdoblja, najviše nezaposlenih malih je bilo sa srednjom stručnom spremom u trajanju 4 i više godine ili završenom gimnazijom, njih 54.334 dok je količina promatranih mladih pala na 14.377 u 2018. godini što je pad za 73,54%. Najmanji pad nezaposlenih mladih bilježe oni bez završene škole i s nezavršenom osnovnom školom, 37,52%. Ukupna nezaposlenost mladih u promatranom razdoblju smanjila se za 73,64%.

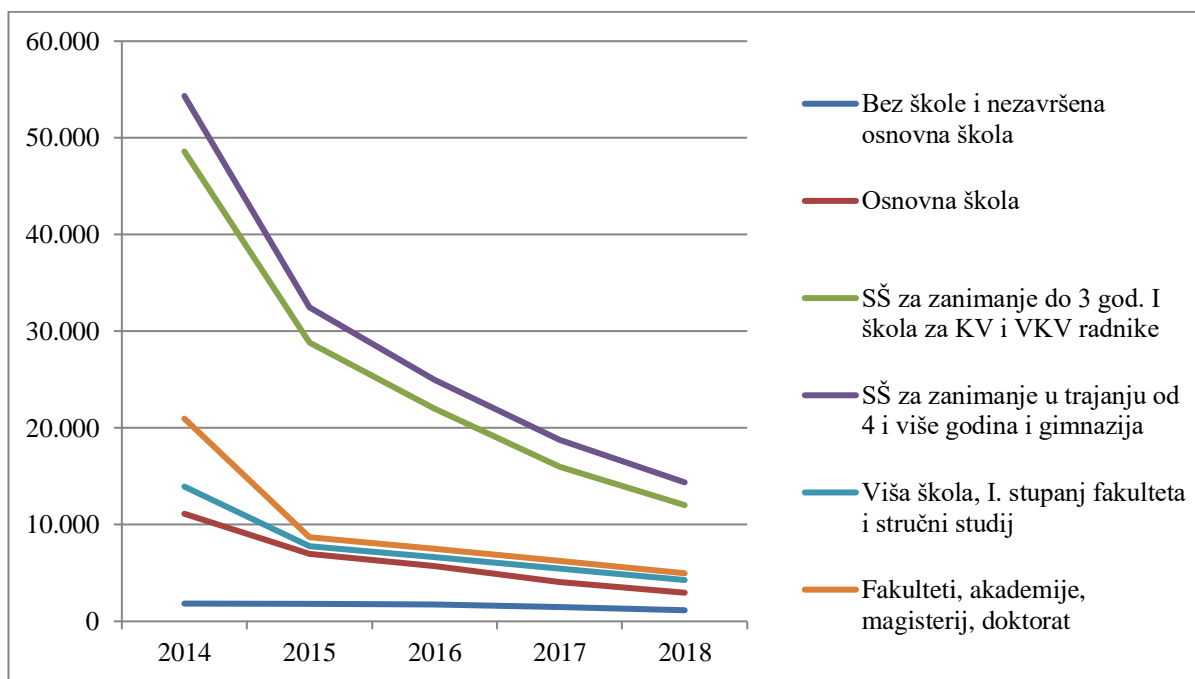
Tablica 5. Nezaposleni mladi prema razini obrazovanja (15-29 godina) od 2014. do 2018. godine

OBRAZOVANJE	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Bez škole i nezavršena osnovna škola	1.841	1.833	1.720	1.468	1.150
Osnovna škola	11.127	7.006	5.695	4.087	2.962
SŠ za zanimanje do 3 god. I škola za KV i VKV radnike	48.598	28.803	22.032	15.955	12.019
SŠ za zanimanje u trajanju od 4 i više godina i gimnazija	54.334	32.489	24.960	18.743	14.377

Viša škola, I. stupanj fakulteta i stručni studij	13.936	7.790	6.620	5.443	4.275
Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat	20.967	8.716	7.514	6.262	4.973
UKUPNO	150.803	86.817	68.541	51.959	39.756

Izvor: Izrada autora prema podacima iz Izvješća o provedbi plana implementacije Garancije za mlade u 2014., 2015., 2016., 2017. i 2018. godini

U grafikonu 19. je vidljiv prikaz nezaposlenih mladih prema razini obrazovanja, koji slikovito prikazuje podatke iz tablice 5. Vidljiva je najveća promjena upravo u mladima sa završenom trogodišnjom i četverogodišnjom srednjom školom. Također, nagli pad nezaposlenost i se dogodio i kod mladih sa završenim fakultetima, akademijama, magisterijima i doktoratima i to između 2014. i 2015. godine, dok kao što je i prethodno iz tablice zaključeno, najmanju promjenu bilježe nezaposleni mladi bez škole i s nezavršenom osnovnom školom.

Grafikon 19. Nezaposleni mladi prema razini obrazovanja (15-29 godina) od 2014. do 2018. godine

Izvor: Vlastita izrada autora prema tablici 5.

Također je osim broja nezaposlenih, potrebno je promotriti količinu zapošljavanja NEET populacije prema razini obrazovanja. Prema tablici 6. vidljivo je kako se zapošljavanje mladih bez škole i sa nezavršenom osnovnom školom jedino konstantno povećava dok su ostali u padu pa se

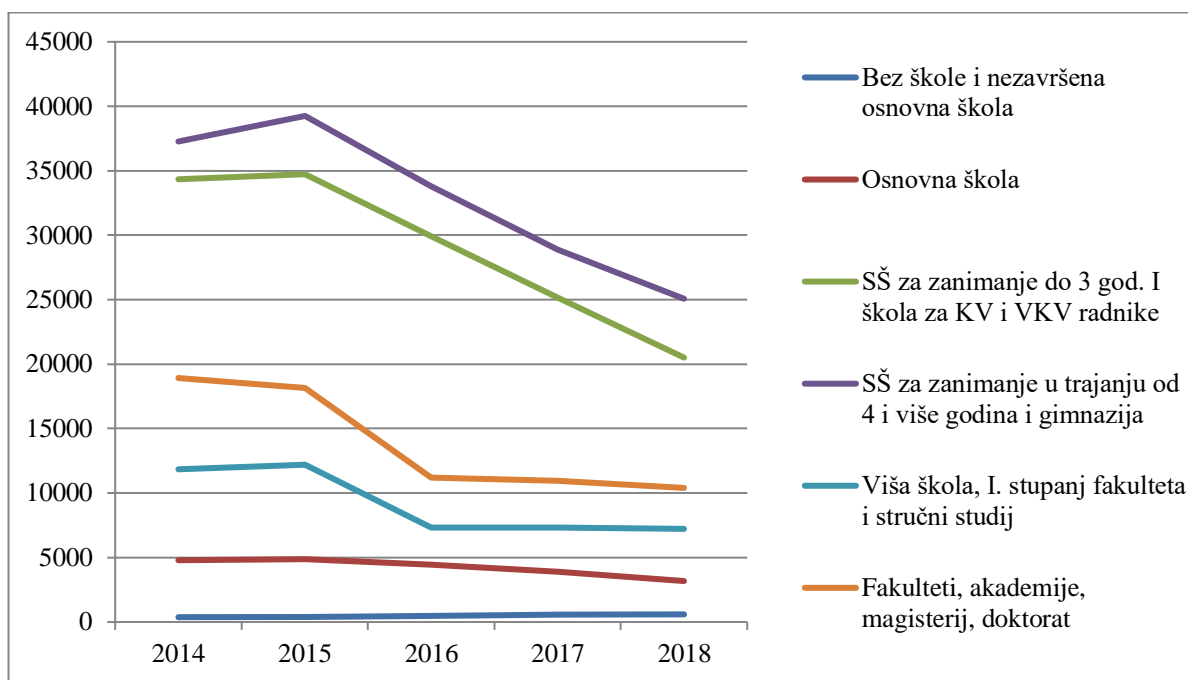
i ukupno zapošljavanje mladih smanjilo od 2014. do 2018. za otprilike 37,7%. Uspoređujući sa tablicom 5. koja prikazuje broj nezaposlenih mladih od 73,64%, možemo reći da pad od 37,7% zapošljavanja mladih nije toliko značajan. Navedeno se moglo dogoditi zbog smanjenja ukupno NEET populacije u Republici Hrvatskoj, ali i zato što se osobe odlučuju za obrazovanje, pa im to pruža veću konkurentnost na tržištu rada i time se lakše zapošljavaju. Još jedan problem koji se javlja kod promatranja ovih podataka je da se osobe nisu dužne prijaviti na HZZ kao nezaposlene osobe pa za njih nema konkretnih podataka, ali isto tako je moguće da se neke osobe nisu ni prijavile na HZZ nego su odmah našle posao.

Tablica 6. Zaposleni mladi prema razini obrazovanja (15-29 godina) od 2014. do 2018. godine

OBRAZOVANJE	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Bez škole i nezavršena osnovna škola	392	387	468	569	593
Osnovna škola	4.777	4.874	4.463	3.895	3.177
SŠ za zanimanje do 3 god. I škola za KV i VKV radnike	34.330	34.728	29.911	25.134	20.507
SŠ za zanimanje u trajanju od 4 i više godina i gimnazija	37.269	39.252	33.811	28.878	25.073
Viša škola, I. stupanj fakulteta i stručni studij	11.820	12.200	7.321	7.301	7.223
Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat	18.923	18.165	11.220	10.956	10.401
UKUPNO	107.511	109.606	87.194	76.733	66.974

Izvor: Izrada autora prema podacima iz Izvješća o provedbi plana implementacije Garancije za mlade u 2014., 2015., 2016., 2017. i 2018. godini

Grafikon 20. koji prikazuje broj zaposlenih mladih prema razini obrazovanja je pregledan prikaz tablice 6. Kao što je i iz tablice zaključeno tako je vidljivo i u grafikonu da se dogodio pad u zapošljavanju svih mladih osim onih bez završene škole i s nezavršenom osnovnom školom. Kao i kod podataka o nezaposlenim mladima prema razini obrazovanja, tako i podaci o zapošljavanju mladih prema razini obrazovanja bilježe najveći pad osoba sa završenom trogodišnjom i četverogodišnjom srednjom školom. Blagi rast između 2014. i 2015. godine bilježe mladi s trogodišnjom i četverogodišnjom srednjom školom te osobe sa višom školom i I. stupnjem fakulteta stručnim studijem.

Grafikon 20. Zaposleni mladi prema razini obrazovanja (15-29 godina) od 2014. do 2018. godine

Izvor: Izrada autora prema tablici 6.

3.2.1. Razlosci izlaska iz evidencije Hrvatsko zavoda za zapošljavanje

Uz podatke o broju zaposlenih tj. nezaposlenih osoba, potrebno je promotriti i razloge zbog kojih su osobe izlazile iz evidencije Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Tablica 7. prikazuje razloge zbog kojih su osobe izlazile iz evidencije nezaposlenih od 2014. do 2018. godine. Kao najčešći razlog navodi se zapošljavanje na temelju radnog odnosa, pa su tako u 2014. godini 225.426 osobe izašle iz evidencije upravo iz tog razloga. Slijedeći najčešći razlog za izlazak iz evidencije je nepridržavanje zakonskih odredbi, tj. osoba kada se prijavi u evidenciju HZZ-a, obavezna je provoditi sve dogovorene aktivnosti i opravdati svoj nedolazak na unaprijed zakazane aktivnosti u roku tri dana. Ukupno 74.746 osobe u 2014. godine su ispisane iz evidencije nezaposlenih upravo iz navedenog razloga, dok se taj broj smanjio za 31,94% i u 2018. godini iznosio 48.833 osobe. Ključno je pogledati i osobe koje su izašle iz radne snage, u navedenoj skupini mogu biti osobe koje su na burzi rada dočekale mirovinu (tj. starije od 65 godina), ali i osobe koje su se odselile iz Republike Hrvatske te tako više ovdje ne tovre radnu snagu. U 2014. godini, ukupno 23.048 osoba je izašlo iz radne snage, a taj broj se smanjio u 2018. godini na 13.636 osoba. Sve promatrane varijable bilježe pad, u 2014. godini je 362.705 osoba izašlo iz evidencije, a u 2018. godini njih 264.953 osoba što je za skoro 100.00 manje, tj. za 26,95% manje.

Tablica 7. Razlozi izlaska iz evidencije nezaposlenih od 2014. do 2018. godine

RAZLOG	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Zapošljavanje na temelju radnog odnosa i drugih poslovnih aktivnosti	225.462	232.499	218.834	196.820	174.420
Izlaz iz radne snage	23.048	20.020	18.448	15.662	13.636
Odjava s evidencije i nejavljanje	31.672	17.197	20.309	23.986	22.049
Nepridržavanje zakonskih odredbi	74.746	65.319	62.042	58.887	48.833
Ostali razlozi	7.777	6.961	6.714	6.465	6.015
UKUPNO	362.705	341.996	326.347	301.820	264.953

Izvor: <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=3>

Tablica 8. prikazuje razloge za izlazak iz evidencije mladih (15-29 godina) te je vidljivo kako u 2014. godini 165.753 osobe su izašle iz evidencije, što čini 45,69% ukupnog broja izlazaka iz evidencije. Kao što se broj ukupnih izlazaka smanjih, smanjio se i broj mladih koji su izašli iz evidencije. U 2018. godini je ukupno 109.794 osoba izašlo iz evidencije, a od ukupnog broja evidentiranih to čini 41,44%. Također je i kod mladih najzastupljeniji izlazak iz evidencije zbog zapošljavanja na temelju radnog odnosa i drugih poslovnih aktivnosti. Sve varijable bilježe pad osim varijable „Odjava s evidencije i nejavljanje“ koje bilježi i rast i pad. U 2015. godini je zabilježen pad na 5.324 osobe, što je skoro 50%, te se potom do 2017. godine on povećavao i iznosio 7.769, a nakon toga u 2018. godine se ponovno bilježi pad izlaska iz evidencije na 6.134 osobe. Sveukupno gledano, broj mladih koji su izašli iz evidencije u 2014. godini iznosio je 165.753 te je pao do 2018. godine i iznosi 109.794 osobe što je pad za 33,76%.

Tablica 8. Razlozi izlaska iz evidencije nezaposlenih mladih (15-29 godina) od 2014. do 2018. godine

RAZLOG	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Zapošljavanje na temelju radnog odnosa i drugih poslovnih aktivnosti	107.511	109.606	102.861	89.387	76.090
Izlaz iz radne snage	7.883	6.886	6.113	5.013	4.014
Odjava s evidencije i nejavljanje	11.049	5.324	6.925	7.769	6.134
Nepridržavanje zakonskih odredbi	36.289	31.579	28.746	26.311	21.288
Ostali razlozi	3.021	2.874	2.736	2.672	2.268
UKUPNO	165.753	156.269	147.381	131.152	109.794

Izvor: <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=3>

Također je važno promotriti i vrstu zaposlenja zbog kojeg su osobe izašle iz evidencije, što je prikazano u tablici 9. Naime, najmanji udio je onih koji su izašli iz evidencije zbog zaposlenja na

neodređeno, dok je najveći broj onih koji su izašli zbog zaposlenja na određeno vrijeme. Upravo zaposlenje na određeno vrijeme ulijeva nesigurnost. No pozitivno je smanjenje izlaska iz evidencije zbog zaposlenja na određeno vrijeme, pa je ono s 192.036 ugovora na određeno vrijeme u 2014. godini palo na 141.520 u 2018. godini što je pad za 26,31%. U istom promatranom razdoblju povećao se broj ugovora na određeno vrijeme te je zbog ugovora na određeno vrijeme iz evidencije u 2014. godini izašlo 11.685 osoba, a taj broj se povećavao do 2018. godine kada iznosi 16.331, što je povećanje za 39,76%. Pad bilježe i izlasci iz evidencije zbog zaposlenja, ali ne na temelju radnog odnosa, i to za 32,63%.

Tablica 9. Izlasci iz evidencije s obzirom na vrstu zaposlenja od 2014. do 2018. godine

VRSTA ZAPOSLENJA	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Na neodređeno	11.685	15.394	16.403	16.228	16.331
Na određeno	192.036	191.196	180.644	161.647	141.520
Nisu zaposleni na temelju radnog odnosa	158.984	135.406	129.300	123.945	107.102

Izvor: <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=3>

3.2.2. Kretanje stanovništva u Republici Hrvatskoj

Prirodno kretanje stanovništva ključno je promatrati uz nezaposlenost jer nam ono govori o povećanju, tj. smanjenju ukupne populacije, a samim time govori i o kretanju broja radno sposobnog stanovništva. Pad nataliteta i rast mortaliteta govori o starenju stanovništva, a to može značiti starenje stanovništva koje uzrokuje pad nezaposlenosti, ali i povećanje stanovništva koje nije sposobno za rad (umirovljenici).

Tablica 10. prikazuje prirodno kretanje stanovništva u kojem se vidi da svake godine je više umrlih nego živorođenih. Gledano na broj živorođenih, on se smanjuje pa je on 2014. godine iznosio 39.566 dok je u 2018. godini on iznosio 36.945 što je pad za 6,62%. Između 2017. i 2018. godine se bilježi blagi porast živorođenih koji iznosi 1,06%.

Također, osim živorođenih, tablica 10. prikazuje broj umrlih koji je u porastu. Najveći broj umrlih se bilježi 2015. godine kada je on iznosio 54.205 stanovnika. Uspoređujući 2014. i 2018. godinu, broj umrlih bilježi promjenu od 3,76%.

Razlika između broja živorođenih i umrlih prikazuje prirodno kretanje stanovništva koje je negativno, tj. koje prikazuje da populacija u Republici Hrvatskoj konstantno stari. Razlika 2014. godine je bila 11.273 stanovnika više koji su umrli od onih koji su rođeni što je razlika od 28,39%

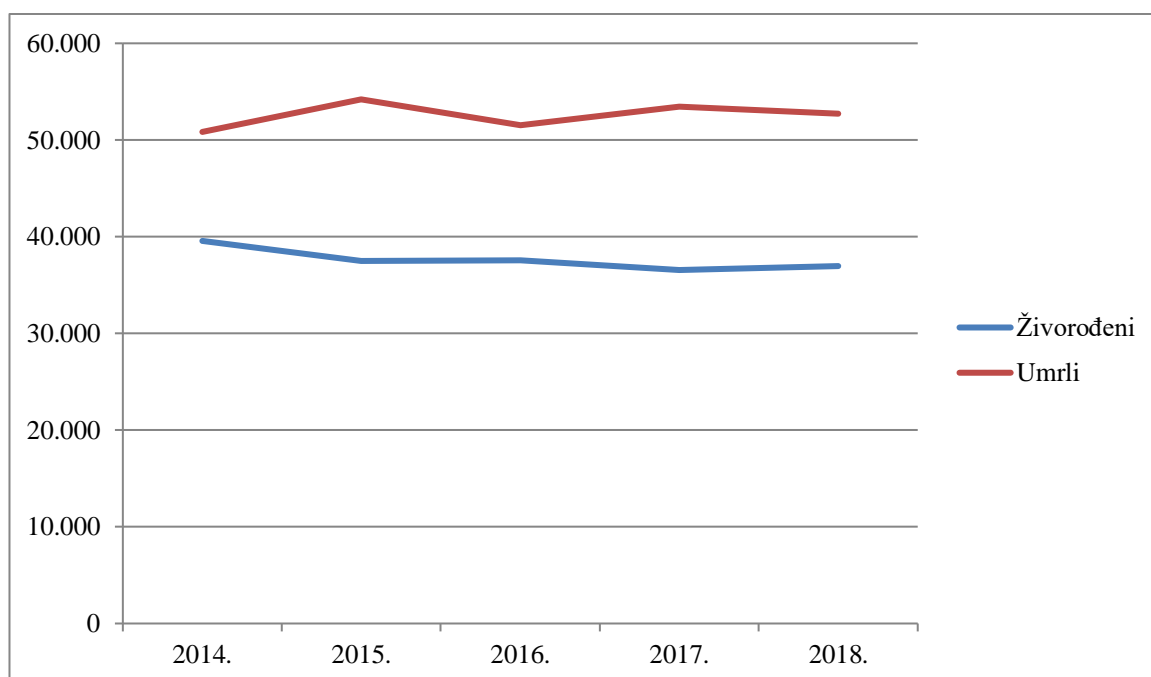
te je to najmanja razlika u promatranom razdoblju kada se bilježi najveći broj živorođenih i najmanje umrlih. Godine 2017. razlika je najveća te ona iznosi 16.921 stanovnik što je 46,29% više umrlih nego živorođenih.

Tablica 10. Prirodno kretanje stanovništva u Republici Hrvatskoj

2014.		2015.		2016.		2017.		2018.	
Živorodeni	Umrli	Živorodeni	Umrli	Živorodeni	Umrli	Živorodeni	Umrli	Živorodeni	Umrli
39.566	50.839	37.503	54.205	37.537	51.542	36.556	53.477	36.945	52.706

Izvor: Državni zavod za statistiku (https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/07-01-01_01_2019.htm)

Grafikon 21. je izrađen na temelju podataka iz tablice 10. gdje je zorno prikazano prirodno kretanje stanovništva te je jasno uočljiva velika razlika između živorođenih i umrlih stanovnika od 2014. do 2018. godine.

Grafikon 21. Prirodno kretanje stanovništva u Republici Hrvatskoj

Izvor: Izrada autora prema tablici 3.

Osim što je zbog preciznosti podataka o nezaposlenosti važno promatrati prirodno kretanje stanovništva, također je važno promotriti razliku između broja doseljenog i odseljenog stanovništva.

Prema Zakonu o prebivalištu (NN, br. 144/12 i 158/13), osobe koje su odselile se smatraju one koje su napustile prebivalište u trajanju duljem od godine dana radi privremenog odlaska izvan RH i svoj su privremeni odlazak prijavile Ministarstvu unutarnjih poslova.

Najmanji broj doseljenog stanovništva bilježi se u 2014. godini te on konstantno rast do 2018. godine kada iznosi 26.029 stanovnika. Takva promjena postotno gledano iznosi 144,68%. Od 2014. do 2017. godine bilježi se porast u broju odseljenog stanovništva, pa je tako razlika iznosila 26.494 što je porast od 127%, dok je u 2019. zabilježen pad od 16,55%.

Najveća razlika između doseljenog i odseljenog stanovništva zabilježena je 2017. godine kada je ona iznosila 31.799 stanovnika što je razlika od 67,15% više odseljenog stanovništva nego doseljenog. Navedena razlika se smanjila, jer je 2018. godine zabilježen broj doseljavanja veći za 51,95%, dok je odseljavanje zabilježilo pad.

Prema Priopćenju Državnog zavoda za statistiku, Migracije stanovnika Republike Hrvatske u 2018. godini u Hrvatsku je doselilo 33,1% hrvatskih državljana, dok su ostatak, 66,9% činili stranci. Što se iseljavanja tiče, odselilo je 92,2% hrvatskih državljana i 7,8% stranaca. Od ukupnog broja doseljenih osoba, najviše ih je doselilo iz Bosne i Hercegovine, njih 39,6%, a slijede ih državljani Srbije i Kosova. U inozemstvo je najviše osoba odselilo u Njemačku, 55%, a slijedi ju Austrija i Irska.

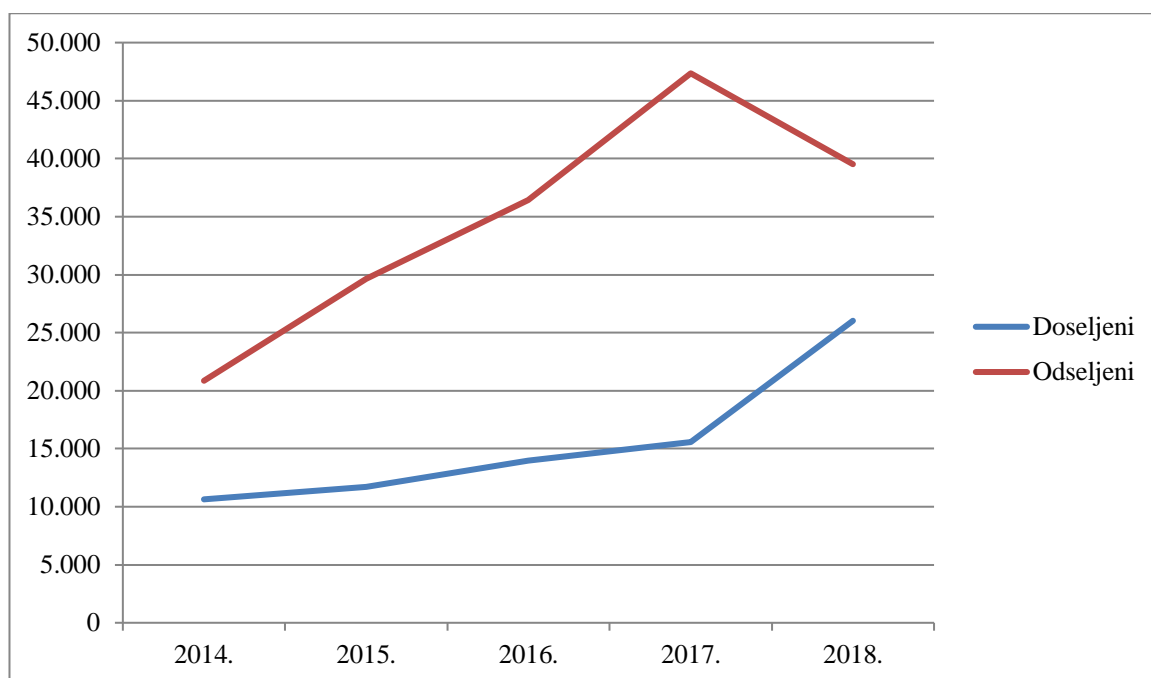
Tablica 11. Doseljeno i odseljeno stanovništvo Republike Hrvatske iz/u inozemstvo

2014.		2015.		2016.		2017.		2018.	
Ukupno doseljeni	Ukupno odseljeni	Ukupno doseljeni	Ukupno odseljeni	Ukupno doseljeni	Ukupno odseljeni	Ukupno doseljeni	Ukupno odseljeni	Ukupno doseljeni	Ukupno odseljeni
10.638	20.858	11.706	29.651	13.985	36.436	15.553	47.352	26.029	39.515

Izvor: Državni zavod za statistiku (https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/07-01-02_01_2019.htm)

Grafikon 22., koji je izrađen prema tablici 11., prikazuje razliku između broja doseljenog i odseljenog stanovništva. Vidljivo je da je razlika u migracijama najveća 2017. godine, a nakon toga u 2018. se bilježi blagi pad odseljenog te rast doseljenog stanovništva u Republiku Hrvatsku, no vrijednosti su i dalje visoke. U zadnjoj promatranoj godini, 2018., ukupno se 39.515 osoba odselilo iz Republike Hrvatske, dok se uselilo njih 26.029, što je razlika od 13.384 osoba.

Potrebno je napomenuti kako se u odseljeno stanovništvo ubrojaju osobe koje su promijenile prebivalište na razdoblje duže od 1 godine.

Grafikon 22. Dospeljeno i odseljeno stanovništvo u Republici Hrvatskoj

Izvor: Izrada autora prema tablici 11.

Kako bi se migracije mogle detaljnije promatrati te njihov utjecaj na nezaposlenost, trebalo bi izdvojiti broj radno sposobnog stanovništva koji je doselio ili odselio iz Republike Hrvatske. Ukoliko je veći broj doseljenih stanovnika onih iznad 65 godina, takva spoznaja nam dodatno govori o starenju stanovništva te o tome da se populacija ne povećava.

Iz Priopćenja Državnog zavoda za statistiku o migracijama stanovništva u 2018. godini, može se zaključiti da se iz RH većinom iseljava radno sposobno stanovništvo koji oslobađa radna mjesta pa se zbog toga bilježi porast slobodnih radnih mjesta. Prema Priopćenju, u 2018. godini, od ukupnog broja iseljenog stanovništva, 45,5% je onih između 20 i 39 godina starosti. Također, porast iseljavanja može značiti i pad u broju nezaposlenih ukoliko su iseljene osobe bile registrirane u HZZ-u kao nezaposlene osobe, a kada su se iselile, brišu se iz evidencije nezaposlenih osoba i postaju radna snaga u drugoj zemlji.

Tablica 12. prikazuje vanjske migracije prema starosti i spolu u 2018. godini koja dokazuje najveći problem, a to je da se najviše ljudi iseljava u dobi kada se oni svrstavaju u radnu snagu. Vidljivo je kako najmanje migriraju osobe od 60 godine pa na više dok se najviše migracija događa u odbi od 5-59 godina. Iz ukupnog broja migracije vidljivo je da se u RH doselilo 26.029, od čega je manji broj žena, njih 6.614, a najviše muškaraca, njih 19.415. Što se tiče odseljenog broja stanovnika, odselilo je 39.515, što je za 51,81% stanovnika više nego ukupno doseljenih te se odseljava približno isti broj muškaraca i žena. Također, iz tablice 12. je vidljivo da iz RH

odseljavaju cijele obitelji te da se odseljava upravo najviše stanovništva koji se svrstavaju u radnu snagu pa je oko 17.900 stanovnika u jednoj godini iseljeno u dobi od 20-39 godina.

Tablica 12. Vanjska migracija stanovništva prema starosti i spolu u 2018. godini u Republici Hrvatskoj

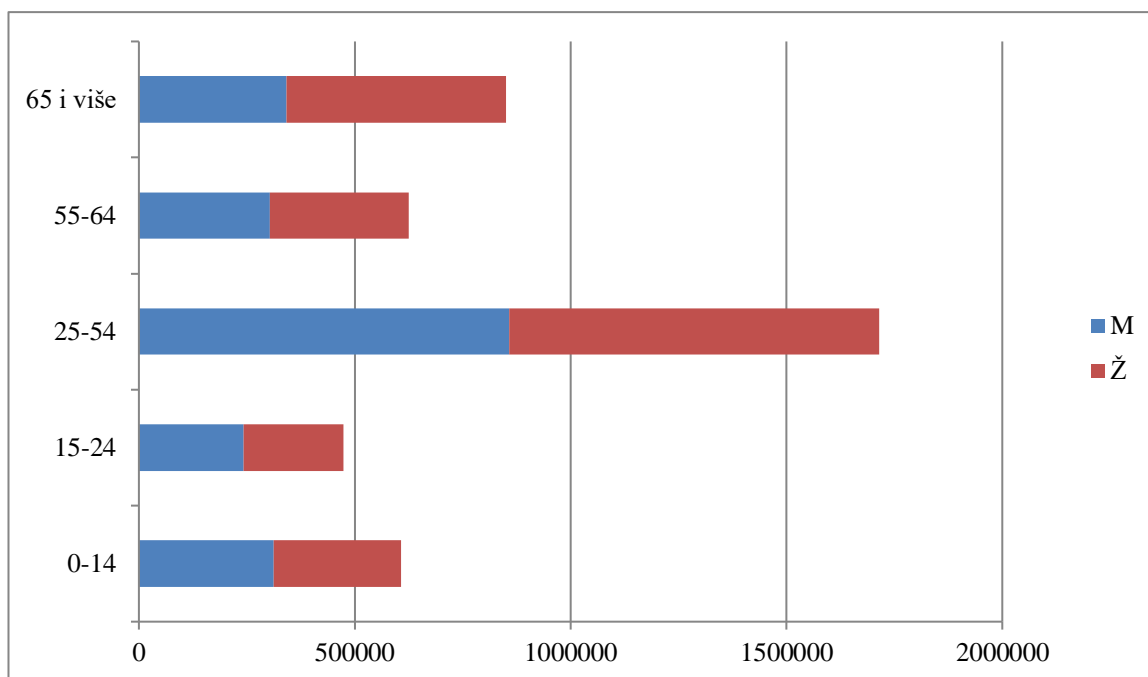
Starost	Dospeljeni iz inozemstva			Odseljeni u inozemstvu		
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene
Ukupno	26.029	19.415	6.614	39.515	21.756	17.759
0-4	415	236	215	1.412	717	695
5-9	362	197	167	2.250	1.184	1.066
10-14	327	176	151	2.081	1.034	1.047
15-19	1.015	718	297	2.105	1.084	1.021
20-24	3.449	2.640	809	4.073	2.226	1.847
25-29	3.543	2.646	897	5.029	2.640	2.389
30-34	3.230	2.571	659	4.617	2.642	1.975
35-39	2.971	2.406	565	4.279	2.523	1.756
40-44	2.666	2.165	501	3.527	2.037	1.490
45-49	2.131	1.733	398	3.128	1.771	1.357
50-54	1.827	1.420	407	2.527	1.489	1.038
55-59	1.272	915	357	1.575	950	625
60-64	963	599	364	1.037	533	504
65-69	856	492	364	900	453	447
70-74	418	257	161	498	264	234
75 i više	548	244	304	477	209	268

Izvor: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/07-01-02_01_2019.htm

Grafikon 23. prikazuje dobnu strukturu stanovništva te je vidljivo kako najveći dio stanovništva jest dobi od 25 do 54 godine što je dobro jer je to rasno sposobno stanovništvo. Ono što u strukturi nije dobro jest da je više stanovništva u dobi od 65 i više, dok je puno manji broj novorođenih, tj. između 0 i 14 godina. Najmanje je stanovnika između 15 i 24 godine. Tako nešto upućuje na starenje stanovništva, što će u budućnosti predstavljati veliki problem, jer će biti više umirovljenika nego osoba koje su radno sposobne. Uz sve to, prema podacima Indexmundi, ali i prethodno prikazanim grafikonima i tablicama, vidljivo je starenje stanovništva, pad nataliteta i rast mortaliteta.

Prema podacima iz 2018. godine, prosječna životna dob stanovništva je iznosila 43,3 godine, Republika Hrvatska bilježi pad broja stanovnika za 0,5%, broj živorođenih na 1000 ljudi iznosi 8,8, dok je broj umrlih na 1000 stanovnika iznosi 12,4. Iznos neto migracija je negativan, -1,4 na

1000 stanovnika, što znači da se 1,4 osoba na 1000 osoba iseli iz Republike Hrvatske. Ovi podaci su zabrinjavajući te utječu i na nezaposlenost i količinu radne snage u Republici Hrvatskoj (https://www.indexmundi.com/croatia/demographics_profile.html)

Grafikon 23. Dobna struktura stanovništva Hrvatske

Izvor: Vlastita izrada autora prema podacima dostupnim na https://www.indexmundi.com/croatia/demographics_profile.html

3.3. Potpore iz EU fondova na smanjenje nezaposlenosti

EaSI je jedan od novijih programa koji je usmjeren na zapošljavanje i socijalne inovacije te se bavi promicanjem visoke razine kvalitetnog i održivog zapošljavanja. Program se zalaže za dostojnu socijalnu zaštitu, borbu protiv socijalne isključenosti i siromaštva te otvaranje novih radnih mjesta. Navedenim programom izravno upravlja Europska komisija, a objedinjuje tri programa koja su se provodila od 2007. do 2013. godine, PROGRES, EURES i mikrofinancijski instrument Progress. Ukupni proračun programa iznosi 919,5 milijuna EUR (<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081&langId=hr>).

Ciljevi programa su:

- povećanje odgovornosti u pogledu ciljeva EU-a te koordinacija djelovanja na razini EU-a i na nacionalnoj razini u područjima zapošljavanja, socijalnih pitanja i uključenosti

- podupiranje razvoja primjerenih sustava socijalne zaštite i politika tržišta rada
- moderniziranje zakonodavstva EU-a i osiguravanje njegove učinkovite primjene
- promicanje geografske mobilnosti i povećanje mogućnosti zapošljavanja razvijanjem otvorenog tržišta rada
- povećanje raspoloživosti i dostupnosti mikrofinanciranja za ranjive skupine i mikropoduzeća te poboljšanje pristupa financiranju socijalnih poduzeća (<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081&langId=hr>).

Unutar programa, posebna pozornost je stavljena na ranjive skupine (mladi), promicanje jednakosti žena i muškaraca, suzbijanje diskriminacije, promicanje visoke razine kvalitetnog i održivog zapošljavanja, jamčenju primjene i dostojne socijalne zaštite, borbi protiv dugoročne nezaposlenosti te protiv siromaštva i socijalne isključenosti (<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081&langId=hr>). EaSI program nije važan samo za smanjenje nezaposlenosti već i za poduzetništvo jer ga podupiru mali poduzetnici s obzirom da za cilj ima i financiranje malih poduzetnika na tržištu.

Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. za osnovni cilj ima pridonijeti rastu zapošljavanja i jačanju socijalne kohezije u Republici Hrvatskoj. Ukupna vrijednost programa je 1,85 mlrd. EUR, od čega je 1,58 mlrd. EUR iz ESF-a, uključujući 66 mil. EUR iz Inicijative za zapošljavanje mladih (YEI), dok je ostalo vlastito sufinanciranje iz proračuna (Stojanović i sur., 2016). U tablici 13. prikazane su prioritetne osi unutar OPULJP-a te iznos namijenjen za njih, kao i udio u ukupnom operativnom programu. Vidljivo je kako najveći udio ima prioritetna os Obrazovanje i cjeloživotno učenje, a slijedi ju Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage.

Tablica 13. Raspodjela sredstava prema OPULJP-u 2014.-2020.

PRIORITETNA OS	FOND	IZNOS (EUR)	UDIO U OP-u (%)
Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage	ESF	400.578.985	25,32
	YEI	132.354.288	8,37
Socijalna uključenost	ESF	328.000.000	20,73
Obrazovanje i cjeloživotno učenje	ESF	450.000.000	28,44
Dobro upravljanje	ESF	191.276.944	12,09
Tehnička pomoć	ESF	80.000.000	5,06
UKUPNO	---	1.582.210.217	100,00

Izvor: Stojanović i sur. (2016.)

Provedbom pojedinih prioriternih osi, utječe se na povećanje stope zaposlenosti te usvajanje i poboljšanje stručnih kompetencija zaposlenika što u konačnici unaprjeđuje konkurentnost gospodarstva. Osim što je ovaj operativni program važan za smanjenje nezaposlenosti, važan je i za MSP-ove jer je preduvjet za njihov rast i razvoj, ulaganje u ljudske potencijale.

Europski socijalni fond sadrži četiri prioriterna područja. Prvi prioritet je vezan uz tržište rada i zapošljavanje. Cilj navedenog prioriteta je smanjenje postojeće nezaposlenosti, povećanje zapošljavanja, promicanje reintegracije nezaposlenih osoba na tržište rada, poticanje konkurentnosti na tržištu rada, lokalna partnerstva za zapošljavanje kao model koji najbolje prepoznaje potrebe tržišta rada na lokalnoj i regionalnoj razini, osnaživanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje kao javnog tijela kojem je primarna zadaća unapređenje tržišta rada, povećanje prilagodljivost malih i srednjih poduzeća i obrta pružanjem stručnih i poduzetničkih znanja i vještina. Cilj prioriteta jest povećanje razine zapošljivosti, a uglavnom skupina koje teže ulaze na tržište rada, odnosno manje su prilagodljive brzim promjenama u tehnološkim naprecima i poslovanju (<http://www.esf.hr/zaposljavanje/>). Osim navedene prioritetne osi, doprinosu ka smanjenju nezaposlenosti doprinijela je i druga prioriterna os, socijalno uključivanje.

Socijalno uključivanje, kao druga prioriterna os Europskog socijalnog fonda orijentirana je na projekte koji doprinos daju višoj razini zapošljivosti socijalno osjetljivih skupina koje se nalaze u nepovoljnom položaju. Također, navedeni prioritet za cilj ima usklađivanje rada i obiteljskog života kroz razvoj novih i poboljšanje kvaliteta postojećih socijalnih usluga (<http://www.esf.hr/socijalno-ukljucivanje/>). Broj projekata provedenih unutar Europskog socijalnog fonda na dan 10. ožujak 2020. iznosi 962, dok ih je 63 još u provedbi (<http://www.esf.hr/projekti/>)

Vijeće EU je u travnju 2013. godine usvojilo preporuku za osnivanje Jamstva za mlade koje će osigurati da svi mladi do 25 godina dobiju kvalitetnu ponudu za zaposlenje, stalnog obrazovanja ili pripravničkog staža u roku od četiri mjeseca od završetka formalnog obrazovanja ili stjecanja nezaposlenosti. Navedeno predstavlja dugoročnu strukturnu reformu i pozitivno ulaganje u budućnost mladih i gospodarstvo. U financijskom razdoblju 2014 – 2020, a kao Jamstvo za mlade, sredstva se mogu koristiti iz nacionalnih sredstava, ESF-a te YEI-a (http://www.europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/KE0214936ENN_002.pdf). Prema članku 16. uredbe ESF-a, YEI će ciljati na sve mlade od 25 godina koji nisu u radnom odnosu, sustavu obrazovanja ili na osposobljavanju, a borave u prihvatljivim regijama koje su neaktivne ili nezaposlene, uključujući dugotrajnu nezaposlenost, bez obzira na to jesu li evidentirane kao osobe koje traže posao. Države članice mogu na dobrovoljnoj osnovi odlučiti proširiti ciljanu skupinu kako bi obuhvatila i osobe mlade od 30 godina. Sredstva za Inicijativu za zapošljavanje mladih mogu se povećati za razdoblje od 2016. do 2020. godine u okviru proračunskog postupka u skladu s

člankom 14. Uredbe (EU) 1311/2013. Također u dogovoru s Komisijom, država članica može odlučiti dodijeliti ograničeni iznos koji nije veći od 10 % sredstava iz okvira Inicijative za zapošljavanje mladih za mlade osobe koje borave u podregijama s visokom razinom nezaposlenosti mladih, a koje ne ulaze u prihvatljive regije razine NUTS 2 (Uredba (EU) br. 1304/2013 Europskog parlamenta i vijeća od 17. prosinca 2013.).

Prema Uredbi (EU) br. 1304/2013 Europskog parlamenta i vijeća od 17. prosinca 2013. putem ESF-a se pruža potpora državama članicama u vezi sa zapošljavanjem, obrazovanjem, osposobljavanjem i borbom protiv socijalne diskriminacije s posebnim naglaskom na „Program za nove vještine i radna mjesta”, inicijativu „Mladi u pokretu” i inicijativu „Europska platforma protiv siromaštva i socijalne isključenosti”

ESF-om se pruža potpora tematskim ciljevima: „Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage“, „Promicanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva i svake diskriminacije”, „Ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i strukovno osposobljavanje za vještine i cjeloživotno učenje” i „Jačanje institucionalnih kapaciteta javnih tijela i zainteresiranih strana te učinkovite javne uprave”.

Najvažniji tematski cilj za smanjenje nezaposlenosti u sklopu ESF-a je „Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage“ koje pruža potpore:

- pristupu zapošljavanju za osobe koje traže posao i neaktivne osobe, uključujući one koji su dugotrajno nezaposleni i one koji su daleko od tržišta rada, kao i provedbom lokalnih inicijativa za zapošljavanje i potpore za mobilnost radne snage;
- održivoj integraciji mladih na tržište rada, posebno onih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti osposobljavaju, uključujući mlade koji su izloženi riziku od socijalne isključenosti i mlade iz marginaliziranih zajednica, uključujući provedbom Jamstva za mlade;
- samozapošljavanju, poduzetništvu i osnivanje poduzeća, uključujući inovativna mikropoduzeća te mala i srednja poduzeća;
- ravnopravnosti između muškaraca i žena u svim područjima, uključujući u pristupu zapošljavanju, napredovanju u karijeri, postizanju ravnoteže između posla i privatnog života te promicanju jednake plaće za jednak rad;
- prilagodbi radnika, poduzeća i poduzetnika promjenama;
- aktivnom i zdravom starenju;
- modernizaciji ustanova tržišta rada kao što su javne i privatne službe za zapošljavanje te bolja usklađenost s potrebama tržišta rada, uključujući putem djelovanja koja povećavaju transnacionalnu mobilnost radne snage, kao i putem programa mobilnosti,

te bolja suradnja institucija i relevantnih dionika (Uredba (EU) br. 1304/2013 Europskog parlamenta i vijeća od 17. prosinca 2013).

S obzirom na visoki udio NEET populacije u Republici Hrvatskoj, ključna je Inicijativa za zapošljavanje mladih (YEI). YEI je zamišljen kao financijski resurs koji pruža podršku mladima u Europskoj regiji koji su najviše pogođeni nezaposlenošću mladih, a omogućava pripravnštvo, pružanje prvog radnog iskustva, smanjenje troškova rada, ciljane i dobro osmišljene subvencije za plaće i zapošljavanje, mjere mobilnosti za posao i obuku, potpore start-up mladim poduzetnicima, kvalitetne tečajeve strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i drugu šansu za obrazovanje osoba koje su rano napustile školu. Ova Inicijativa uključuje NEET populaciju do 25 godina starosti, no za jako pogođena područja, ta granica se može povećati i do 30 godina (Guidance on implementing the Youth Employment Initiative).

Garancija za mlade je novi pristup u rješavanju pitanja nezaposlenosti mladih osoba kojim se sve osobe u Hrvatskoj, mlađe od 30 godina nastoje što brže aktivirati na tržištu rada. Navedena brza aktivacija podrazumijeva dobivanje kvalitetne ponude u roku od 4 mjeseca od trenutka napuštanja ili završetka obrazovanja ili ulaska u nezaposlenosti, bez obzira da li je osoba prijavljena ili nije na Zavod za zapošljavanje. Garancija za mlade će u programskom razdoblju 2014-2020 Eurozonu koštati 0,22% BDP-a EU, tj. oko 21 milijardu EUR godišnje. EU ulaže u NEET skupinu jer bi neaktivnost mladih bila još skuplja, procjena je oko 1,21%, zbog izgubljenih zarada, doprinosa i poreza. Kako bi se uspostavila Garancija, države članice su morale osigurati vlastita sredstva, jer EU osigurava dodatna sredstva iz Europskog socijalnog fonda i Inicijative za zapošljavanje mladih (YEI). Republika Hrvatska u sklopu navedene Garancije, za financijsko razdoblje 2014-2020, ima dostupno 132,54 milijuna EUR sredstava od čega je 66,36 milijuna EUR iz ESF-a za uspostavu strukturnih reformi i sustav podrške, a 66,18 milijuna EUR iz YEI-a za razdoblje od 2014.-2015. usmjerene na mladu osobu za obrazovanje, doprinose za zapošljavanje, naknade za vrijeme obrazovanja ili osposobljavanja, putne troškove itd. (<http://www.gzm.hr/stoje-garancija-za-mlade/kako-ce-se-financirati/>).

U prvih pet godina članstva više od 30 000 mladih prošlo je kroz program privremenog osposobljavanja. Više od 55% bilo je na osposobljavanju kod poslodavaca u privatnom sektoru, oko 39% kod poslodavaca u javnom sektoru, a nešto manje od 5% kod ostalih poslodavaca (organizacije civilnog društva, zadruge i sl.) (<http://www.cut.hr/resources/publikacije/41/Pet%20godina%20%C4%8Dlanstva%20Hrvatske%20u%20Europskoj%20uniji.pdf>)

Potpore za samozapošljavanje su državne potpore koje se dodjeljuju nezaposlenim osobama koje se odluče na pokretanje vlastitog posla, a prijavljeni su u evidenciju Zavoda. Potpora je

usklađena s Uredbom komisije (EK) 1407/2013 o potporama male vrijednosti, kojima se smatra svaka potpora čiji ukupni iznos ne prelazi 200.000 EUR u kunsjoj protuvrijednosti prema srednjem tečaju HNB-a na dan isplate. Osobama koje iskažu interes za samozapošljavanje osigurava se stručna pomoć u regionalnim i područnim uredima Zavoda gdje djeluju savjetnici za samozapošljavanja te mogu na jednom mjestu dobiti sve relevantne informacije o aktivnostima vezanim za realizaciju poduzetničke ideje, a koje uključuju pomoć u izradi poslovnog plana, upućivanje na besplatne i druge edukacije kao i informacije o drugim davateljima potpora te povezivanje svih dionika na lokalnom tržištu rada (npr. HOK, HGK, razvojne agencije). Visina potpore za samozapošljavanje određuje se prema području u kojem osoba ima prebivalište i otvara poslovni subjekt. Uvjet je da je najmanje 12 mjeseci prije podnošenja zahtjeva za dodjelu sredstava za samozapošljavanje osoba imala prebivalište na tom području. Potpore su raspodijeljene u tri skupine, prva obuhvaća općine i gradove od indeksa I. do IV. te se za navedeno dodjeljuje 100.000 kn, odnosno 110.000 kn ukoliko se kombinira sa osposobljavanjem na radnom mjestu. Druga skupina obuhvaća gradove i općine indeksa V. i VI., kojima se dodjeljuje do 85.000 kn, odnosno do 95.000 kn ukoliko se kombinira sa osposobljavanjem na radnom mjestu. Treća skupina obuhvaća gradove i općine indeksa VII. i VIII. u kojima sredstva potpore iznose do 75.000 kn, tj. do 85.000 kn ukoliko se kombinira sa osposobljavanjem na radnom mjestu. Također se više osoba može udružiti i koristiti potpore za samozapošljavanje, no ukoliko se više nezaposlenih osoba udružuje u isti poslovni subjekt samo jednoj osobi može biti dodijeljen maksimalni iznos potpore, dok drugi suosnivači mogu ostvariti potporu u najvišem iznosu do 55.000 kn (<http://mjere.hr/admin/wp-content/uploads/2020/03/POTPORE-ZA-SAMOZAPO%C5%A0LJAVANJE-I-PRO%C5%A0IRENJE-POSLOVANJA-1.pdf>).

Europska unija propisuje niz mjera za otvaranje radnih mjesta i smanjenje nezaposlenosti, kao što su Paket mjera za zapošljavanje, Uključenost migranata iz trećih zemalja, Mjere za mlade (Jamstva za mlade, Inicijativa za zapošljavanje mladih, Naukovanje, Pripravništvo, Ulaganje u mlade ljude u Europi) te dugoročna nezaposlenost (<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1427&langId=hr>).

3.3.1. Natječaji za dodjelu bespovratnih sredstava

Putem Europskih fondova raspisan je niz natječaja koji su se provodili u promatranom razdoblju, a koji su iz sektora zapošljavanja i socijalnih prava.

U 2013. godini završeno je ukupno 16 natječaja ukupne vrijednosti 97.817.842,00 EUR. Neki natječaji zatvoreni u 2013. godini su:

- „Lokalne inicijative za poticanje zapošljavanja – faza II“ vrijednosti 4 mil. EUR
- „PARES: partnerstva između servisa zapošljavanja“ vrijednosti 1,5 mil. EUR
- „Podrška nacionalnim inicijativama u području ravnopravnosti žena i muškaraca, osobito u odlučivanju u gospodarstvu“ 2,6 mil EUR
- „EURES pripremne akcije – „Vaš prvi EURES posao““ vrijednosti 5 mil. EUR (http://europski-fondovi.eu/natjecaji?field_status_tid=3&field_tip_sredstava_tid=5&field_sektor_tid=44&field_regija_tid=13&field_program_tid=All&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=)

Slijedeće, 2014. godine zatvoreno je 25 natječaja ukupne vrijednosti 84.480.354,18 EUR te 277.770.120,00 kn. Neki od natječaja zatvoreni unutar 2014. godine su:

- „Pružanje vještina za rast i radna mjesta“ vrijednosti 5.658.000 EUR
- „Banchmarking institucija za zapošljavanje“ vrijednosti 1.500.000 EUR
- „Razvoj lokalnih inicijativa za zapošljavanje“ vrijednosti 5.882.353 EUR
- „Poboljšavanje pristupa otvorenom tržištu rada osobama u nepovoljnom položaju“ vrijednosti 3.929.412 EUR
- „Provedba mjera aktivne politike zapošljavanja“ vrijednosti 169.875.000 kn
- „Potpora Operativnoj strukturi Razvoj ljudskih potencijala“ vrijednosti 32.005.120 kn
- „Istraživačke stipendije za profesionalni razvoj mladih istraživača i poslijedoktoranada“ vrijednosti 37.263.000 kn
- „Vaš prvi EURES posao“ vrijednosti 6.900.000 EUR (http://europski-fondovi.eu/natjecaji?field_status_tid=3&field_tip_sredstava_tid=5&field_sektor_tid=44&field_regija_tid=13&field_program_tid=All&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=)

Jednaki broj natječaja je zatvoren i unutar 2015. godine. Za 2015. godinu još uvijek nema točno objavljene vrijednosti za sve natječaje pa se ne može izračunati niti ukupna vrijednosti. U navedenoj godini, neki od zatvorenih natječaja su:

- „Poboljšanje pristupa otvorenom tržištu rada osobama u nepovoljnom položaju“ vrijednosti 30.000.000 kn
- „Izravna dodjela sredstava u okviru Prioritetne osi 1 Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage“

- „Daljnji razvoj standarda zanimanja“ vrijednosti 761.000 kn (http://europski-fondovi.eu/natjecaji?field_status_tid=3&field_tip_sredstava_tid=5&field_sektor_tid=44&field_regija_tid=13&field_program_tid=All&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=)

Prema popisu na stranici Europskih fondova, u 2016. godini je zatvoreno ukupno sedam projekata vrijednosti 8.400.000 EUR i 196.523.137,88 kn, a neki od tih projekata su:

- „Volonteri za humanitarnu pomoć Europskoj uniji“ vrijednosti 8.400.000 EUR
- „Provedba programa javnih radova za aktivaciju žena u lokalnoj zajednici“ vrijednosti 60.687.137,88 kn
- „Poticanje društvenog poduzetništva“ vrijednosti 8.000.000 EUR (http://europski-fondovi.eu/natjecaji?field_status_tid=3&field_tip_sredstava_tid=5&field_sektor_tid=44&field_regija_tid=13&field_program_tid=All&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=)

U 2017. godini, prema popisu nema zatvorenih natječaja iz sektora zapošljavanja i socijalnih prava dok je jedan samo zatvoren u 2018. i jedan u 2019. godini.

3.4. Pozitivni i negativni utjecaji poticanja zapošljavanja putem EU fondova

Jedan od načina izlaska iz sustava nezaposlenih je upravo pokretanje poslovnih pothvata pa je dugoročna visoka stopa nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj utjecala na visoki broj poduzetnika koji se odlučuju za pokretanje poslovnog pothvata zbog nužde.

Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, osoba se prestaje voditi kao nezaposlena u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje ako registrira trgovačko društvo ili drugu pravnu osobu, odnosno stekne više od 25% udjela u trgovačkom društvu ili drugoj pravnoj osobi, registrira obrt, slobodno zanimanje ili djelatnost poljoprivrede i šumarstva (Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, NN 16/17).

Hrvatski zavod za zapošljavanje od 2003. godine provode projekte financirane od strane EU, a u cilju jačanja zapošljavanja, zadovoljenja potreba tržišta rada i praćenje promjena na tržištu rada. U navedenom razdoblju, Hrvatska je kroz programe CARDS i Phare imala priliku iskoristiti europska sredstva za jačanje sudjelovanja u procesu stabilizacije i pridruživanja. Kroz IPA

programe (Instrument for Pre-accession Assistance), HZZ je provodio projekte pomoći u tranziciji i izgradnji institucija, projekte prekogranične suradnje i projekte usmjerene na razvoj ljudskih potencijala, odnosno na projekte usmjerene ka zapošljavanju, socijalnom uključivanju, usavršavanju i obrazovanju. Kao prioritet, naglasak je stavljen na poboljšanje pristupa zapošljavanju i održivo uključivanje na tržište rada kroz jačanje aktivne politike tržišta rada, socijalnog uključivanja i integracija osoba s otežanim pristupom tržištu rada. Osim navedenog, HZZ je sudionik u programima kao što su PROGRESS i Program cjeloživotnog učenja (<https://www.hzz.hr/o-hzz/projekti-hzz-a/>).

Ulaskom Republike Hrvatske u EU, otvorile su se druge mogućnosti povlačenja sredstava, u drugoj polovici 2013. kroz strukturne fondove, a od 2014. godine kroz strukturne i investicijske fondove. Kroz Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali, HZZ je nastavio aktivnu politiku zapošljavanja, održivu integraciju mladih, ali i jačanje dostupnosti i kvalitete informacija i usluga na tržištu rada (<https://www.hzz.hr/o-hzz/projekti-hzz-a/>).

Jedna od mjera smanjenja nezaposlenosti jest i poticanje na samozapošljavanje. Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) kroz potpore samozapošljavanju omogućuje korisnicima financijsku podršku te time oni prestaju biti nezaposleni. Potpore su dio aktivne politike zapošljavanja namijenjene osobama prijavljenim u evidenciju nezaposlenih koje imaju poduzetničku ideju. Iznos Potpore je u 2016. godini iznosio 25.000 kn, dok je on povećan i u 2018. godini je iznosio 55.000 kn (<http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/SME-REPORT-2019-HR-WEB.pdf>).

Tablica 14. Korisnici potpora za samozapošljavanje HZZ-a od 2014. do 2018. godine

Godina	Broj samozaposlenih osoba – novih korisnika potpore za samozapošljavanje HZZa	Broj samozaposlenih- koji su završili ugovore o korištenju potpora za samozapošljavanje HZZa	Ukupan broj korisnika potpora za samozapošljavanje HZZa u godini
2014.	2.277	4.589	7.077
2015.	2.776	2.238	4.885
2016.	2.333	2.739	4.980
2017.	3.583	2.273	5.824
2018.	6.485	3.690	10.036

Izvor: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/SME-REPORT-2019-HR-WEB.pdf>

Prema tablici 14. vidljivo je kako se broj samozaposlenih – novih korisnika potpore povećavao do 2018. godine kada je iznosio 6.485, što je rast za 187,52%. Povećanje potpore te dugotrajna nezaposlenost naginju stanovnike da pokreću vlastita poduzeća te je očekivano da se zbog navedenih razloga smanjio broj nezaposlenih kao i da se povećao broj novoosnovanih poduzeća.

Kada bi se usporedili podaci iz 2017. godine i 2018. godine, ukupan broj korisnika potpora za samozapošljavanje je iznosio 10.036 u 2018. godini što je rast od 72,3% u odnosu na 2017. godinu kada je ukupan broj korisnika potpora iznosio 5.824.

Osim samozapošljavanja, kao što je već prije rečeno, jedne od važnih mjera su one usmjerene na smanjenje NEET populacije koja je iznad prosjeka EU.

Prema Izvještajima o provedbi Plana implementacije Garancija za mlade iz 2014. – 2018. godine zabilježeni su podaci koji se nalaze u tablici 15.

Tablica 15. Mjere provedene u svrhu smanjenja NEET populacije od 2014. do 2018. godine

NAZIV MJERE	BROJ KORISNIKA				
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Osnivanje centara za cjeloživotni razvoj karijere - 'CISOK'	21.098 korisnika	35.557 korisnika	32.293 korisnika	42.618 korisnika	47.325 korisnika
Informiranje javnosti, dionika i korisnika	sajmovi: 20.463 informirano: 322	sajmovi: 16.508	sajmovi: 6.255	sajmovi: 41% u dobi od 15 do 29 godina	Dani poslova u turizmu: 17.000
Osnaživanje mreže regionalnih info-centara za mlade	4.665 korisnika	-	268 korisnika	informirano: 22.800 edukacije: 1290	informirano: 2000 edukacija: 500
Jačanje kapaciteta za pružanje usluga profesionalnog usmjeravanja za učenike u srednjem strukovnom obrazovanju	profesionalno usmjeravanje: 8.372	15% srednjoškolaca	15% srednjoškolaca	-	-
Razvoj usluga za mlade pri HZZ-u	individualna savjetovanja: 29.335 individualne konzultacije: 30.871 radionice: 632	individualno savjetovanje: 143.529 individualne konzultacije: 188.427 informiranje: 9.526	individualno savjetovanje: 114.242 individualne konzultacije: 673.385 informiranje: 9.367	-	-
Obrazovanje za obrte - stipendije učenicima u deficitarnim zanimanjima	347 korisnika	1278 stipendija	1522 stipendije	-	2969 stipendija
Uspostava sustava podrške poslodavcima i pružateljima obrazovanja u organizaciji kvalitetne stručne prakse,	-	HOK: 3000 savjeta za obrtnička zanimanja; licencije: 10.150; mjesto za naukovanje:	-	-	-

stažiranja, naukovanja i praktične nastave i vježbi		59.113 HZZ: 14.086 mentora			
Aktivnosti pomoći samozapošljavanju	radionice: 872 individualna savjetovanja: 719 novi korisnici: 604	individualna savjetovanja: 1.724 novi korisnici: 778	novi korisnici: 687	novi korisnici: 983	novi korisnici: 1.882
Promicanje snažnijeg uključivanja mladih do 30 godina u APZ	Aktivnost 1.: 3.193 Aktivnost 2.: 1.729 Aktivnost 3.: 12.436 Aktivnost 4.: 708	Aktivnost 1.: 4.781 Aktivnost 2.: 2.818 Aktivnost 3.: 16.000 Aktivnost 4.: 673	Aktivnost 1.: 3.960 Aktivnost 2.: 1.966 Aktivnost 3.: 13.613 Aktivnost 4.: 1.529	-	-

Izvor: Izrada autora prema podacima iz Izvješća o provedbi plana implementacije Garancije za mlade u 2014., 2015., 2016., 2017. i 2018. godini

U 2014. godini, kao što je vidljivo iz tablice 15., u sklopu mjere „Osnivanje centara za cjeloživotni razvoj karijere - 'CISOK'“ sudjelovalo je 21.098 korisnika te je zaposleno 10 savjetnika u centrima CISOK. U sklopu mjere „Informiranje javnosti, dionika i korisnika“ održana su 22 sajma posla na kojima je sudjelovalo 20.463 mladih osoba, a njih 3.019 je sudjelovalo u nekim aktivnostima u sklopu sajмова (radionice, prezentacije, tribine, predavanja). O mogućnostima korištenja mjera APZ i drugih mjera za poticanje zapošljavanja informirane 332 mlade osobe. Nadalje, u sklopu mjere „Oснаživanje mreže regionalnih info-centara za mlade“ informirano je ukupno oko 4.665 mladih o mogućnostima obrazovanja, osposobljavanja i potencijalnog zapošljavanja. HZZ je tijekom 2014. godine provodio aktivnosti profesionalnog usmjeravanja za učenike srednjih strukovnih škola. Profesionalnom usmjeravanju je pristupilo ukupno 8.372 učenika ili 18,5% od ukupnog broja učenika srednjih škola, u sklopu mjere „Jačanje kapaciteta za pružanje usluga profesionalnog usmjeravanja za učenike u srednjem strukovnom obrazovanju“. Unutar mjere „Razvoj usluga za mlade pri HZZ-u“ provedeno je 29.335 individualnih savjetovanja, 30.871 individualnih konzultacija te je 623 korisnika sudjelovalo u radionicama. Unutar mjere „Obrazovanje za obrte - stipendije učenicima u deficitarnim zanimanjima“ dodijeljene je 347 stipendija. Mjera „Aktivnosti pomoći samozapošljavanju“ u sklopu radionica o samozapošljavanju okupila je 872 korisnika, na individualna savjetovanja o samozapošljavanju odazvalo se 719 korisnika, dok je novih korisnika potpora za samozapošljavanje 604. Mjera „Promicanje snažnijeg uključivanja mladih do 30 godina u APZ“,

provodila se kroz četiri aktivnosti. Prva aktivnosti, Subvencije i naknade za korisnike shema, uključivala je 3.193 korisnika, druga, Programi javnog rada za mlade, 1.729, treća, Podrška stjecanju prvog radnog iskustva mladih u svojem zanimanju, 12.436 i posljednja, Potpore za zapošljavanja i obrazovanja, 708 korisnika.

U 2015. godini, mjera „Osnivanje centara za cjeloživotni razvoj karijere - 'CISOK'“ okupila je 35.557 korisnika mlađih do 29 godina. Ukupno je održano 10 sajмова poslova u sklopu mjere „Informiranje javnosti, dionika i korisnika“ na kojima je sudjelovalo 16.508 mladih u dobi od 15 do 29 godina, a ukupno 3.251 je sudjelovalo na aktivnostima na sajmovima. Iako je odaziv na sajmove manji nego u prethodnom razdoblju, što je vjerojatno zbog manjeg broja sajмова koji su se održavali u 2015. godini. U profesionalnom razvoju u sklopu mjere „Jačanje kapaciteta za pružanje usluga profesionalnog usmjeravanja za učenike u srednjem strukovnom obrazovanju“ sudjelovalo je 15% od ukupnog broja svih polaznika srednjih škola. U sklopu mjere „Razvoj usluga za mlade pri HZZ-u“ u individualnom savjetovanju sudjelovalo je 143.529 mladih osoba 15-29 godina, provedeno je 188.427 individualnih konzultacija te je 9.526 mladih nezaposlenih osoba i ostalih mladih tražitelja zaposlenja u dobi do 29 godina kojima je u okviru navedenih aktivnosti pruženo ukupno 28.578 usluga profesionalnog informiranja, intervjua, testiranja primjenom psihodijagnostičkog instrumentarija i liječničkih pregleda. Dodijeljeno je 1278 stipendija u mjeri „Obrazovanje za obrte - stipendije učenicima u deficitarnim zanimanjima“. Unutar mjere „Uspostava sustava podrške poslodavcima i pružateljima obrazovanja u organizaciji kvalitetne stručne prakse, stažiranja, naukovanja i praktične nastave i vježbi“, Hrvatska obrtnička komora (HOK) je pružila 3000 savjeta za obrtnička zanimanja, izdala 10.150 licencije, a HZZ je zabilježio ukupno 14.058 mentora u mjeri stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa te 28 mentora u mjeri osposobljavanje na radnom mjestu. Mjera „Aktivnosti pomoći samozapošljavanju“ bilježi ukupno 1.724 individualnih savjetovanja te 778 novih korisnika. Aktivnosti u mjeri „Promicanje snažnijeg uključivanja mladih do 30 godina u APZ“, bilježe broj korisnika: Aktivnost 1: 4.781, Aktivnost 2.: 2.818, Aktivnost 3.: 16.000 i Aktivnost 4.: 673.

Mjera „Osnivanje centara za cjeloživotni razvoj karijere - 'CISOK'“ u 2016. godini bilježi 32.293 osoba mlađih od 29 godina. Sajmove posla je u ovoj godini posjetilo 20.850, od čega je 6.255 NEET populacija. U sklopu mjere „Osnaživanje mreže regionalnih info-centara za mlade“ sudjelovalo je 258 osoba od čega je 97 nakon provedbe mjere izašlo iz NEET populacije. Kao i prethodne godine, u profesionalnom usmjeravanju je sudjelovalo 15% od ukupnog broja svih polaznika srednjih škola. Unutar mjere „Razvoj usluga za mlade pri HZZ-u“ provedeno je 114.242 individualno savjetovanje, 673.385 individualne konzultacije i 9.367 informiranja, dok je u mjeri „Obrazovanje za obrte - stipendije učenicima u deficitarnim zanimanjima“ dodijeljeno 1522 stipendija. Mjera „Aktivnosti pomoći samozapošljavanju“ bilježi 687 novih korisnika. Posljednja

promatrana mjera, „Promicanje snažnijeg uključivanja mladih do 30 godina u APZ“ bilježi unutar aktivnosti 1., 3.960 korisnika, aktivnosti 2., 1.966 korisnika, aktivnost 3., 13.613 korisnika i aktivnost 4., 1.529 korisnika.

Za 2017. i 2018. godinu postoji manje podataka nego za prethodne godine, no u tom razdoblju su se provodile i neke druge aktivnosti za koje još nisu dostupni rezultati. Prema prikupljenim rezultatima, u CISOK-u je u 2017. godini bilo 42.618 korisnika dok je godinu dana kasnije bilo 47.325 korisnika. Sajmove posla u 2018. godini posjetilo je 41% osoba u dobi od 15 do 29 godina, dok je Dane poslova u turizmu, 2018. godine, posjetilo 17.000 osoba. Putem mjere „Osnaživanje mreže regionalnih info-centara za mlade“ informirano je 22.800 korisnika, dok je edukacijama prisustvovalo 1290 osoba. Godinu dana kasnije, 2018. godine, putem iste mjere je informirano 2000 korisnika, a na edukacijama je bilo 500 osoba. Stipendije dodijeljene putem mjere „Obrazovanje za obrte - stipendije učenicima u deficitarnim zanimanjima“ dobilo je 2969 korisnika. Novih korisnika je u mjeri „Aktivnosti pomoći samozapošljavanju“ 983 više u 2017. godini, dok ih je u 2018. godini 1.882 više.

Vlada Republike Hrvatske je dana 11. siječnja 2018. godine donijela Uredbu o dopuni Zakona o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj samoupravi, radi potrebe na poslovima provedbe projekata financiranih iz EU fondova ili programa Europske unije. Ista je donijeta jer je do tog datuma bilo moguće zapošljavanje na određeno vrijeme samo na rok do šest mjeseci, uz mogućnost produžetka dodatnih šest mjeseci. Uredbom je omogućeno zapošljavanje osoba na određeno vrijeme za cjelokupno trajanje provedbe projekta, a plaća je financirana iz sredstava fondova (Uredba o dopuni Zakona o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, NN 4/2018). Ovakvim načinom zapošljavanja je moguće smanjenje nezaposlenosti u Hrvatskoj, no problem koji se javlja je taj da je ovakav način zapošljavanja na određeno vrijeme, samo do kraja provedbe projekta, što znači da će osobe zaposlene na navedenim radnim mjestima nakon proteka projekta završiti bez posla. Zapošljavanje na određeno vrijeme, u sklopu provedbe projekta bi bilo dobro za skupljanje radnog iskustva, no nikako ne pruža sigurnost zaposlenima.

Novčana sredstva iz EU fondova namijenjena zapošljavanju mladih, korištena su i u svrhu reforme strukovnog obrazovanja, jer se u Hrvatskoj najveći dio mladih obrazuje upravo za strukovna zanimanja za koja nema posla u Hrvatskoj. Pristupanjem Europskoj uniji Hrvatska je prihvatila Garanciju za mlade koja je ključni element u poboljšanju položaja mladih na tržištu rada i osiguranja njihove budućnosti, ali i smanjenje broja nezaposlenih. Osim Garancije za mlade, sredstva za zapošljavanje mladih su dostupna iz Europskog socijalnog fonda i programa Jamstva za mlade.

4. Poduzetništvo u Republici Hrvatskoj

Poduzetništvo je proces u kojem pojedinci pokušavaju ostvariti novu ideju, bez obzira na resurse koje trenutačno posjeduju. Bit poduzetničkog ponašanja jest prepoznavanje prilika i ostvarivanje ideja. Skupina zadataka, kojom se bave poduzetnici, može ostvariti pojedinac ili skupina osoba (Cingula, 2005).

Škrtić i Mikić definiraju poduzetništvo kao proces stvaranja vrijednosti ujedinjavanjem jedinstvene kombinacije resursa u svrhu iskorištavanja prilike (Škrtić, Mikić, 2011). Samo poduzetništvo uključuje djelatnosti koje su usmjerene na ulaganje i kombinaciju potrebnih inputa, širenja na nova tržišta, stvaranje novih proizvoda, novih potrošača i tehnologija s ciljem ostvarenja dobiti.

U povijesti, mnogi teoretičari ekonomske misli dali su definicije poduzetništvu, pa Richard Cantillon koji se navodi ako prvi teoretičar poduzetnika i poduzetništva, prikazuje rad pojedinih poduzetnika, dok mu ne daje konkretnu definiciju. Adam Smith opisuje poduzetničku aktivnost koja se ostvaruje kroz marljivost i štedljivost, poslovne špekulacije i poslovne inovacije. Jean Baptiste Say navodi da poduzetništvo nije ograničeno na ekonomsku sferu, već na svekoliku ljudsku djelatnost, a Alfred Marshall govori da je poduzetništvo slobodna djelatnost po izboru poduzetnika te da u takvoj aktivnosti mora biti više smotrenosti i više samopouzdanja. Konkretnu definiciju poduzetništva prvi daje Joseph Schumpeter, otac poduzetništva, koji definira poduzetništvo kao stvaranje inovacija kao iznimno važnih za gospodarski rast i razvoj (Škrtić, Mikić, 2011).

Kako bi gospodarstvo funkcioniralo efikasno, postoji nekoliko funkcija, tj. zadataka suvremen države a to su: utvrđivanje zakonskih okvira za funkcioniranje tržišta, reguliranje financijskog sustava, utjecaj na alokaciju resursa u cilju povećanja efikasnosti privredne djelatnosti, utvrđivanje okvirnih stopa dugoročnog ekonomskog rasta, utjecaj na kratkoročna gospodarska kretanja i utjecaj na unapređenje konkurencije (Škrtić, Mikić, 2011)

Malo poduzetništvo je temeljna pokretačka i razvojna snaga svakog gospodarstva i temelj uspješnosti država. Danas poduzetništvo obnavlja, transformira i potiče razvoj ekonomije u svijetu, a nacionalnim ekonomijama daje vitalnost, svježinu, inovativne usluge te povećava mogućnost općeg društvenog napretka (Rajsman, 2013).

Zemlje EU su značajno pogođene svjetskom gospodarskom krizom što se najviše očitivalo u padu bruto domaćeg proizvoda, rastu nezaposlenosti te povećanju deficita i javnog duga. Uspješan sektor malog i srednjeg poduzetništva je ključan za rast, zapošljavanje, inovacije i koheziju te su upravo mali i srednji gospodarstvenici središte europskog gospodarstva jer stvaraju 60% dodane vrijednosti i zapošljavaju 2/3 zaposlenih u privatnom sektoru, dok preko 92% mikro poduzeća

zapošljavaju manje od 10 zaposlenih. Upravo zato što malo i srednje poduzetništvo zapošljava 2/3 zaposlenih u industriji oni su najznačajniji potencijal industrijskog rasta i zapošljavanja. U strategiji Europa 2020 upravo je stavljen naglasak na gospodarski rast i oporavak, globalnu gospodarsku konkurentnost, rast zapošljavanja, jačanje malog i srednjeg poduzetništva, razvoj novih tehnologija i inovacija te energetske učinkovitost. Kako bi došlo do gospodarskog oporavka, potrebno je poticati industrijski rast te je osnova buduće EU industrijske politike poticanje otvaranja malih i srednjih poduzeća, njihov rast i internacionalizacija (Tufekčić, 2013).

Koncept stvaranja konkurentnosti poduzeća, poglavito malih i srednjih u okviru EU, rješenje je kojim se europska zajednica nastoji suprotstaviti svjetskim polovima razvoja, silovitim i konkurentnim tržištima Sjeverne Amerike i azijskim tigrovima. Europska unija je malim i srednjim poduzećima povjerila ulogu osnovnog izvora inovacija i zapošljavanja, pokretača rasta, nositelja strukturnih promjena i napretka (Kutnjak, 2010).

S obzirom da se Republika Hrvatska opredijelila za razvoj i jačanje privatne inicijative u gospodarstvu, prihvatila je i vrlo ograničeno upletanje u gospodarske procese, a isto znači da država mora stvarati okruženje koje pogoduje poslovanju gospodarskih subjekata i da ne će kočiti poslovanje.

U Hrvatskoj najviše problema oko pokretanja poslovanja malih i srednjih poduzeća ima s administrativnim propisima i srodnim troškovima te je razmišljanje da se dodatno treba ulagati u obrazovanje i usavršavanje koje bi potaknulo poduzetničku aktivnost putem jačanja pravog načina razmišljanja (Kutnjak, 2010).

Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013. – 2020. donesena je u skladu s Ekonomskim programom Republike Hrvatske 2013. s ciljem jačanja poduzetničkog potencijala i unapređenja kulture poduzetništva. Osim što se pokušava osnažiti poduzetnički pothvat, Strategijom se želi potaknuti poduzetnike na inovativnost s obzirom da se na globalnoj razini pridaje velika pažnja upravo visokotehnološkim proizvodima. Na malo gospodarstvo u RH najviše je utjecalo teško makroekonomsko okruženje na način da se smanjio broj postojećih poduzeća. Naime, sektor malog poduzeća je u Hrvatskoj usklađen u potpunosti sa sektorom EU-27, no gustoća malih i srednjih poduzeća u RH iznosi samo oko 70% gustoće EU te ima višu stopu zatvaranja poduzeća. Kao najveći problemi za malo gospodarstvo u Republici Hrvatskoj ističu se zakašnjela plaćanja, prijenosi i registriranje imovine te rješavanje trgovačkih sporova pravnim putem pa se kao moguća rješenja predlažu pojednostavljivanje i skraćivanje postupaka, snižavanje troškova i ulaganje u razvoj financijskog sustava. Većini malih i srednjih poduzetnika najveću barijeru predstavlja dobivanje financijskih sredstava u ranijim fazama životnog ciklusa poduzeća jer nam dovoljne ponude mikrokredita. Ulazak novih poduzeća u RH kroz FDI može biti poticajan

za domaće subjekte, jer se otvaraju nove mogućnosti, no razina FDI se zbog globalne krize znatno smanjila (Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013. – 2014.).

Strategija za razvoj poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013. – 2020. ističe pet strateških ciljeva, poboljšanje ekonomske uspješnosti, poboljšani pristup financijama, promocija poduzetništva, poboljšanje poduzetničkih vještina i poboljšano poslovno okruženje.

Prema podacima iz 2013. godine, najveći broj poduzeća u Hrvatskoj, 52% obuhvaća sektor uslužnih djelatnosti, a najviše je koncentrirano trgovine na malo i popravka motornih vozila i motocikala, dok nakon toga slijede usluge pružanja smještaja, pripreme i posluživanja hrane te stručne, znanstvene i tehničke usluge.

Prema podacima Svjetske banke „Doing Business“ za 2019. godinu, Hrvatska se nalazi na 58. mjestu što je skok u odnosu na 2013. godinu kada je Hrvatska bila na 84. mjestu od 185 zemalja. Kao jedna od prednosti zbog kojih je Hrvatska poboljšala svoju poziciju na svjetskoj razini navodi se povećana pouzdanost u infrastrukturu i povećana transparentnost informacija. Hrvatska je navedeno postigla potpunom digitalizacijom kojom je postigla učinkovitost i transparentnost zemljišnih knjiga i katastra (Doing Business 2019 – Training for Reform).

Prema Strategiji razvoja malog i srednjeg poduzetništva 2013. – 2020., RH je u 2011. godini po globalnoj konkurentnosti bila na 81. mjestu od 144 zemlje uključene u istraživanje, no prema Nacionalnom vijeću za konkurentnost i podacima iz 2019. godine, Hrvatska je na 63. mjestu od 141 zemlje. Unutar godine dana Hrvatska je poboljšala svoju poziciju za 5 mjesta što je najveći pomak u regiji koji je neka zemlja napravila.

Predsjednik Nacionalnog vijeća za konkurentnost, Ivica Mudrinić je istaknuo kako je najveći utjecaj na konkurentnost imala stabilna i kvalitetna infrastruktura te financijska sredstva koja se povlače iz EU fondova. Indeks globalne konkurentnosti 4.0 stavlja naglasak na 4. industriju revoluciju te ističe 12 stupova konkurentne prednosti koje su podijeljene na 4 zasebne cjeline. Prva cjelina se odnosi na poslovno okruženje i obuhvaća institucije, infrastrukturu, primjenu ICT-a i makroekonomsku stabilnost. Druga cjelina su ljudski resursi koja obuhvaća zdravlje, obrazovanje i vještine. Treća, tržište, obuhvaća tržište proizvoda, tržište rada, financijski sustav i veličinu tržišta dok četvrta je inovacijski ekosistem te obuhvaća poslovnu dinamiku i kapacitet za inovacije (<http://konkurentnost.hr/napokon-napredak-hrvatska-skocila-za-5-mjesta-na-ljestvici-konkurentnosti/>).

European Innovation Scoreboard 2019 uspoređuje RH sa EU u nekoliko stavaka unutar područja „Poslovanje i poduzetništvo“. Stavka koja bilježi veći udio u RH nego u EU jesu ukupna poduzetnička aktivnosti (dalje u tekstu: TEA) koja u RH iznosi 9%, dok u EU ona iznosi 6,7%. te otvaranje poduzeća sa više od 10 zaposlenika koja je u RH iznosila 1,9%, dok je u EU ona bila 1.5%. FDI u RH bilježe iznos od 2,5%, dok su u EU 4,3% što znači da u RH dolazi skoro dvostruko

manje stranih investicija (European Innovation Scoreboard 2019). Moguće je da se poduzetnička aktivnost povećala upravo zbog povlačenja sredstava iz EU fondova koji potiču razvoj malog i srednjeg poduzetništva, no još uvijek kaskamo s privlačenjem stranih investicija. Privlačnost za strane investitore bi se mogla povećati ukoliko bi se smanjili administrativni troškovi te dužina postupaka ulaska na hrvatsko tržište.

4.1. Kretanje broja registriranih malih i srednjih poduzeća od 2013. do 2018. godine

Godine 1990. stvoreni su institucionalni uvjeti za razvoj tržišne ekonomije u Republici Hrvatskoj kada je broj registriranih malih poduzeća iznosio 8.815, a do 1997. godine isti se povećao za 7 puta te je iznosio 62.501. U istom razdoblju se broj srednjih poduzeća povećao za 19%. Do ulaska u Europsku uniju, rast malih i srednjih poduzeća je stabilan (Škrtić, 2006).

Prema Izvješćima o malim i srednjim poduzećima u Republici Hrvatskoj koje je izradio Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva (CEPOR) napravljena je analiza kretanja registriranih malih i srednjih poduzeća od 2013. do 2018. godine.

U narednim tablicama je napravljen pregled i analiza broja poduzeća razdijeljenih na mikro, mala i srednja poduzeća, broj zaposlenih u poduzećima, analiza prihoda i izvoza MSP-ova te uzroci prekida poslovne aktivnosti. Također je napravljen pregled broja poduzetnika i broja zaposlenih prema županijama u Republici Hrvatskoj kako bi se prikazala razvijenost pojedine županije s obzirom na broj MSP-ova, a i dobit/gubitak koji ostvaruju.

Tablica 16. Usporedba strukture poduzeća s obzirom na veličinu od 2013. do 2018. godine

	2013.		2014.		2015.		2016.		2017.		2018.	
	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%	Broj subjekata	%
Sektor malih i srednjih poduzeća	100.841		104.116		106.221		114.156		119.752		130.757	
Mala poduzeća	99.573	99,7	102.895	99,7	105.029	99,7	112.809	99,7	118.352	99,7	129.256	99,7
Srednja poduzeća	1.268		1.221		1.192		1.347		1.400		1.489	
Velika poduzeća	350	0,3	354	0,3	348	0,3	327	0,3	329	0,3	360	0,3
UKUPNO	101.191	100	104.470	100	106.569	100	114.483	100	120.081	100	131.117	100

Izvor: Vlastita izrada autora prema Izvješćima o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2016., 2018. i 2019. godina

Kao i u većini zemalja u svijetu, sektor malih i srednjih poduzeća čini 99,7% ukupnog broja poduzeća. Kao što je vidljivo iz tablice 16. koja prikazuje usporedbu strukture poduzeća s obzirom na veličinu, broj poduzeća u Republici Hrvatskoj od 2013. godine do 2018. godine bilježi konstantni rast. Tako ako se promatra broj malih poduzeća, u 2013. godini, bilo ih je 99.573, dok prema podacima iz 2018. godine taj broj se povećao na 129.256 što je rast od 29,81%. Srednja poduzeća također bilježe rast i to od 17,43%, dok velika poduzeća bilježe rast od 2,86%. Prema navedenome možemo zaključiti da je upravo najveća tendencija u otvaranju novih malih poduzeća što upravo Europska unija svojom strategijom te financiranjima potiče.

Tablica 17. Pregled zaposlenosti, izvoza i ukupnog prihoda kod malih poduzeća od 2013. do 2018. godine

	Mala poduzeća					
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj zaposlenih	414.507	422.238	432.934	455.670	472.619	494.211
Zaposlenost (udio)	49,9%	50,9%	51,6%	53,4%	53,5%	52,6%
Ukupan prihod (mil. kn)	206.905	215.807	226.110	236.495	255.691	274.860
Ukupan prihod (udio)	33,8%	34,9%	35,4%	37,3%	37,7%	36,6%

Izvoz (000 kn)	21.696.060	26.711.299	26.858.437	31.974.057	37.101.298	40.102.579
Izvoz (udio)	22,3%	25,2%	23,3%	26,8%	26,9%	27,3%

Izvor: Vlastita izrada autora prema Izvješćima o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2016., 2018. i 2019. godina

Prema tablici 17. koja prikazuje pregled broja zaposlenih, izvoza i ukupnog prihoda malih poduzeća, vidljivo je kao mala poduzeća konstantno kroz promatrane godine zapošljavaju sve veći broj ljudi, što i nije čudo s obzirom da se i broj malih poduzeća povećao u navedenom razdoblju za 29,81%. Uspoređujući s 2013. godinom, u 2018. godini je 19,23% više ljudi zaposleno u malim poduzećima. Postotno je vidljiv također rast udjela zaposlenih u malim poduzećima, no ako se uspoređuje 2017. i 2018. godina, primjetan je pad od 0,9% u malim poduzećima. Tako nešto nije zabrinjavajuće s obzirom na visoki rast broja zaposlenih u malim poduzećima te ukazuje samo da se moguće veći rast broja zaposlenih dogodio u srednjim ili velikim poduzećima.

Osim zaposlenosti, u tablici 17. vidljiv je i rast u ostvarenim ukupnim prihodima pa su tako u 2018. godini ukupni prihodi iznosili 274.860 mil. kn, što je za 32,84% više nego u 2013. godini. Pozitivni rast vidljiv je i u ukupnom izvozu koji ostvaruju mala poduzeća pa je u 2013. godini ostvareno ukupno 21.696.060.000 kn izvoza, dok je u 2018. godini ostvareno 40.102.579.000 kn izvoza što je rast od 84,84%. Najveći rast u izvozu je vidljiv 2017. godine kada je zabilježen rast od 16,04%.

Tablica 18. Pregled zaposlenosti, izvoza i ukupnog prihoda kod srednjih poduzeća od 2013. do 2018. godine

	Srednja poduzeća					
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj zaposlenih	150.605	145.246	147.250	166.274	173.713	184.278
Zaposlenost (udio)	18,1%	17,5%	17,6%	19,5%	19,7%	19,6%
Ukupan prihod (mil. kn)	112.309	112.320	119.100	141.579	141.281	161.166
Ukupan prihod (udio)	18,3%	18,1%	18,6%	22,4%	21,9%	21,4%

Izvoz (000 kn)	25.131.925	24.766.299	31.526.269	34.045.279	35.254.300	37.874.363
Izvor (udio)	25,9%	23,3%	27,3%	28,5%	25,6%	25,7%

Izvor: Vlastita izrada autora prema Izvješćima o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2016., 2018. i 2019. godina

Prema pregledu zaposlenosti, izvoza i ukupnog prihoda srednjih poduzeća za razdoblje od 2013. do 2018. godine, prikazanog u tablici 18. vidljivi su također pozitivni pomaci. Zaposlenost je u 2013. godini iznosila 150.605 te se do 2018. godine ona povećala na 184.278 zaposlenih u srednjim poduzećima, što je za 22,36% više. Prema udjelu zaposlenih, on je također rastući pa su tako srednja poduzeća u 2013. godini zabilježila udio od 18,1% zaposlenih, dok se taj udio u 2019. godini povećao na 19,6%. Što se ukupnih prihoda tiče, u 2013. godini srednja poduzeća su ostvarila 112.309 mil. kn prihoda te su se oni do 2018. godine povećali za 43,5%. Najveći rast ukupnih prihoda u srednjim poduzećima je zabilježen u 2016. godini kad je zabilježen rast od 18,87%. Udio u ukupnim prihodima je također najveći u 2016. godini kada je on iznosio 22,4%, no gledajući između 2013. i 2018. godine, zabilježen je rast udjela s 18,3% na 21,4% udjela u ukupnim prihodima. Oscilacije u udjelima ukupnih prihoda nisu značajne jer je tako nešto moguće zbog visokog povećanja udjela u ukupnim prihodima od strane malih poduzeća. Izvoz u srednjim poduzećima također bilježi rast pa je tako on porastao s 25.131.925.000 na 37.874.363.000 što je rast za 50,7%. Najveći rast izvoza u srednjim poduzećima je zabilježen u 2015. godini kada je on porastao za 27,29%.

Tablica 19. Prosječan broj zaposlenih i produktivnost u malim poduzećima od 2013. do 2018. godine

	Mala poduzeća					
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj poduzeća	99.573	102.895	105.029	112.809	118.352	129.259
Broj zaposlenih u poduzećima	414.507	422.238	432.934	455.670	472.619	494.211
Prosjek – broj zaposlenih	4,2	4,1	4,1	4,0	4,0	3,8
Ukupan prihod (mil. kn)	206.905	215.807	226.110	236.495	255.691	274.860
Ukupan prihod po zaposlenom (u kn)	499.159	511.103	522.273	519.005	541.009	556.159

Izvor: Vlastita izrada autora prema Izvješćima o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2016., 2018. i 2019. godina

Tablica 19. Prikazuje broj zaposlenih te produktivnost u malim poduzećima u razdoblju od 2013. do 2018. godine. Broj registriranih malih poduzeća u 2013. godini je iznosio 99.573 dok se on do 2018. godine povećao na 129.259 što je povećanje za 29,81% te se sukladno tome povećao i broj zaposlenih za 19,23%. Prema navedenom porast zaposlenih u malim poduzećima nije ni začuđujući s obzirom na otvaranje novih poduzeća, a time i novih radnih mjesta. Ono gdje se javilo smanjenje jest u prosjeku zaposlenih po poduzeću koji se smanjio na 3,8 što samo ukazuje na veći porast u broju novootvorenih malih poduzeća od broja zapošljavanja, a što je i vidljivo jer se broj poduzeća povećao za 29,81%, dok je broj zaposlenih se povećao za 19,23%.

Gledajući ostvarene ukupne prihode, kao što je i u prethodnoj tablici broj 19., vidljiv je rast od 32,84% te rast u ukupnim prihodima po zaposlenom od 11,42%.

Tablica 20. Prosječan broj zaposlenih i produktivnost u srednjim poduzećima od 2013. do 2018. godine

	Srednja poduzeća					
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj poduzeća	1.268	1.221	1.192	1.347	1.400	1.498
Broj zaposlenih u poduzećima	150.605	145.246	147.250	166.274	173.713	184.278
Prosjek – broj zaposlenih	118,8	118,9	123,5	123,4	124,1	123
Ukupan prihod (mil. kn)	112.309	112.320	119.100	141.579	148.281	161.166
Ukupan prihod po zaposlenom (u kn)	745.719	773.309	808.828	851.480	853.598	874.581

Izvor: Vlastita izrada autora prema Izvješćima o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2016., 2018. i 2019. godina

Što se tiče srednjih poduzeća, njihov broj se povećao s 1.268 na 1.498 što je povećanje od 18,14%, dok se prosjek broja zaposlenih povećava do 2017. godine (povećanje za 4,46%) nakon čega je uslijedio blagi pad od 0,88%. Ukupni prihodi u srednjim poduzećima konstantno rastu, te su u promatranom razdoblju porasli za 43,5%, dok su prihodi po zaposlenom porasli za 17,28%.

Ono što je ključno jest da su mala i srednja poduzeća u 2014. godini sudjelovala sa 71% u porastu zaposlenosti, što znači da su zaposlili oko milijun zaposlenika. Također, prema Izvješću CEPOR-a, U Republici Hrvatskoj je najčešći uzrok zatvaranja poduzeća problemi u pristupu

financiranju, čak 23,55%, što je za 12,05% više nego u zemljama EU. Najmanje poduzeća je prekinulo poslovne aktivnosti zbog prilike za prodaju, njih 0,83%, dok je u EU njih 3,32% upravo zbog navedenog razloga prekinulo poslovne aktivnosti. Najčešći razlog kako u EU, tako i u Republici Hrvatskoj je neprofitabilnost poduzeća (<http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2016/06/Cepor-izvjesce-2015-HR.pdf>).

Tablica 21. Uzroci prekida poslovne aktivnosti u Hrvatskoj (%)

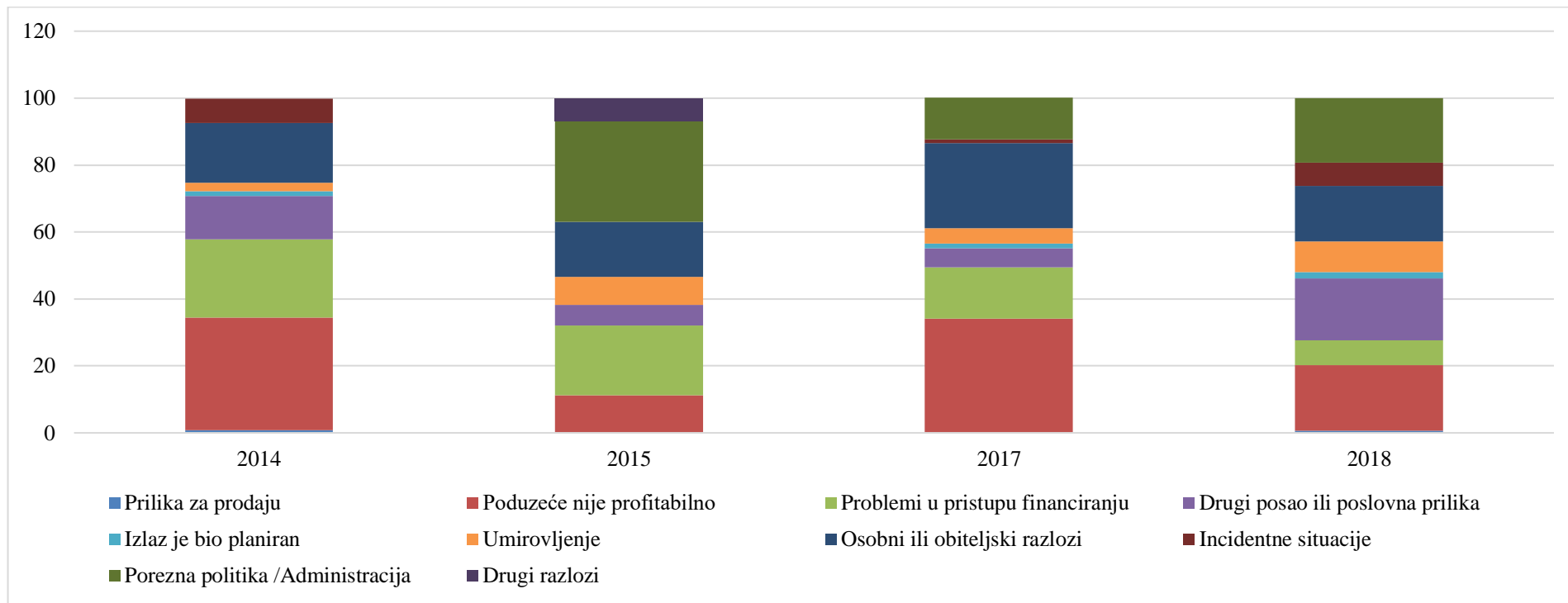
Uzroci prekida poslovne aktivnosti	2014.	2015.	2017.	2018.
Prilika za prodaju	0,8	-	-	0,6
Poduzeće nije profitabilno	33,6	11,3	34,2	19,7
Problemi u pristupu financiranju	23,5	20,8	15,2	7,4
Drugi posao ili poslovna prilika	12,9	6,2	5,7	18,5
Izlaz je bio planiran	1,4	-	1,4	1,9
Umirovljenje	2,5	8,3	4,7	9,1
Osobni ili obiteljski razlozi	17,9	16,4	25,4	16,5
Incidentne situacije	7,3	-	1,1	7,1
Porezna politika /Administracija	-	30,2	12,5	19,2
Drugi razlozi	-	6,8	-	-

Izvor: Vlastita izrada autora prema Izvješćima o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2016. i 2019. godina

Uzroci prekida poslovne aktivnosti su prikazani u tablici 21. koji obuhvaća 2014., 2015., 2017. i 2018. godinu. Za 2016. godinu nisu bili dostupni podaci pa nisu uvršteni u tablicu. Grafikonom 24. su također prikazani uzroci prekida poslovne aktivnosti.

Najveći uzrok prekida poslovne aktivnosti jesu da poduzeće nije profitabilno, problemi u pristupu financiranju te porezna politika/administracija. U 2014. godini je gotovo 33,6% poduzeća prekinulo poslovnu aktivnost upravo zbog neprofitabilnosti, a slijedeći razlog za zatvaranje (23,5%) su problemi u pristupu financiranju dok je treći najčešći problem osobni tj. obiteljski razlog. Najmanje poduzeća u promatranoj godini je zatvoreno zbog prilike za prodajom, njih 0,8%, izlaskom koji je bio planiran (1,4%) ili iz razloga umirovljenja, njih 2,5%. Prema podacima iz 2015. godine, najviše poduzeća se zatvorilo zbog porezne politike, njih 30,2%, drugi najčešći razlog su bili problemi u pristupu financiranju (20,8%), a treći su bili osobni ili obiteljski razlozi (16,4%). Najmanje uzroka zatvaranja poduzeća je zabilježeno zbog pronalaska drugog posla ili poslovne prilike (6,2%). Uzroci kao što su prilika za prodaju, izlaz koji je bio planiran ili incidentne situacije nisu u 2015. godini navedene kao uzroci prekida poslovne aktivnosti. U 2017. godini

najčešći uzrok zatvaranja poduzeća, kao i u 2014. je bila neprofitabilnost poduzeća (34,2%), dok je u ovoj godini, za razliku od prethodne dvije promatrane, drugi najčešći uzrok osobni ili obiteljski razlozi u koje mogu spadati i iseljavanja stanovnika iz Republike Hrvatske koja su upravo 2017. godine bila najviša, što je vidljivo iz grafikona 22. (Doseљeno i odselјeno stanovništvo u Republici Hrvatskoј). Najmanje uzroka za prekid poslovne godine u promatranoј godini je bilo zbog incidentnih situacija (1,1%) i zbog izlaska koji je bio planiran (1,4%). Zadnja promatrana godina, 2018., bilježi ponovno najčešći uzrok zatvaranja poduzeća neprofitabilnost (19,7%), drugi najčešći jesu porezne politike/administracija (19,2%), a treći je drugi posao ili poslovna prilika (18,5%). Najmanje poduzeća, njih 1,9% je zatvoreno zbog izlaska koji je bio planiran.

Grafikon 24. Uzroci prekida poslovne aktivnosti u Hrvatskoj (%)

Izvor: Vlastita izrada autora prema Izvješćima o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2016. i 2019. godina

S obzirom na različitu razvijenost regija i županija u Republici Hrvatskoj, potrebno je pogledati i rang kretanja poduzetnika po županijama. Tablica 22. prikazuje rang kretanja po županijama u 2018. godini iz koje je vidljivo kako je najveći broj poduzetnika i zaposlenih u Gradu Zagrebu, ali i da ta poduzeća ostvaruju najveću ukupnu dobit. Nakon Grada Zagreba slijedi Splitsko-dalmatinska županija koja je pretežito okrenuta na turizam i u njoj je ukupni 14.518 poduzetnika što je 66,95% manje nego u prvorangiranom Gradu Zagrebu. Također, Splitsko-dalmatinska županija je druga po broju zaposlenih, ali i druga po ostvarenoj dobiti. Zagrebačka županija, iako peta po broju poduzetnika i četvrta prema broju zaposlenih, treća je po dobiti, što samo ukazuje na visoku profitabilnost poduzetnika te županije. Najlošije rangirane su Šibensko-kninska županija koja je, iako 11. po broju poduzetnika i 18. po broju zaposlenih, loše rangirana prema dobiti/gubitku, tj. ona ostvaruje gubitak od 287.282 u 2018. godini što upućuje na to da poduzeća nisu profitabilna. Posljednja, najlošije rangirana županija je sisačko moslavačka, koja je 14. po broju poduzetnika, 16. po broju zaposlenih no ostvaruje najveći gubitak u 2018. godini, od 313.583, što ju smješta na posljednje mjesto na tablici. Sve ostale županije, osim dvije posljednje rangirane ostvaruju dobit u 2018. godini.

Tablica 22. Rang kretanja poduzetnika po županijama u Republici Hrvatskoj u 2018. godini

Naziv županije	Broj poduzetnika	Rang	Broj zaposlenih	Rang	Dobit/gubitak razdoblja	Rang
Grad Zagreb	43.927	1	363.093	1	15.926.789	1
Splitsko-dalmatinska	14.518	2	78.358	2	1.953.886	2
Zagrebačka	8.589	5	60.182	4	1.867.215	3
Istarska	11.006	3	53.948	5	1.519.926	4
Primorsko-goranska	10.974	4	61.769	3	1.226.067	5
Osječko-baranjska	5.551	6	41.473	7	1.081.166	6
Dubrovačko-neretvanska	4.213	8	22.175	10	679.182	7
Varaždinska	3.947	9	42.770	6	676.976	8
Međimurska	3.367	10	28.792	8	629.468	9
Karlovačka	2.269	12	17.602	15	625.311	10
Krapinsko-zagorska	2.267	13	21.044	11	586.188	11
Koprivničko-križevačka	1.892	18	17.610	14	468.822	12
Vukovarsko-srijemska	2.104	15	19.699	12	466.949	13
Zadarska	4.755	7	25.584	9	449.086	14
Bjelovarsko-bilogorska	2.074	16	14.653	17	204.465	15
Brodsko-posavska	2.042	17	18.398	13	162.208	16
Virovitičko-podravska	1.129	19	8.884	19	144.582	17
Ličko-senjska	904	21	4.676	21	107.133	18

Požeško-slavonska	923	20	8.839	20	75.656	19
Šibensko-kninska	2.504	11	12.852	18	-287.282	20
Sisačko-moslavačka	2.162	14	17.553	16	-313.583	21
Republika Hrvatska	131.117	-	939.954	-		-

Izvor: <https://www.fina.hr/-/usporedba-rezultata-poslovanja-poduzetnika-u-2018-godini-pozupanijama>

4.2. GEM istraživanje u Republici Hrvatskoj

Global Entrepreneurship Monitor (GEM) je najveće svjetsko istraživanje o poduzetništvu u kojem Hrvatska sudjeluje od 2002. godine., a u Hrvatskoj ga provodi CEPOR. Navedeno istraživanje prati razinu aktivnosti u pokretanju poslovnih pothvata na nacionalnoj razini koju mjeri TEA indeksom. GEM istraživanje temelji se na konceptualnom okviru koji polazi od pretpostavke da nacionalni ekonomski rast ovisi o kapacitetu društva da kroz usklađene interakcije makroekonomskih faktora, poduzetničkih okvirnih uvjeta i poduzetničkog djelovanja na razini pojedinca doprinosi stvaranju novih vrijednosti (<http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2019/04/GEM2018zaweb.pdf>). Total Early Entrepreneurial Activity (TEA) je indeks koji predstavlja broj poduzetnički aktivnih ljudi u odnosu na 100 ispitanika između 18 i 64 godine starosti.

Tablica 23. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj od 2014. do 2018. godine, mjerena TEA indeksom

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
TEA indeks (%), Hrvatska	8,0	7,7	8,4	8,4	9,6
TEA indeks (%), GEM prosjek	14,0	14,5	14,2	18,5	10,2
TEA indeks (%), EU prosjek	7,8	8,0	8,6	8,6	7,6

Izvor: Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019.

Prema prikazanoj tablici 23. poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj, mjerena indeksom TEA je najveća u 2018. godini i iznosi 9,6%, što je najbolji rezultat u zadnjih 6 godina, dok je najniža u 2015. godini kada je 7,7%. U odnosu na prvu promatranu godinu, 2014., indeks se povećao za 1,6 postotna boda, dok je u odnosu na najnižu razinu indeksa se povećao za 1,9 postotna boda. Hrvatska od 2014. do 2017. godine otprilike prati prosjek EU, no u 2018. godini, EU prosjek bilježi pad za 1 postotni bod te je Hrvatska prema promatranom indeksu u prednosti za 2 postotna boda. Uspoređujući TEA indeks u Hrvatskoj sa prosjekom zemalja čija su gospodarstva temeljena na

efikasnosti (uključena u GEM istraživanje) od 2014. do 2017. godine Hrvatska konstantno zaostaje, no zadnju promatranu godinu se značajno približila GEM prosjeku te sada zaostaje samo 0,6 postotna boda.

Osim što se u GEM istraživanju promatra poduzetnička aktivnost, promatra se i razlog poduzetničke aktivnosti, tj. da li je ona povezana s motivacijom za poduzetničko djelovanje koja je proizašla iz prepoznavanja poslovne prilike ili zbog nedostatka drugih mogućnosti zaposlenja.

Tablica 24. Razlozi za ulazak u poduzetničku aktivnost u Hrvatskoj

Godina	TEA Prilika (%)			TEA Nužnost (%)			Motivacijski indeks		
	Hrvatska	EU prosjek	GEM prosjek	Hrvatska	EU prosjek	GEM prosjek	Hrvatska	EU prosjek	GEM prosjek
2014.	4,1	5,7	9,5	3,7	1,8	3,2	1,1	4,6	4,3
2015.	4,6	6,0	9,6	3,1	1,7	3,4	1,5	4,0	3,7
2016.	5,6	6,6	9,0	2,6	1,7	2,9	2,2	5,3	4,3
2017.	5,6	6,2	12,5	3,1	1,6	2,9	1,8	5,0	4,3
2018.	6,0	5,7	8,9	3,1	1,4	3,1	1,9	2,3	4,1

Izvor: Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019.

Tablica 24. prikazuje TEA indekse i motivacijske indeks za ulazak u poduzetničku aktivnosti. Prema TEA prilici, sve do 2018. godine Hrvatska zaostaje za prosjekom EU dok u 2018. godini 0,3% poduzetnika više nego u prosjeku EU ulazi u poduzetnički pothvat zbog prilike. GEM prosjek je daleko iznad prosjeka EU i iznad Hrvatske. TEA Nužnost je u Hrvatskoj gotovo konstantna dok kod EU prosjeka ona pada što znači da prosječno u EU poduzetnici sve manje ulaze u pothvate zbog nužnosti, a u Hrvatskoj otprilike jednaki broj ulazi zbog nužnosti. Hrvatska je u TEA indeksu Nužnosti podjednaka s GEM prosjekom, a čak u 2015. i 2016. godini bilježi malu prednost jer manje ljudi se odlučuje na poduzetničke pothvate zbog nužnosti nego je to prosjek GEM-a. Motivacijski indeks bi trebali biti što veći, jer on govori o potencijalno boljoj pripremljenosti za pokretanje poslovnog pothvata i o većem optimizmu. Motivacijski indeks u Hrvatskoj je najniži u 2014. godini dok je najviši u 2016. godini. Godine 2018., motivacijski indeks u Hrvatskoj je 1,9 što znači da 1,9 puta više poduzetnika koji ulaze u poduzetničku aktivnost ulazi zbog uočene prilike, a ne iz nužde. Hrvatska u promatranom razdoblju ima niži motivacijski indeks i od prosjeka EU i od GEM prosjeka, iako je EU prosjek zabilježio veliki pad, s 5,0 koliko je iznosio u 2017. godini na 2,3 koliko bilježi 2018. godine. Iako je motivacijski indeks u Hrvatskoj iznad 1, što je pozitivno, on samo upućuje na to da se u Hrvatskoj još uvijek puno osoba odlučuje za poduzetnički pothvat zbog nužnosti, a ne toliko zbog prepoznavanja poduzetničke prilike.

Upravo visoka stopa nezaposlenosti, dugotrajna nezaposlenost i sl. potiču ljude na otvaranje vlastitih poduzeća, ali sve to podupiru i subvencije za samozapošljavanje.

Tablica 25. Regionalne razlike u pokretanju poslovnog pothvata od 2014. do 2018. godine – TEA (%) i rang

Regija	2014.		2015.		2016.		2017.		2018.	
	TEA	Rang	TEA	Rang	TEA	Rang	TEA	Rang	TEA	Rang
Istra, Primorje i Gorski kotar	6,8	4	11,8	1	7,5	4	9,8	3	11,4	2
Zagreb i okolica	9,5	1	8,2	3	11,4	1	9,9	2	9,4	3
Dalmacija	9,2	2	9,0	2	7,7	3	11,2	1	14,4	1
Sjeverna Hrvatska	8,8	3	7,7	4	8,1	2	8,8	4	8,4	4
Lika i Banovina	4,4	6	4,4	5	7,5	4	6,7	5	4,7	6
Slavonija i Baranja	5,8	5	3,9	6	5,7	5	5,1	6	6,6	5

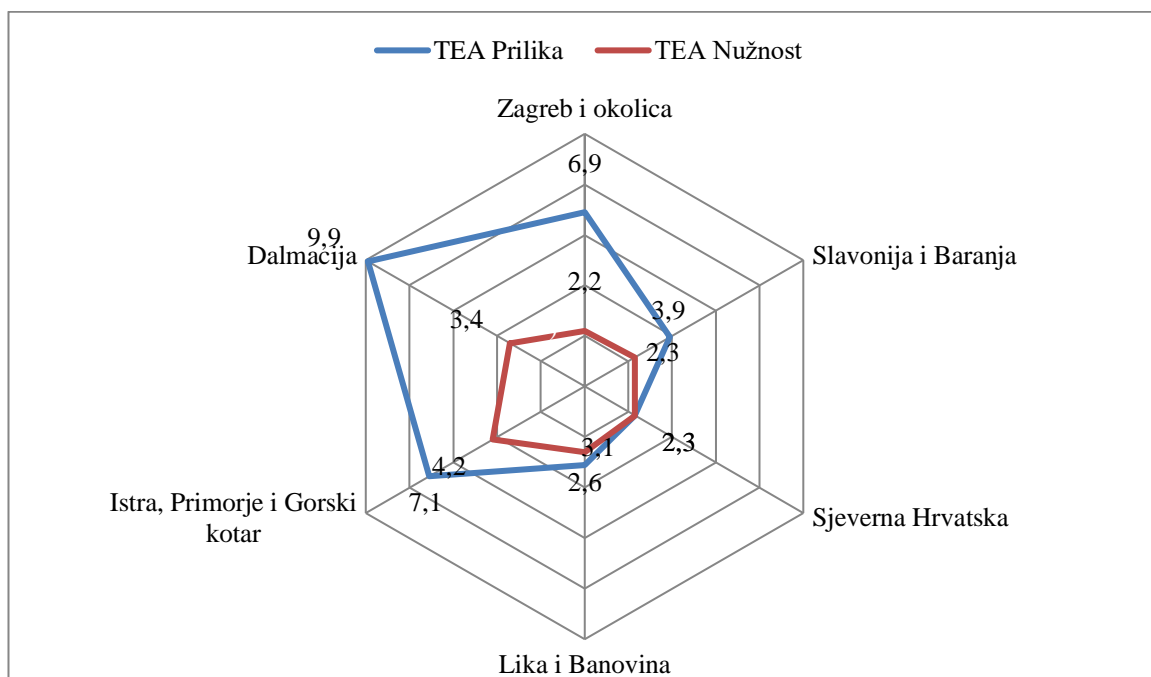
Izvor: Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019.

Poduzetnička aktivnost se osim za cjelokupnu državu prati i na regionalnoj razini. Za potrebe GEM istraživanja, od 2003. godine hrvatske županije su grupirane u šest regija po kriteriju geografsko-povijesnog poimanja strukture Hrvatske:

- Istra, Primorje i Gorski kotar uključuju Istarsku županiju i Primorsko-goransku županiju
- Zagreb i okolica - Grad Zagreb i Zagrebačku županiju
- Dalmacija – Dubrovačko-neretvanska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Šibensko-kninska županija i Zadarska županija
- Sjeverna Hrvatska – Bjelovarsko-bilogorska županija, Krapinsko-zagorska županija, Koprivničko-križevačka županija, Međimurska županija, Varaždinska županija i Virovitičko-podravska županija
- Lika i Banovina – Karlovačka županija, Ličko-senjska Županija, Sisačko-moslavačka županija
- Slavonija i Baranja – Brodsko-posavska županija, Osječko-baranjska županija, Požeško-slavonska županija i Vukovarsko-srijemska županija (Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019.)

Prema podacima prikazanim u tablici 25. o pokretanju poslovnog pothvata u regijama, vidljivo je kako u dva promatrana razdoblja vodeću poziciju ima Zagreb i okolica. Zagreb najveću TEA vrijednost bilježi u 2016. godini pa je tako poduzetnička aktivnost u navedenoj regiji porasla za

11,4%. U prvom promatranom razdoblju, 2014. godine također Zagreb i okolica bilježe najveći porast poduzetničke aktivnosti, od 9,5%. Godine 2015. najveći porast poduzetničke aktivnosti, od 11,8% bilježi Istra, Primorje i Gorski kotar. Posljednje dvije promatrane godine, 2017. i 2018., najveći porast poduzetničke aktivnosti bilježi Dalmacija koja u 2017. godini bilježi rast od 11,2%, a 2018. rast od 14,4% što je najveći porast u promatranom razdoblju. Najmanji porast poduzetničke aktivnosti bilježe Lika i Banovina te Slavonija i Baranja. Najveći porast poduzetničke aktivnosti Lika i Banovina bilježe 2016. godine, 7,5%, što je jednako poduzetničkoj aktivnosti regije Istra, Primorje i Gorski kotar. Slavonija i Baranja najveću poduzetničku aktivnost bilježe 2018. godine, 6,6%.

Grafikon 25. Regije u Hrvatskoj prema motiviranosti za poduzetničko djelovanje u 2018. godini

Izvor: Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019.

Polarni grafikon 25. prikazuje motiviranost za poduzetničko djelovanje u pojedinoj regiji u 2018. godini tj. prikazuje razlike u stavovima o poduzetništvu na poboljšanje percepcije ispitanika o uočavanju prilika za pokretanje poduzetničkih projekata u odnosu na prethodnu godinu. Iako je percepcija u nekim regijama visoka, kao što je to u Dalmaciji, Istri, Primorju i Gorskom kotaru, kao i Zagrebu i okolici, to nužno ne mora značiti i povećanu namjeru za poduzetničko djelovanje. U kategoriji TEA Prilika, najveću priliku za pokretanje poslovnog pothvata ima regija Dalmacija,

dok kao u kategoriji TEA Nužnost, najveći broj ispitanika se bilježi u Istri, Primorju i Gorskom kotaru.

S obzirom da je TEA Nužnost relativno niska u svim regijama, dok je TEA Prilika relativno visoka u 3 regije, dok je u Sjevernoj Hrvatskoj, Lici i Banovini te u Slavoniji i Baranji niska, potrebno je usporediti regionalne razlike u stavovima o poduzetništvu, što je prikazano u tablici 26.

Tablica 26. Usporedba regionalnih razlika u stavovima o poduzetništvu 2017. i 2018. godine, u postotku (%) od anketirane populacije – GEM

	Namjera pokretanja poslovnog pothvata u iduće 3 godine		Vide priliku za pokretanje poslovnog pothvata u idućih 6 mjeseci		Imaju potrebno znanje, vještine i iskustvo za pokretanje poslovnog pothvata		Većina ljudi poduzetništvo smatraju dobrim izborom karijere		Mediji utječu pozitivno na razvoj poduzetničke kulture	
	2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.
Istra, Primorje i Gorski kotar	28,4	23	45,7	44,9	58,6	56,7	57,6	61,4	49	56
Zagreb i okolica	22,9	26,8	34,2	34,9	52,2	52,4	62,3	58,9	44,4	52,1
Dalmacija	26,1	27,8	45,3	45,9	55,5	57,5	64,9	63,9	49	47,8
Sjeverna Hrvatska	21,7	14,4	27,6	27,2	48	48	63,4	64,9	52	60,4
Lika i Banovina	19,3	17,5	25	17,2	45,8	45,8	53,9	65,2	67,2	53,9
Slavonija i Baranja	17,8	19,2	21,1	20,8	43	46,7	59,5	59,9	45,7	53,9

Izvor: Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019.

Prema podacima iz 2016. godine, oko 60% ispitanika smatra poduzetništvo dobrim izborom karijere. Slijedeće najpozitivnije ocijenjeno jest da mediji pozitivno utječu na razvoj poduzetničke kulture. Najlošije mišljenje jest da ispitanici namjeravaju pokrenuti poslovni pothvat u iduće tri godine, dok ih više vidi priliku za pokretanje poslovnog pothvata u idućih šest mjeseci. Najpozitivnije ocijenjene sve izjave su od strane ispitanika iz Dalmacije, Zagreba i okolice te Istre, Primorja i Gorskog kotara, dok ostale tri regije imaju lošije stajalište u navedenim izjavama od strane ispitanika. Tako nešto se može usporediti i sa polarnim grafikonom te je upravo tamo zabilježena najveća motiviranost kod regija Dalmacije, Zagreba i okolice te Istre, Primorja i Gorskog kotara, dok je najmanja motiviranost za poduzetnički pothvat u regijama Sjeverna Hrvatska, Lika i Banovina te Slavonija i Baranja koje bilježe najmanje pozitivnih odgovora kod izjava navedenih u tablici 26.

4.3. Small Business Act (SBA)

Small Business Sheet je godišnje izvješće Europske unije kojim se prati usklađenost nacionalnih programa i politika relevantnih za sektor malih i srednjih poduzeća zemalja članica Unije sa smjernicama definiranim u Small Business Act (SBA). Small Business Act predstavlja sveobuhvatni okvir za definiranje politike Europske unije prema sektoru malih i srednjih poduzeća čiji je cilj uklanjanje regulatornih i političkih prepreka za nastajanje i razvoj poduzetničke aktivnosti u Europskoj uniji. Područja analize SBA Fact Sheet izvješća su: Poduzetništvo, Druga šansa, Prvo misliti o malima - Think Small First, Agilnost uprave, Državna pomoć i javna nabava, Pristup financijskim sredstvima, Jedinstveno tržište, Vještine i inovacije, Okoliš i Internacionalizacija (Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2018.).

Izvješće za 2014. godinu bilježi pad izvoza hrvatskih poduzeća za 5,9% nakon što je Hrvatska pristupila Europskoj uniji i napustila CEFTA-u. Glavne prepreke u izvozu, prema navedenom istraživanju, su troškovi, vrijeme i broj potrebnih dokumenata. Troškovi izvoza su se povećali te su za 29% veći od troškova prosječno potrebnih u EU, Hrvatskoj je potrebno šest dana više za realizaciju nego je to prosjek EU, dok je od dokumenata potrebno tri više nego u EU. Ako se usporedno promatra uvoz, Hrvatskoj je potrebno 3 dana manje za realizaciju uvoza nego izvoza, za uvoz je potrebno ukupno 15 dana, a za izvoz 18 dana. Nadalje, prema svim parametrima koji se proučavaju unutar navedenog izvješća, Hrvatska zaostaje za EU u svemu osim u Okruženju, što je rezultat većih mogućnosti korištenja državnih potpora u području zaštite okoliša i energetske učinkovitosti (Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2014.).

SBA Fact Sheet za 2014. godinu bilježi približno jednaki udio zastupljenosti MSP-ova u ukupnom broju poduzeća, razlika je u 0,1%, dok Hrvatska bilježi nešto viši (0,5%) udio zaposlenih u MSP-ovima nego EU. Gledano na vrstu poduzeća prema veličini, u Hrvatskoj je 91,7% mikro poduzeća. Hrvatska bilježi dodanu vrijednosti MSP-ova od 55,2%, a EU 57,8%. Ključno je da Hrvatska još uvijek osjeti posljedice ekonomske krize, pa je od 2008. godine broj malih i srednjih poduzeća pao za 25%, a broj zaposlenih za 13%. Iako se dodana vrijednost u mnogim sektorima još uvijek nije oporavila, oporavak i rast se bilježi u IT sektoru te je dodana vrijednost u tom sektoru porasla od 2008. godine za 27%. Hrvatska je ispod prosjeka EU u svim načelima osim u Okolišu i Državnoj pomoći i javnoj nabavi. Učinak Hrvatske u poduzetništvu je ispod prosjeka EU, no više Hrvata planira započeti posao unutar 3 godine (do 2017. godine), čak njih 20%, u usporedbi s kolegama iz EU od kojih njih 12% planira započeti posao unutar 3 godine. Poduzetnička aktivnost vođena prilikom za razliku od pronalaska drugih mogućnosti za rad je niža od 29%, što je najniži postotak u EU, za razliku od EU gdje je prosjek gotovo 48%. Prema postotku vlasništva nad poduzećima, u Hrvatskoj je 3,6% (2014. godina) što je najniži postotak u EU.

„Second chance“ se odnosi na poduzetnike koji su bankrotirali, a nedugo zatim dobili ponovno šansu za poduzetništvo te je Hrvatska u tom pokazatelju također ispod prosjeka EU. Znatno iznad prosjeka EU, Hrvatska je u Odgovornoj administraciji i Državnoj pomoći i javnoj nabavi. Učinak Hrvatske u pristupu financijama je niži nego u prosjeku EU te je u sklopu navedenog poraslo ukupno vrijeme plaćanja računa s 52 dana u 2013. godini na 55 dana u 2014. godini. Također, troškovi zajmova su bili 27% veći od troškova kredita, no spremnost banaka da osiguraju zajam je pala s 21% na 15%. U Hrvatskoj je ukupno 68% MSP-ova koristilo poticaje za zelenu proizvodnju, dok je u EU slične poticaje koristilo samo 26% MSP-ova. Ukupno 28% prometa su hrvatski MSP-ovi ostvarili prodajom zelenih proizvoda (SBA Fact Sheet – 2015).

U 2018. godini se bilježe bolji rezultati, pa je tako Hrvatska najbolje rezultate zabilježila u Internacionalizaciji u kojoj je bila treća u EU, dok je u području Okoliša bila među pet najboljih zemalja članica. Kao i u 2014. godini, Hrvatska je i dalje nastavila trend dobrih rezultata u području Državne pomoći i javne nabave, dok je napredak ostvaren i u područjima Second chance i Pristup financijskim sredstvima. Najlošiji rezultati su u području Agilnosti uprave i Poduzetništva, a ispod prosjeka su i dalje Jedinствeno područje i Vještine i inovacije. Rezultati Izvješća upućuju na nužnost provođenja reformi na područjima gdje su ostvareni iznimno loši rezultati, kako bi se unaprijedilo poduzetničko okruženje u Hrvatskoj (Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019.).

Hrvatska u 2018. godini prema SBA bilježi porast u dodanoj vrijednosti koju ostvaruju MSP-ovi, pa u ovoj godini dodana vrijednosti iznosi 59,4% što je za 3% više nego prosjek EU. Kao i svih prethodnih godina, Poduzetništvo bilježi loše rezultate te je područje slabosti. Iako su poduzetničke namjere 22,4%, poduzetnička aktivnost u ranoj fazi 9,6% i poduzetnička namjera u ranoj fazi među ženama 7,1% i dalje nije dovoljno da bude u prosjeku EU. Također je i poduzetničko obrazovanje na srednjoškolskoj razini najniže od svih država članica. Iako su u Hrvatskoj od 2008. godine uloženi veliki naponi te doneseni brojni akti usmjereni kao podrška poduzetništvu, sveukupni rezultati još uvijek nisu zadovoljavajući. Godine 2017. je pokrenuta je mjera financijske potpore za ustanove koje podupiru poduzetništvo. U prvoj polovici 2018. je pokrenuta i mjera Promocije poduzetništva koja je pokrenuta od strane Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta kako bi se poticale promocijske aktivnosti vezane uz poduzetništvo. Iako je stopa straha od neuspjeha se značajno smanjila u 2017. godini (26,6%) ona je ponovno porasla u 2018. godini i iznosila 40%. Hrvatska je i dalje ispod rezultata EU po prosjeku vremena rješavanja nesolventnosti, no jačina okvira insolventnosti je u prosjeku EU. Prema području Odgovorna administracija Hrvatska je najgora zemlja EU te je to područje najslabija točka. Osim propisa i zakonodavstva, Hrvatska ima najviši broj poreza koji je znatno iznad prosjeka EU. Vlada je uvela značajan broj mjera za promjenu javne uprave, no mnoge nisu urodile rezultatom kakav je

planiran. Poduzetnički impuls je jedan od najboljih programa Vlade za pomoć MSP-ima, ali je također pozitivna stavka čvrst pravni okvir za javnu nabavu te sustav e-nabave, no još uvijek nije to direktno fokusirano na zadovoljenje potreba MSP-ova. Nedostatak je u nepostojanju mjera koje bi štatile MSP-ove u slučaju kašnjenja u isplati. Promatrajući cjelokupno razdoblje od 2014. godine, Hrvatska bilježi poboljšanje u području Pristupa financijama, no blagi pad je zabilježen između 2017. i 2018. godine, što je moguće zbog smanjenog učinka Hrvatske na financijskim instrumentima za MSP-ove. Najniži rezultata Hrvatska bilježi u financiranju kapitala za nova i rastuća poduzeća, no također bilježi treće mjesto u EU po pristupu javnoj financijskoj potpori. Napore bi trebalo uložiti i u poboljšanje bankarskog sektora koji bilježi pad u davanju zajmova, ali i u davanju kredita za MSP-ove. Razdoblje plaćanja bilježi pad kroz cijelo promatrano razdoblje te je sada ono na 38,3 dana. Iako se uvoz i izvor također poboljšao, on je i dalje znatno ispod prosjeka EU te se tu nalazi prostor za napredak kao i u području Vještina i inovacija gdje se bilježi porast, no još uvijek je ispod prosjeka EU. Što se tiče Okoliša, Hrvatska i dalje bilježi iznadprosječne rezultate te rast prihoda od prodaje zelenih proizvoda MSP-ova na 30% ukupnih prihoda. Postotak javnih mjera potpore za uporabu učinkovitih resursa porasla je s 39% u 2015. godini na 63% u 2017. godini. MSP-ovi u Hrvatskoj bilježe značajan rast u izvozu izvan zemalja EU te je zemlja koja zauzima prvo mjesto u većini pokazatelja povezanih s Državnom internacionalizacijom povezanom s MSP-ovima, a tako nečemu je doprinijela mjera Internacionalizacija poslovanja MSP-ova od strane Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta (SBA Fact Sheet – 2015).

Iako rezultati nisu još uvijek na zadovoljavajućoj razini, vidljiv je značajan napredak u promatranom periodu, ali isto tako je vidljiv i napor države (Vlade RH) u uvođenju mjera koje bi dovele MSP-ove na razinu koju zaslužuju, uz bok kolegama iz EU.

4.4. Potpore malom i srednjem poduzetništvu

Provedbom Strategije razvoja malog i srednjeg poduzetništva 2013. – 2020., Ministarstvo poduzetništva i obrta (dalje u tekstu: MINPO) nastoji povećati konkurentnost malog i srednjeg poduzetništva kako bi se poduzeća bolje pozicionirala na tržištu i kako bi se povećao broj radnih mjesta.

Ministarstvo poduzetništva i obrta je odgovorno za malo gospodarstvo jer mu pruža zakonodavnu potporu, dok HAMAG INVEST koji je u nadležnosti MINPO-a, je agencija koja provodi politike i investicije u malo. Osim navedenih, na poslovanje malog gospodarstva utječu i Ministarstvo gospodarstva koje osigurava industrijsku politiku i sektorsku potporu, Ministarstvo

turizma koje nadzire male i srednje poduzetnike u turizmu te BICRO koje podupire inovacije. Također, razvitak malog gospodarstva podupiru tijela s javnim ovlastima kao što su Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska udruga poslodavac, Hrvatski savez zadruga, Hrvatska banka za obnovu i razvitak i dr. Osim na državnoj, postoje potpore i na lokalnoj i regionalnoj razini kao što su poduzetnički centri, poduzetnički inkubatori i tehnološki parkovi (Strategija razvoja malog i srednjeg poduzetništva 2013. - 2020.)

Godine 2010. provedena je analiza unutar projekta CABBS tj. „Izgradnja kapaciteta stručnjaka za područje obavljanja poslovnih usluga i ustanova zaduženih za pružanje potpore u poslovanju“ gdje je utvrđeno da u Hrvatskoj postoji 88 poduzetničkih potpornih institucija (dalje u tekstu: PPI), među kojima je 21 regionalna razvojna agencija, 10 lokalnih razvojnih agencija, 16 poduzetničkih inkubatora, 6 tehnoloških parkova i 35 poduzetnička centra. U navedenim institucijama je zaposleno oko 700 ljudi, 35% u razvojnim agencijama, 31% u poduzetničkim centrima, 22% u poduzetničkim inkubatorima, 12% u tehnološkim parkovima. Problem kod potpora koje daju PPI jest upravo taj da PPI nisu jednakomjerne u svim županijama, pa je tako najveći broj onih koje gravitiraju prema najvećim centrima u RH, Osijek, Split, Rijeka i Zagreb. Analizom provedenom u sklopu razrade Strategije razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013. – 2020. utvrđeno je kako 37,5% PPI se nalazi u županijama koje zaostaju u razvitku dok u županijama koje najviše zaostaju u razvitku su samo jedna, do dvije PPI-e (Strategija razvoja malog i srednjeg poduzetništva 2013. - 2020.).

Osim fondova, poduzetnicima su na raspolaganju sredstva iz različitih programa EU kao što su Obzor 2020, InnovFin, COSME; EUREKA, EUROSTARS, ERASMUS za mlade poduzetnike, LIFE.

- 1) Obzor 2020 je program koji rješava društveni izazov i premošćivanje jaza između istraživanja i tržišta te proračun navedenog programa iznosi 78,6 milijardi EUR. Navedeni program je namijenjen visoko inovativnim MSP-ovima koji žele unaprijediti svoj razvojni potencijal, rasti i internacionalizirati se
- 2) InnovFin je instrument koji osigurava jamstva i protujamstva za financiranje dugova u rasponu od 25.000 do 7,5 milijuna EUR kako bi se inovativnim MSP-ovima i malim poduzećima srednje tržišne kapitalizacije (do 499 zaposlenika) olakšao pristup zajmovima.. UniCredit Grupa je potpisala sporazum s EIF-om u okviru instrumenata InnovFin u iznosu 160 milijuna EUR, Erste&Steiermärkische Bank i Erste&Steiermärkische S-Leasing u vrijednosti 100 milijuna EUR; a Zagrebačka banka d.d. u iznosu 10 milijuna EUR. Time se osiguravaju zajmovi inovativnim MSD-ovima u Republici Hrvatskoj

- 3) COSME olakšava i financira aktivnosti vezane uz zaštitu intelektualnog vlasništva za MSP-ove koji žele poslovati s Kinom, drugim azijskim zemljama i Južnom Amerikom. U okviru navedenog programa, Privredna banka Zagreb d.d. potpisala je Ugovor o provedbi programa COSME u iznosu 46 milijuna EUR
- 4) EUREKA programom potiču se MSP-ovi i velika poduzeća na suradnju s međunarodnim partnerima u pokretanju istraživačko-razvojnih aktivnosti, s ciljem jačanja inovacijskog kapaciteta poduzeća, poticanja međunarodne suradnje i stvaranja temelja za međunarodni tržišni plasman.
- 5) Eurostat je program za istraživanje i razvoj kao zajednička inicijativa EUREKA-e i Europske komisije. Glavni partner na projektu mora biti malo ili srednje trgovačko društvo koje provodi aktivnosti istraživanja i razvoja te treba provoditi minimalno 50% aktivnosti, dok ostali partneri moraju biti mala i srednja poduzeća.
- 6) Erasmus za mlade poduzetnike omogućava da poduzetnici provedu određeno vrijeme u drugoj državi EU gdje rade i stječu iskustva od iskusnih poduzetnika. Navedeni program je program razmjene, a ne plaćeno zaposlenje. Kako bi sudjelovao u programu, poduzetnik mora iskazati motivaciju i ozbiljnu namjeru za osnivanje poduzeća, predstaviti dobru i konkretnu poslovnu ideju te realističan poslovni plan.
- 7) Program za zaštitu okoliša i klimatske akcije (LIFE) je namijenjen financiranju projekata iz područja zaštite okoliša, a projekte mogu prijaviti svi MSP-ovi registrirani u EU. Cilj je prelazak na gospodarstvo koje je prilagođeno klimatskim promjenama. Projekti u sklopu ovog programa nisu infrastrukturni ni istraživački (Publikacija Ureda zastupnice Ivane Maletić povodom pet godina u EU)

CIP-EIP (Program za poduzetništvo i inovacije) je program čiji su ciljevi olakšati malim i srednjim poduzetnicima pristup sredstvima, potaknuti ih na implementaciju poduzetničke i inovativne kulture, potaknuti ih na korištenje inovativnih i ekoloških tehnologija, unaprijediti poslovanje upotrebom informacijskih i komunikacijskih sustava te potaknuti na udruživanje u klustere te na sklapanje oblika javno-privatnih partnerstava (<http://arhiva.strukturnifondovi.hr/cip-eip-program-za-poduzetnistvo-i-inovacije>). Proračun navedenog programa iznosi 3,621 mlrd EUR te se dijeli između njegovih operacionalnih programa. Program za poduzetništvo i inovacije je dobio 2,17 mlrd EUR, Program podrške politikama za primjenu informacijskih i komunikacijskih tehnologija 730 milijuna EUR, dok je program Inteligentna energija Europe također dobio 730 milijuna EUR (<http://europski-fondovi.eu/program/cip-program-za-konkurentnost-i-inovacije>).

Osim navedenog, u Republici Hrvatskoj postaju sve važniji poduzetnički inkubatori, tehnološki parkovi i coworking zajednice u kojima si poduzetnici međusobno pomažu dijeleći znanja te osiguravajući sredstva za ideje koje mogu unaprijediti društvo.

4.4.1. Mogućnosti financiranja poduzetništva

Oporavak i rast europske industrije ovisi o dostupnosti kapitala za potrebne investicije i usvajanje novih tehnologija i inovacija kako bi se povećala konkurentnost na tržištu. Najveći problem za male i srednje poduzetnike jest da su kreditni plasmani niski ali i restrikcije na strani ponude banaka predstavljaju značajan problem. Europsko gospodarstvo je puno osjetljivije na financijsku i bankarsku krizu jer se poduzetnici oslanjaju na isključivo kredite dok je udio izravnog financiranja gospodarskih projekata 7%, za razliku od SAD-a koji ima udio 35% (Tufekčić, 2013).

Programsko razdoblje 2014–2020 orijentirano je na financijsku perspektivu kako bi se pojednostavnio pristup i učinkovitost financijskih instrumenata. U okviru programa Horizon 2020 u kombinaciji sa COSME programom potpomognut je prelazak s tehnološkog razvoja do industrijskog i tržišnog korištenja tehnologije (Tufekčić, 2013).

Europska komisija je za programsko razdoblje 2014-2020 predložila nove instrumente da se poboljša i olakša financiranje malih i srednjih poduzeća. Programi iz kojih su osigurana sredstva u navedenom razdoblju su COSME, Horizon 2020 i Creative Europe. COSME program osigurava poduzetnicima jamstvene linije za kredite te se unutar njega se pokrivaju krediti do 150.000 EUR i minimalne ročnosti 12 mjeseci. Horizon 2020 omogućava financiranje zaduživanjem poduzetnike koji su okrenuti istraživanju i inovacijama, dok Creative Europa daje jamstva poduzetnicima iz kulturne i kreativne industrije (Tufekčić, 2013).

U kohezijskoj politici za razdoblje 2014.-2020. posebno se sredstva izdvajaju za jačanje malog i srednjeg poduzetništva. U Republici Hrvatskoj je za navedeni tematski prioritet izdvojeno 970 milijuna EUR te se iz istog financira proširenje proizvodnje, modernizacija poslovanja, kupnja opreme i uvođenje novih tehnologija kojima je cilj povećanje konkurentnosti i produktivnosti, ali se financira i istraživanje i inovacije, informacijske i komunikacijske tehnologije te podrška za prijelaz na gospodarstvo s malim udjelom ugljika. Kako bi mogli koristiti izdvojena sredstva, poduzetnici se moraju prijaviti na natječaje, a ovisno o kvaliteti i učincima projekta, ostvaruju financiranje (Publikacija Ureda zastupnice Ivane Maletić povodom pet godina u EU).

Tablica 27. Natječaji usmjereni razvoju, konkurentnosti, modernizaciji i pozicioniranju MSP-ova u Republici Hrvatskoj

NAZIV NATJEČAJA	OPIS
Povećanje razvoja novih proizvoda i usluga koji proizlaze iz aktivnosti istraživanja i razvoja – faza II	CILJ: poduprijeti poduzetnike u razvoju novih ili znatno poboljšanih proizvoda, usluga, tehnologija i poboljšanja poslovnih procesa VRIJEDNOST: 548 milijuna kuna
Inovacijski vaučeri za MSP-ove	CILJ: kreiranje proizvoda, usluga ili procesa koje su novost u ponudi poduzeća i/ili novost na tržištu VRIJEDNOST: 50 milijuna kuna
Inovacije u područjima S3	CILJ: poduprijeti aktivnosti istraživanja i razvoja za unaprjeđenje postojećih i stvaranje novih proizvoda i usluga u sklopu sektora povezanih s prioritetima Strategije pametne specijalizacije (S3) VRIJEDNOST: 630,8 milijuna kuna
Inovacije novoosnovanih MSP-ova – Faza II	CILJ: razvoj potpomognutih novoosnovanih poduzeća i uspješan prijenos inovativnih ideja start-upova u tržišno uspješne poslovne pothvate, stvaranje novih inovativno orijentiranih poduzeća s potencijalom rasta i izvoza, s naglaskom na komercijalizaciju proizvoda i usluge visoke vrijednosti VRIJEDNOST: 150 milijuna kuna
Certifikacijom proizvoda do tržišta	CILJ: pridonijeti aktivnostima MSP-ova da dokazom kvalitete, sigurnosti i pouzdanosti svojih proizvoda osiguraju preduvjete za povećanje izvoza i ukupne konkurentnosti VRIJEDNOST: 15,2 milijuna kuna
Znakovi kvalitete (vaučeri)	CILJ: pridonijeti aktivnostima MSP-ova da dokazom kvalitete, sigurnosti i pouzdanosti svojih proizvoda i usluga te povećanjem njihove prepoznatljivosti na tržištu osiguraju preduvjete za povećanje prihoda od prodaje, izvoza i ukupne konkurentnosti VRIJEDNOST: 7,5 milijuna kuna
Povećanje konkurentnosti i učinkovitosti MSP-ova putem IKT-a – Faza II	CILJ: doprinijeti rješavanju identificiranih slabosti vezanih uz nedostatnu primjenu rješenja informacijske i komunikacijske tehnologije u poslovnim procesima u malim i srednjim poduzećima kako bi ojačale njihove tržišne pozicije i povećala se konkurentnost VRIJEDNOST: 53,2 milijuna kuna
Unapređenje poslovanja mikro MSP-ova uvođenjem IKT-a	PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI: softversko unaprjeđenje minimalno jednog poslovnog procesa: strateško planiranje, upravljanje rizicima i sl., uvođenje i primjena softverskih unapređenja poslovanja mikro poduzeća uvođenjem IKT-a u poslovanje pomoću mrežnih stranica, usluga e-commerce i sl. VRIJEDNOST: 15,2 milijuna kuna

Internacionalizacija poslovanja MSP-ova – Faza II	CILJ: povećati sposobnost hrvatskog gospodarstva za sudjelovanje u globalnim tržištima te pridonijeti povećanju udjela MSP-ova u ukupnom izvozu roba i usluga poboljšanjem uvjeta za njihov rad u međunarodnom okruženju VRIJEDNOST: 38 milijuna kuna
Povećanje energetske učinkovitosti i korištenje OIE-a i uslužnom sektoru (turizam i trgovina)	CILJ: ostvarenje energetske uštede povećanjem učinkovitosti korištenja energijom u uslužnom sektoru VRIJEDNOST: 76 milijuna kuna
Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima – objekti za proizvodnju ulja	CILJ: povećanje vrijednosti proizvoda iz primarne poljoprivredne proizvodnje, uljne VRIJEDNOST: 75 milijuna kuna
Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima – objekti za proizvodnju mlijeka	CILJ: povećanje vrijednosti proizvoda iz primarne poljoprivredne proizvodnje, prerada mlijeka VRIJEDNOST: 75 milijuna kuna
Osiguranje usjeva, životinja i biljaka	CILJ: dodjela potpore za prihvatljive troškove u okviru zaštite usjeva, životinja i biljaka VRIJEDNOST: 70 milijuna kuna
Potpore razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	CILJ: dodjela potpora za razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava čija je ekonomska veličina između 2.000 i 7.999 EUR VRIJEDNOST: 279 milijuna kuna
Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima	CILJ: razvoj postojeće nepoljoprivredne djelatnosti uz očuvanje postojećih ili stvaranje novih radnih mjesta, radi smanjenja depopulacije i poticanje održivog razvoja ruralnih područja VRIJEDNOST: 100 milijuna kuna

Izvor: Vlastita izrada autora prema „Publikacija Ureda zastupnice Ivane Maletić povodom pet godina u EU“

Tablica 27. prikazuje natječaje koji potiču razvoj, konkurentnost, modernizaciju i pozicioniranje malih i srednjih poduzeća. Navedeni natječaji su izuzetno bitni za razvoj poduzetništva te je vidljivo kako su visoki iznosi sredstava namijenjeni upravo ovom području. Osim razvoja poduzetništva, ovim putem se potiče i zapošljavanje te time i povećanja proizvodnje i veće konkurentnosti.

Jedan od važnih preduvjeta za rast ulaganja i pokretanje poduzetničkog pothvata su bespovratna sredstva i financijski instrumenti. Zajmovi po prihvatljivim kamatnim stopama (0,5 – 3,5%) se mogu realizirati zahvaljujući ESI fondovima. Program ESIF jamstava namijenjen je subjektima malog gospodarstva, a provodi se u suradnji s odabranim financijskim institucijama te se razlikuju pojedinačna jamstva i portfeljna jamstva. Također postoji ESIF zajmovni program koji je namijenjen subjektima malog gospodarstva prema kojem HAMAG-BICRO direktno odobrava zajmove. Zajmovi mogu biti u svrhu modernizacije i proširenja postojećeg poslovanja,

zadržavanje postojećih i povećanje broja radnih mjesta, osnivanje obrta i trgovačkih društava, samozapošljavanje i obrtna sredstva (Publikacija Ureda zastupnice Ivane Maletić povodom pet godina u EU).

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) je razvojna i izvozna banka Republike Hrvatske koja potiče razvoj sektora malih i srednjih poduzeća kreditiranjem, osiguranjem izvoza od političkih i komercijalnih rizika, izdavanjem garancija te poslovnim savjetovanjem. Tijekom 2018. godine je navedena banka poticala poduzetnike na jače korištenje dostupnih sredstava iz EU fondova, razvijala suradnju s financijskim posrednicima s ciljem olakšavanja pristupa financijskim sredstvima za mala i srednja poduzeća te provodila mjere sniženja kamatnih stopa i naknada za obradu kreditnog zahtjeva. HBOR je u 201. godini podržao 2.650 projekata s ukupnim iznosom od 8,4 milijardi kuna što je za 13% veći iznos od onog u 2017. godini. Također je u 2018. godini odobreno 1.970 projekata, vrijednosti 5,61 milijardu kuna (9%) više nego u 2017. godini). Navedeno je razlog kreditiranja projekata sufinanciranih iz EU fondova za koje je odobreno 859 milijuna kuna, pet puta više od iznosa odobrenog u 2017. godini (Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019).

Najbrojniji korisnici kredita od strane HBOR-a u 2018. godini su bila mala i srednja poduzeća, odobreno je 1.853 kredita u vrijednosti 1,96 milijarde kuna. HBOR je putem programa kreditiranja, izdavanja činidbenih garancija i osiguranja kredita, osiguranja izvoznih potraživanja, pratio izvoznike u svim fazama izvoza, počevši od pregovaranja pa do konačne naplate ostvarenog izvoza. Izvoznicima je tijekom 2018. godine odobreno putem HBOR-a ukupno 5,63 milijardi kuna. Također, tijekom iste godine MSP-ovi su počeli koristiti sredstva „ESIF Kredita za rast i razvoj“, što je rezultat Sporazuma između HBOR-a i financijskih posrednika Erste & Steiermärkische Bank d.d., Privredne banke Zagreb d.d. i Zagrebačke banke d.d. u 2017. godini, a omogućava MSP-ovima povoljna sredstva dugoročne investicijske kredite s rokovima otplate do 12 godina, odnosno 17 godina za sektor turizma. ESIF krediti za rast i razvoj financiraju se 50% iz izvora Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) po kamatnoj stopi 0%, a 50% iz izvora poslovnih banaka po tržišnoj kamatnoj stopi koju utvrđuje poslovna banka. Ovaj način financiranja je povoljan za poduzetnike jer omogućava upola nižu kamatnu stopu od one koju bi ostvarili bez korištenja sredstava iz ESIF-a. Iz navedenog instrumenta je odobreno 173,76 milijuna kuna kredita, odnosno 347,52 milijuna ako se pribroje sredstva banaka (Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019).

Osim ESIF kredita za rast i razvoju, u 2018. godini mala i srednja poduzeća su mogla koristiti i snižene kamatne stope u okviru Inicijative za zapošljavanje mladih (Jobs for Youth Initiative) i Europske investicijske banke (European Investment Bank – EIB). Investicija omogućava financiranje ulaganja malih i srednjih poduzeća u obrazovanje, vještine i zapošljavanje mladih

ljudi, a značajno je da ista snižava kamatnu stopu za 0,2 postotna boda za subjekte koji zapošljavaju ili osposobljavaju mlade osobe. Sniženje kamatne stope bilo je omogućeno i u okviru InnovFin Programa u suradnji s Europskim investicijskim fondom (European Investment Fund – EIF) (Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019).

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije HAMAG-BICRO, bavi se poticanjem osnivanja i razvoja malih i srednjih poduzeća, poticanjem ulaganja u mala i srednja poduzeća, financiranjem poslovanja i razvoja malih i srednjih poduzeća, kreditiranjem i davanjem jamstava malim i srednjim poduzećima za odobrene kredite od strane kreditora, davanjem potpora za istraživanje, razvoj i primjenu suvremenih tehnologija, te pružanjem potpore inovativnim i tehnološki usmjerenim tvrtkama u Hrvatskoj. Godine 2018. HAMAG-BICRO je preuzela ulogu ključne javne institucije u koordinaciji mreže poduzetničkih potpornih institucija putem projekta BOND (Business Organizations Network Development) koji je cjelokupno financiran iz ESIF-a. Jedna od najvažnijih područja djelovanja HAMAG-BICRO jest izdavanje jamstava pa je tako tijekom 2018. godine u suradnji s financijskim institucijama provodila nacionalna jamstva i ESIF pojedinačna jamstva te pruža podršku po programima Rastimo zajedno, EU početnik i Poljoprivrednici. Tijekom 2018. godine je zaprimljeno 103 zahtjeva za nacionalnim jamstvima od kojih se najveći dio odnosio na jamstveni program EU početnik (52,43%). Također su tijekom iste godine odobrena 71 nacionalna jamstva, što je 118 jamstava manje nego u 2017. godini, a razlog je povećan broj izdanih pojedinačnih ESIF jamstava, od kojih se najveći broj odnosi na jamstva uz subvenciju kamatne stope. Osim jamstava, HAMAG-BICRO daje i zajmove, pa je u drugoj polovici 2016. godine objavio Programe ESIF Malih zajmova i ESIF Mikro zajmova. Program ESIF Mikro zajmovi dijele se na ESIF mikro investicijske zajmove i ESIF mikro zajmove za obrtna sredstva. Ukupni iznos raspoloživih sredstava za ove ESIF financijske instrumente iznosi 55 milijuna EUR. Programi završavaju iskorištenjem sredstava, a najkasnije do 31.12.2020. godine. Tijekom 2018. godine je zaprimljeno 976 zajmova od kojih je odobreno 613 u iznosu 177 milijuna kuna (Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019).

Osim navedenog, HAMAG-BICRO je Uredbom o tijelima u Sustavima upravljanja i kontrole korištenja Europskog socijalnog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda u vezi cilja „Ulaganje u rast i radna mjesta“ određen kao Posredničko tijelo razine 2 za provedbu Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020 te s Ministarstvom gospodarstva, poduzetništva i obrta sudjeluje u pripremi postupaka i provedbi faza dodjele bespovratnih sredstava u okviru javnih poziva: „Povećanje razvoja novih proizvoda i usluga koji proizlaze iz aktivnosti istraživanja i razvoja“, „E-impuls“, „Pružanje visokokvalitetnih usluga za male i srednje poduzetnike putem poduzetničkih potpornih institucija (PPI)“, „Internacionalizacija poslovanja MSP-ova putem organizacija za poslovnu podršku“, „Certifikatom proizvoda do tržišta“, „Podrška

poduzećima u zadovoljavanju normi, u svrhu poboljšanog pristupa tržištima i povećanju konkurentnosti“ i „Povećanje konkurentnosti i učinkovitosti MSP putem IKT - faza II.“ te u postupcima dodjele bespovratnih potpora i za pozive „Unapređenje poslovanja mikro MSP-ova uvođenjem IKT – vaučeri, Inovacijski vaučeri i inovacije novoosnovanih MSP-a faza II“ (Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019).

Godine 2018., HAMAG-BICRO je provodio dva poziva EUREKA/EUROSTARS gdje je zaprimljeno ukupno 5 prijava te su ugovorena 2 projekta vrijednosti 2.142.959 kn. EUROSTARS je potprogram EUREKA-e koji je namijenjen poticanju međunarodne sturanje istraživačko razvojnih malih poduzeća s međunarodnim partnerima. SME INSTRUMENT je program iz OBZORA 2020, namijenjen visoko inovativnim mikro, malim i srednje velikim poduzećima s velikim potencijalom rasta. Program ima 3 faze: 1. faza (Procjena koncepta i izvodljivosti) u kojoj je moguće sufinanciranje od strane Europske unije (EU) do 50.000 EUR; 2. faza (Demonstracija, replikacija, R&D) gdje je moguće sufinanciranje od strane EU od 500.000 – 2.5 milijuna EUR i posljednja, 3. faza (Komercijalizacija) koja ne uključuje sufinanciranje EU. HAMAG-BICRO kao nacionalna kontakt točka osigurava za MSP-ove osigurava informativne aktivnosti, info webinare, sastanke s poduzetnicima, aktivnosti „coachinga“ za hrvatska poduzeća koja su dobila sredstva iz ovog programa (Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019).

Start-up Europe, osnovan 2011. godine, ima misiju podržati jedinstveno digitalno tržište izgradnjom zdravog ekosustava koji omogućava start-up poduzećima diljem EU razmjenu poslovanja. Inicijativa Europske komisije na ovaj način potiče stvaranje i rast start-up poduzeća te povezuje start-upove sa investitorima i sveučilištima. Start-up Europe nudi korisne informacije o financiranju poduzeća, pa je na njihovoj stranici istaknuto nekoliko načina financiranja poslovanja. Jedan od programa koji nudi financiju potporu MSP-ovima je Eurostat. Eurostat je zajednički program EUREKA-a i Europske komisije koji osigurava financijska sredstva za poduzeća okrenuta istraživanju i razvoju. Najveći naglasak je upravo na inovativne proizvode koji će se brzo prodati i koji pomažu u poboljšanju svakodnevnog života. Drugi izvor je European Innovation Council (EIC) Accelerator pruža mogućnost financiranja i ubrzanja usluga za startup poduzeća i MSP-ove. Navedeni instrument je usredotočen na velike potencijale s tržišnim proizvodima i uslugama, snažan poslovni plan i ambicije za napredovanje. Kroz EIC Accelerator moguće je dobiti 2,5 mil. EUR bespovratnih sredstava i 15 mil. EUR kombiniranih financija te usluge kao što su poslovno treniranje i mentorstvo, mogućnost povezivanja s međunarodnim poduzećima, investitorima i drugim poduzetnicima (<https://startupeuropeclub.eu/funding-opportunities/>). U Hrvatskoj je 6 poduzeća do sada dobilo potporu kroz EIC Accelerator. Alveus d.o.o. za savjetovanje i inženjering provodi je provelo projekt „COMPA 2GO“ koji je bio podijeljen u dvije faze. Prva faza vrijednosti 71.429,00 EUR (50.000,00 EUR sredstava iz EU) završila je 31.5.2016.

godine, dok je druga faza završila 29.2.2020. i bila je vrijednosti 874.425,00 EUR, od čega je 612.000,00 EUR financirano sredstvima iz EU. Poduzeće Tema - automatizacija u industriji d.o.o. do 31.5.2016. provelo je prvu fazu projekta „Integrated PERmanent Magnet Motor-Clutch Drive for Parallel Hybrid Power MARINE Propulsion Systems“ vrijednosti 71.429,00 EUR od čega je 51.000,00 EUR financirana sredstvima EU. Rimac automobili d.o.o. do 31.5.2015. godine provelo je prvu fazu projekta „Hybrid Battery Pack“ vrijednosti 71.429,00 EUR (51.000,00 EUR sredstava iz EU). Poduzeće Amphinicy d.o.o. provelo je 2 faze projekta „Satellite Data Acquisition in the Blink of an Eye“. Prva faza projekta završena je 29.2.2016. te joj je vrijednost bila, kao i u prethodnim poduzećima 71.429,00 EUR (51.000,00 EUR financirano sredstvima EU), dok je druga faza još u provedbi te se njen kraj očekuje 28.2.2021. godine, a ukupna vrijednost joj je 1.808.568,00 EUR, od čega je 1.265.997,00 EUR financirano sredstvima EU. Include d.o.o. iz Splita do 31.7.2017. godine provelo je prvu fazu projekta „Steora - next step to a smart city“ vrijednu 71.429,00 EUR (51.000,00 EUR sredstava iz EU), dok je u istom iznosu Foxy d.o.o., također iz Splita financiralo prvu fazu svog projekta „Mister Maginky The new product which solves men’s incontinency problem“ čija je provedba završila 31.10.2018. godine. Najviše sredstava je povukla Španjolska, a slijede ju Francuska, Njemačka i Italija. Najmanje sredstava su povukle Luksemburg, Cipar i Latvija, svaka po 50.000,00 EUR (<https://sme.easme-web.eu/#>).

Nadalje, program Erasmus za mlade poduzetnike je program razmjene koji omogućava pružanje prilike za učenje od iskusnih poslovnih ljudi u nekoj od zemalja sudionica programa, a putni troškovi i dnevnice sudionika se financiraju putem nepovratnih sredstava. Call for Third Parties je javno financiranje za pomoć start-up poduzećima i MSP-ovima u prenošenju i razvoju digitalnih inovacija (<https://startupeuropeclub.eu/funding-opportunities/>).

Osim navedenog, kao još jedna mogućnost za rast poduzeća je pristup financiranju iz investicijskih fondova. The Digital Innovation and Scale-up Initiative (DISC) usredotočen je na podršku strateškim digitalnim inovacijama koje su orijentirane na budućnost i dubokoj tehnologiji koji su po prirodi rizični i zahtijevaju dugoročno financiranje. Inicijativa je posebno fokusirana na povećanje inovativnih start-upova srednje, istočne i jugoistočne Europe. Cilj je zatvoriti jaz ulaganja s investicijskim instrumentom, zatvoriti jaz znanja programom potpore ulaganjima i zatvoriti jaz kapaciteta s usluge za tehničku pomoć. Najnoviji fond osnovan je 2020 godine, Artificial Intelligence and Blockchain Investment Fund, koji će financirati razvoj umjetne inteligencije kao dio stvaranja dinamičnog ekosustava u cijeloj EU. Prva faza će biti vrijedna 100 mil. EUR, a cilj je smanjiti jaz ulaganja koji postoji između SAD-a, Azije i Europe (<https://startupeuropeclub.eu/funding-opportunities/>).

U 2018. godini poduzetnicima i obrtnicima je na raspolaganje bilo stavljeno 200 mil. kn putem natječaja Pобољшanje konkurentnosti i učinkovitosti MSP-a kroz informacijske i komunikacijske

tehnologije. Također putem natječaja www vaučeri za MSP na raspolaganje je stavljeno 15,2 mil. kn bespovratnih sredstava za izradu i unapređenje web stranica i web shopova te 200 mil. kn putem natječaja Izgradnja i opremanje proizvodnih kapaciteta MSP u sektoru prerađivačke industrije i djelatnosti Informacije i komunikacije. Za poduzetnike i obrtnike koji se bave predindustrijskom preradom drva sredstva su bila namijenjena putem Programa ruralnog razvoja. U 2019. godini otvoren je natječaj Internacionalizacija poslovanja MSP-ova Faza 2 s ukupno raspoloživim sredstvima u iznosu 134 mil. kn koja su dostupna poduzetnicima i obrtnicima za nastupe na međunarodnim sajmovima i istraživanje inozemnog tržišta. Nadalje, otvoren je Natječaj Inovacije novoosnovanih MSP-ova – II faza za dodjelu bespovratnih potpora za aktivnosti pripreme lansiranja proizvoda/usluga i prilagodbe razvijenog proizvoda/usluga zahtjevima tržišta. Također, otvoreni su natječaji Programa ruralnog razvoja za poticanje turističke djelatnosti, potpore za samozapošljavanje se mogu tražiti u iznosu minimalno 55.000,00 kuna, a objavljen je i Plan natječaja OP Konkurentnost i kohezija za 2019. godinu (<https://intermediaprojekt.hr/bespovratna-sredstva/bespovratna-sredstva-za-obrtnike-i-poduzetnike-u-2018-i-2019-godini/>).

4.4.2. Obrazovanje za poduzetništvo

Jedan od glavnih ciljeva Europe 2020 jest obrazovanje te se unutar navedene strategije obrazovanje za poduzetništvo može vidjeti preko Unije inovacija koja je jedna od 7 vodećih inicijativa. Europska komisija je pozvala sve države članice da unutar ishoda učenja uvrste inovativnost, kreativnost i poduzetničke vještine. Europa 2020 daje smjernice za strateške dokumente, a jedan od ključnih strateških dokumenata je Strateški okvir Obrazovanje i osposobljavanje 2020. Posljednji strateški dokument vezan za obrazovanje za poduzetništvo u Republici Hrvatskoj je Strategija učenja za poduzetništvo 2010.-2014., a nakon toga se obrazovanje za poduzetništvo spominje samo u okviru Strategije razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2013-2020. (Milojević, 2017). Prema navedenom, od 2014. godine obrazovanje za poduzetništvo nije uključeno niti u jedan ključni strateški dokument pa se može zaključiti kako se manje ulaže navedeni segment obrazovanja i da u Republici Hrvatskoj ono nije prepoznato kao važna komponenta, dok je u ostalim članicama EU to drugačije.

Obrazovanje za poduzetništvo se u Republici Hrvatskoj provodi u srednjoškolskim i osnovnoškolskim ustanovama u obliku vježbeničkih tvrtki ili učeničkih zadruga, no potrebno je uključiti i inovativne metode učenja za što je potrebna izrada poduzetničkih kurikuluma, oprema, i sl.

Države Europske unije koriste razne načine financiranja obrazovanja za poduzetništvo, pa tako jedne imaju u nacionalnim proračunima predviđene stavke, dok druge sredstva alociraju iz državnog proračuna. Većina europskih država ipak koristi sredstva iz EU fondova kako bi razvijali obrazovanje za poduzetništvo. Godine 2016. provedeno je istraživanje te se pokazalo kako 27 analiziranih država alocira dio svojih proračuna za obrazovanje za poduzetništvo, dok njih 24 uz proračunske izvore koristi i sredstva iz EU fondova. U Republici Hrvatskoj, ovaj tip obrazovanja financira se isključivo iz EU fondova i ne postoje proračunska sredstva koja su namijenjena za obrazovanje za poduzetništvo (Milojević, 2016).

Jedan od primjera natječaja koji je usmjeren na obrazovanje za poduzetništvo jest Obrazovanje za poduzetništvo i obrt koji je tvoren dana 29.7.2014. i zatvoren dana 27.10.2014. Cilj je podizanje kvalitete stručnog obrazovanja i usavršavanja, usvajanje poduzetničkih kompetencija, poticanje poduzetničke kulture u društvo te razvoj pozitivnog odnosa prema cjeloživotnom učenju u poduzetništvu radi rasta i razvoja poduzetništva te povećanja stope samozapošljavanja i zapošljavanja (<http://www.europski-fondovi.eu/content/obrazovanje-za-poduzetni-tvo-i-obrt-0>)

International Entrepreneurship Skills Europe (INTENSE) je međunarodni projekt financiran od Europske komisije putem Erasmus+ programa u razdoblju 2016.-2019. godina, a glavni cilj mu je bio poticanje poduzetničkog ponašanja i internacionalizacije studenata radi povećanja zapošljivosti. Projektne aktivnosti na projektu su se temeljile na razvoju i implementaciji kolegija na temu internacionalizacije malih i srednjih poduzeća, a projekt je okupio timove studenata, malih i srednjih poduzeća i zaposlenika visokoobrazovnih institucija u zemljama EU s ciljem podizanja svijesti o važnosti internacionalizacije poslovanja te pružanja pomoći malim i srednjim poduzećima u tom procesu. Nositelj projekta bio je Hochschule für Technik und Wirtschaft, Berlin (Njemačka), dok su partneri na projektu bili predstavnici Nizozemske (University of Applied Sciences, Utrecht), Finske (University of Applied Sciences LTD TUAS, Turku), Belgije (UC Leuven-Limburg, Leuven) i Hrvatske (Ekonomski fakultet u Osijeku) (Izvjješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019).

Fakulteti i veleučilišta koji provode obrazovanje za poduzetništvo su Ekonomski fakultet u Osijeku, Zagrebu, Splitu, Rijeci, Pravni fakultet u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike Varaždin, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Sveučilište Sjever., Odjel za turizam i komunikacijske znanosti u Zadru, VERN, Veleučilište Rijeka, Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću, Veleučilište Marko Marulić Knin, Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici i Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski. Tablica 28. prikazuje popis svih privatnih i javnih učilišta s programima poduzetništva na svim razinama obrazovanja u Republici Hrvatskoj te je vidljivo kako, prema prikazanim podacima iz 2018. godine, postoji veliki broj visokoobrazovnih institucija nudi obrazovanje za poduzetništvo

te da se studenti u istome mogu specijalizirati od najnižih, preddiplomskih razina pa sve do najviše, poslijediplomske razine. Na Sveučilištu u Zagrebu poduzetništvo je moguće studirati na tri različita fakulteta, Ekonomskom, Pravnom i Fakultetu organizacije i informatike. Ekonomski fakultet u Zagrebu kao i Ekonomski fakultet u Osijeku i Sveučilište Sjever obrazuju studente na poslijediplomskoj specijalističkoj razini. Sva javna sveučilišta osim Pravnog fakulteta sveučilišta u Zagrebu, Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Sveučilišta u Zadru i Sveučilišta Sjever nude preddiplomsku razinu studija, dok svi osim Sveučilišta Sjever nude izvode nastavu smjera Poduzetništvo na diplomskoj razini. Što se veleučilišta tiče, privatno Veleučilište Vern izvodi nastavu na preddiplomskoj i diplomskoj razini, kao i Veleučilište u Rijeci, dok Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću izvodi nastavu na preddiplomskoj razini. Obje visoke škole, u Virovitici i Nikola Šubić Zrinski u Zagrebu imaju preddiplomski i diplomski studij smjera Poduzetništvo.

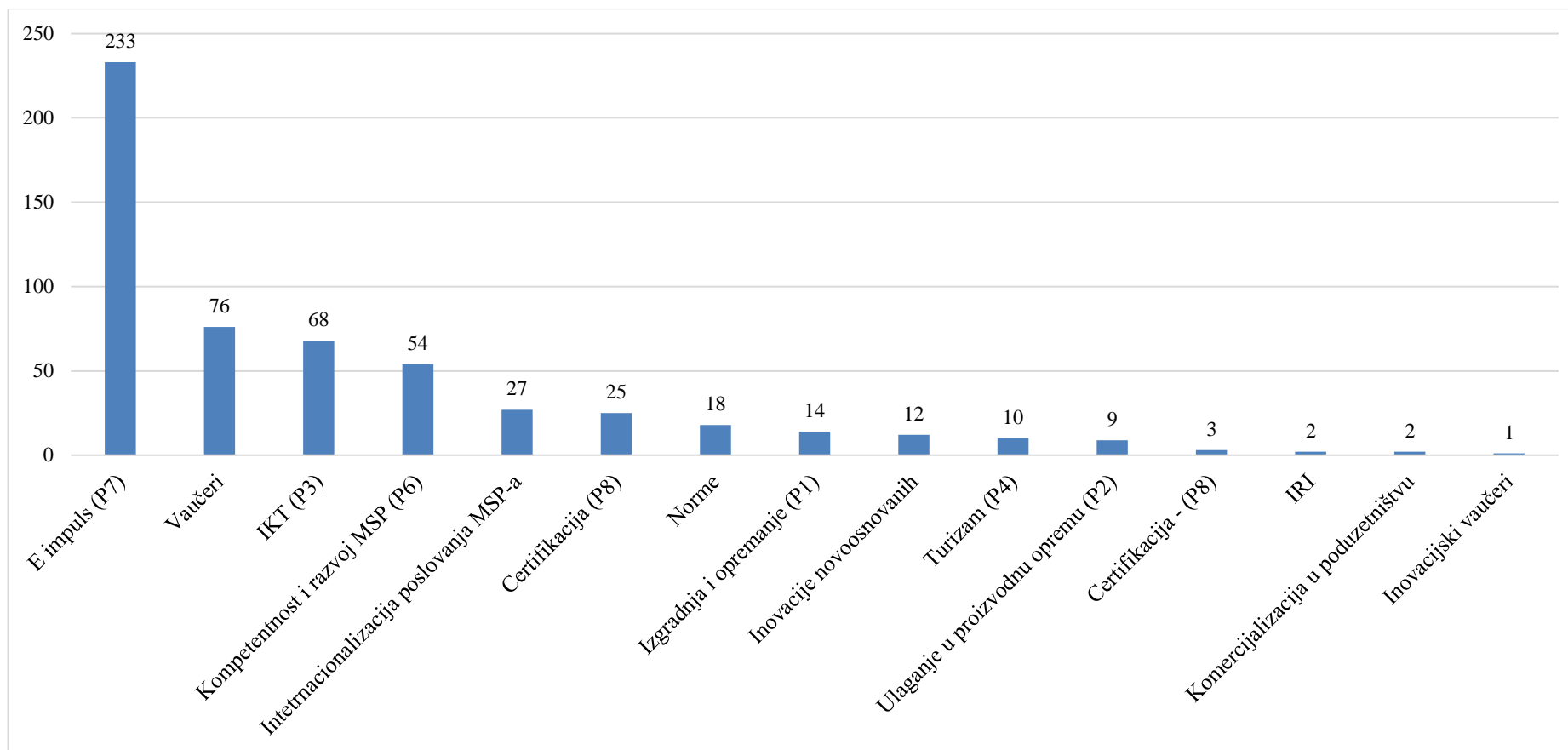
Tablica 28. Popis privatnih i javnih učilišta s programima poduzetništva na preddiplomskoj/diplomskoj i/ili poslijediplomskoj razini

SVEUČILIŠTA		
Naziv	Javno/ Privatno	Studij
Sveučilište J.J. Strossmayera – Ekonomski fakultet u Osijeku	Javno	- Preddiplomski studij Poduzetništvo - Diplomski studij Poduzetnički menadžment i poduzetništvo - Poslijediplomski specijalistički studij Poduzetništvo - Doktorski studij Poduzetništvo i inovativnost
Sveučilište u Zagrebu	Javno	EKONOMSKI FAKULTET - Specijalistički diplomski stručni studij Ekonomika poduzetništva - Specijalistički poslijediplomski studij Strateško poduzetništvo - Specijalistički poslijediplomski studij Poduzetništvo i poduzetnički menadžment
	Javno	FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE - Preddiplomski studij Ekonomika poduzetništva - Diplomski studij Ekonomika poduzetništva
	Javno	PRAVNI FAKULTET – PRAVNI STUDIJ - Diplomski studij Poduzetništvo i menadžment
	Javno	PRAVNI FAKULTET – STUDIJ SOCIJALNOG RADA

		- Diplomski studij Socijalna ekonomija i socijalno poduzetništvo
Sveučilište u Splitu – Ekonomski fakultet	Javno	- Preddiplomski stručni studij Management malog poduzeća
Sveučilište u Rijeci – Ekonomski fakultet	Javno	- Preddiplomski studij Poduzetništvo - Diplomski studij Poduzetništvo
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli – Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“	Javno	- Preddiplomski studij Menadžment i poduzetništvo - Diplomski studij Menadžment i poduzetništvo
Sveučilište u Zadru – Odjel za turizam i komunikacijske znanosti	Javno	- Diplomski studij Poduzetništvo u kulturi i turizmu
Sveučilište Sjever	Javno	- Poslijediplomski specijalistički studij Poduzetništvo i EU fondovi
VELEUČILIŠTA		
Naziv	Javno/ Privatno	Studij
Veleučilište VERN	Privatno	- Preddiplomski stručni studij Ekonomija poduzetništva - Preddiplomski stručni studij Poduzetništvo u primijenjenoj umjetnosti i dizajnu (u pripremi) - Specijalistički diplomski studij Poduzetnički menadžment
Veleučilište Rijeka – Poslovni odjel	Javno	- Preddiplomski stručni studij Poduzetništvo (Rijeka, Pazin) - Specijalistički diplomski stručni studij Poduzetništvo (Rijeka)
Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću	Javno	- Preddiplomski stručni studij Ekonomika poduzetništva
VISOKE ŠKOLE		
Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici Virovitica	Javno	- Preddiplomski stručni studij Poduzetništvo - Specijalistički diplomski stručni studij Menadžment – smjer Menadžment malih i srednjih poduzeća
Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski	Privatno	- Preddiplomski stručni studij Ekonomija poduzetništva - Specijalistički diplomski stručni studij Management malih i srednjih poduzeća

Izvor: Vlastita izrada autora prema Izvješću o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019.

4.4.3. Potpora ženskom poduzetništvu

Grafikon 26. Pregled projekata (poduzeća) sufinanciranih iz ESI fondova koji su u vlasništvu žena

Izvor: Godišnje izvješće 2018, HAMG-BICRO

Iako većinu u stanovništvu čine žene, kao i na tercijarnoj razini obrazovanja, zbog jakog utjecaja faktora obiteljskog života, žene su podzastupljene u poduzetničkoj aktivnosti. Godine 2014., Vlada RH je usvojila Strategiju razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020. koja se temelji na četiri strateška cilja: poboljšavanje usklađenosti i umreženosti javnih politika, poboljšanje sustavne podrške poduzetništvu žena, uvođenje poduzetništva žena u cjelokupnu institucionalnu infrastrukturu i promocija poduzetništva žena. Zbog jaza u poduzetničkoj aktivnosti žena i muškaraca, nužno je redefiniranje policy instrumenata i programa u okviru nove Strategije za razdoblje 2021. – 2027. ESI fondovi su u 2018. godini sufinancirali ukupno 544 poduzeća koja su u većinskom vlasništvu žena, što je za 29% više nego u 2017. godini. Najveći broj projekata, kao što je prikazano u grafikonu 26. odnosi se na poziv E-impuls, njih 233, dok je samo jedan projekt iz poziva Inovacijski vaučeri (<http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/SME-REPORT-2019-HR-WEB.pdf>).

Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD) provodi programe usmjerene osnaživanju malih i srednjih poduzeća kao što su Small Business Initiative i SME Finance and Development. EBRD omogućava izravna financiranja, neizravna financiranja putem financijskih institucija i kombinirane proizvode koji uključuju financiranje i savjetodavne usluge. Women in Business je program EBRD-a koji je usmjeren na mala i srednja poduzeća koja vode žene, a za koja EBRD osigurava financijska sredstva putem partnerskih banaka kako bi se povećala konkurentnost poduzeća. Osim navedenog, provodi se program Blue Ribbon čiji je cilj pružanje podrške malom i srednjem poduzetništvu s potencijalom za značajan rast, a u čijem vlasništvu su također žene (<http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/SME-REPORT-2019-HR-WEB.pdf>).

U 2018. godini je Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI) nastavio je sa projektom FREE – Ruralne žene i poduzetništvo u okviru Erasmus + programa EU. Cilj navedenog projekta je pružiti podršku ženama iz ruralnih područja prilikom pokretanja vlastitog poduzeća, kao i stručna pomoć ženama koje su već vlasnice poduzeća. Iste godine održana je i edukacija žena u ruralnim područjima za pokretanje pothvata te je 20 žena sudjelovalo u pilo edukaciji on-line programa „Virtualna akademija za žensko poduzetništvo“, dok je u pilot programu „Virtualni poduzetnički krugovi“, gdje se uspješno radilo na razvoju vještina i znanja za pokretanje i vođenje pothvata, educirano 15 žena. Nadalje, u 2019. godini CESI je započeo sa provedbom projekta Jednake mogućnosti u svijetu rada i procesa zapošljavanja „Žene biraju novu šansu“ koje obuhvaća dugotrajno nezaposlene žene i žene koje trebaju pravnu pomoć u ostvarenju svojih radnih i socijalnih prava (<http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/SME-REPORT-2019-HR-WEB.pdf>).

4.4.4. Natječaji za dodjelu bespovratnih sredstava

Iz sektora Ekonomija i poduzetništvo zatvoren je niz natječaja za dodjelu bespovratnih sredstava, pa je tako u 2013. godini zatvoreno ukupno 12 natječaja, vrijednosti 25.927.000 EUR i 240.000.000 kn. Neki od natječaja zatvoreni u navedenom razdoblju su:

- „CIP-EIP Klasteri i poduzetništvo kao podrška rastućim industrijama“ vrijednosti 4.250.000 EUR
- „CIP-EIP Potpora zaštiti intelektualnog vlasništva malog i srednjeg poduzetništva u odnosima sa MERCOSUR-om“ vrijednosti 600.000 EUR
- „Erasmus za mlade poduzetnike“ vrijednosti 4.650.000 EUR (http://europski-fondovi.eu/natjecaji?field_status_tid=3&field_tip_sredstava_tid=5&field_sektor_tid=42&field_regija_tid=13&field_program_tid=All&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=)

U 2014. godini zatvoreno je 14 natječaja vrijednosti 914.258.200 EUR i 406.287.160 kn, a neki od tih natječaja su:

- „Povećanje gospodarske aktivnosti i konkurentnosti malih i srednjih poduzeća“ vrijednosti 255.714.160 kn
- „Instrumenti pomoći malom i srednjem poduzetništvu“ vrijednosti 506.258.200 EUR
- „Jačanje investicijskog kapaciteta malih i srednjih poduzeća pružanjem podrške inovacijama“ vrijednosti 37.880.000 EUR
- „Jačanje investicijskih mogućnosti malih i srednjih poduzeća“ vrijednosti 2.500.000 EUR
- „Europska poduzetnička mreža 2015/2020“ vrijednosti 93.000.000 EUR
- „Erasmus za mlade poduzetnike“ vrijednosti 4.120.000 EUR
- „Poduzetničko obrazovanje (pan-europska inicijativa za edukaciju poduzetnika)“ vrijednosti 35.000 EUR
- „IPR Helpdesk za poslovanje malih i srednjih poduzeća u Kini, Latinskoj Americi i Jugoistočnoj Aziji“ vrijednosti 7.200.000 EUR
- „Obrazovanje za poduzetništvo i obrt“ vrijednosti 18.023.000 kn (http://europski-fondovi.eu/natjecaji?field_status_tid=3&field_tip_sredstava_tid=5&field_sektor_tid=42&field_regija_tid=13&field_program_tid=All&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=)

Ukupno 36 natječaja zatvoreno je u 2015. godini, a njihova vrijednost je iznosila 25.560.000 EUR i 187.022.200 kn te su neki od njih:

- „Cjeloživotno obrazovanje za obrtnike“ vrijednosti 2.000.000 kn
- „Poziv posredničkim organizacijama za program Erasmus za mlade poduzetnike“ vrijednosti 6.000.000 EUR
- „Izgradnja proizvodnih kapaciteta MSP i ulaganje u opremu“ vrijednosti 760.000.000 kn
- „Ulaganje u proizvodnu tehnologiju MSP“ vrijednosti 357.200.000 kn
- „Javni natječaj po Operativnom programu regionalnih potpora kapitalnih ulaganja radi zadržavanja i povećanja broja radnika“ vrijednosti 90.000.000 kn
- „Projekti koji podržavaju poslovne transfere zaposlenicima stvaranjem zadruga kako bi se održala održivost malih i srednjih poduzeća“ vrijednosti 500.000 EUR
- „Pilot projekt podupiranja mreže mladih kreativnih poduzetnika: EU i treće zemlje“ vrijednosti 800.000 EUR
- „Javni poziv – Stipendiranje učenika u obrtničkim zanimanjima“ vrijednosti 9.000.000 kn
- „Javni poziv: razvoj gospodarskog okruženja i infrastrukture u poduzetničkim i gospodarskim zonama“ vrijednosti 300.000 kn (http://europski-fondovi.eu/natjecaji?field_status_tid=3&field_tip_sredstava_tid=5&field_sektor_tid=42&field_regija_tid=13&field_program_tid=All&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=)

Tijekom 2016. godine zatvoreno je ukupno 10 natječaja vrijednosti 2.330.600.000 kn i 6.000.000 EUR, a neki od zatvorenih projekata su:

- „Projekti na pomorskom prostornom uređenju (MSP)“ vrijednosti 6.000.000 EUR
- „Inovacije novoosnovanih MSP“ vrijednosti 22.800.000 kn
- „Kompetentnost i razvoj MSP“ vrijednosti 867.000.000 kn
- „E-impuls“ vrijednosti 250.000.000 kn (http://europski-fondovi.eu/natjecaji?field_status_tid=3&field_tip_sredstava_tid=5&field_sektor_tid=42&field_regija_tid=13&field_program_tid=All&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=)

Prema popisu natječaja objavljenih na stranici Europskih fondova ukupno osam natječaja je zatvoreno u 2017. godini, vrijednosti 304.000.000 kn i 200.000 EUR. Neki od zatvorenih projekata u 2017. godini su:

- „Komercijalizacija inovacija u poduzetništvu“ vrijednosti 114.000.000 kn
- „EUREKA“
- „Objavljeni Poziv na dostavu projektnih prijedloga Internacionalizacija poslovanja MSP-ova“ vrijednosti 38.000.000 kn

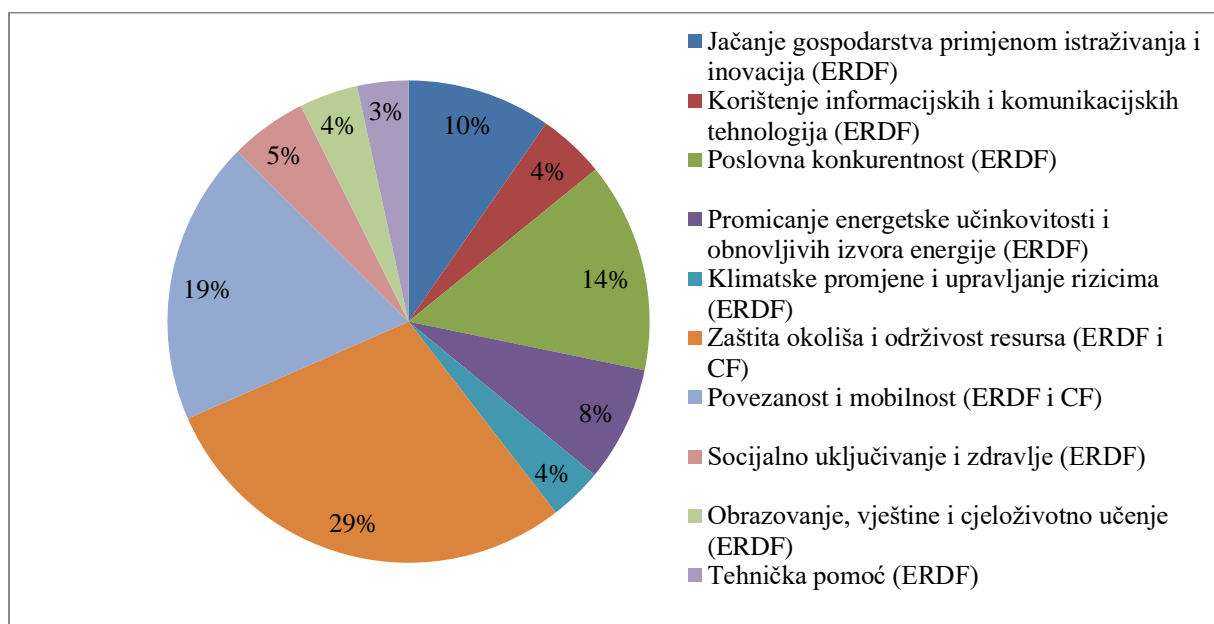
- „Razvoj infrastrukture poduzetničkih zona“ vrijednosti 76.000.000 kn
- „Promocija poduzetništva 2017-2019“ vrijednosti 38.000.000 kn
- „Pružanje visokokvalitetnih usluga za MSP putem poduzetničkih potpornih institucija (PPI)“ [\(http://europski-fondovi.eu/natjecaji?field_status_tid=3&field_tip_sredstava_tid=5&field_sektor_tid=42&field_regija_tid=13&field_program_tid=All&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=](http://europski-fondovi.eu/natjecaji?field_status_tid=3&field_tip_sredstava_tid=5&field_sektor_tid=42&field_regija_tid=13&field_program_tid=All&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=)

Prema popisu natjecaja niti jedan projekt nije zatvoren u 2018. godini dok je pet projekata zatvoreno u 2019. od kojih su četiri vezana za razvoj poduzetništva u gradovima Petrinja, Benkovac, Beli Manastir i Knin, a jedan je vezano za razvoj poduzetničkih potpornih institucija u Splitu.

4.5. Utjecaj iskorištenosti sredstava iz EU fondova na povećanje broja malih i srednjih poduzetnika

Jedan od važnijih ciljeva EU je mogućnost konkuriranja velikim svjetskim gospodarstvima te je plan jačati unutarnje tržište, istraživanja i razvoj, obrazovanje, inovacije i poduzetništvo te zaposlenost i socijalnu koheziju, ali pojačati i brigu o okolišu. Poduzetnička politika EU je organizirana da se stvore uvjeti u kojima će poduzetnici i gospodarski subjekti moći biti konkurentni pod istim uvjetima s ostatkom svijeta te joj je cilj poticati osnivanje novih poduzeća, poticati razvojne i inovacijske sposobnosti kroz stvaranje dinamičkog okruženja i osigurati poduzećima pristup na tržište EU. Od ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, veća se pažnja poklanja malom i srednjem poduzetništvu, jer ga upravo EU smatra iznimno važnim za vitalnost i razvoj cjelokupnog gospodarstva. Malom gospodarstvu je povjerena uloga izvora inovacija, novog zapošljavanja, pokretača rasta, nositelja strukturnih promjena i napretka (Kutnjak, 2010).

Pristupanjem Europskoj uniji, Hrvatskoj su postala dostupna financijska sredstva iz fondova. Za malo i srednje poduzetništvo, važan je Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. zbog dijela u kojoj ističe razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Navedeni program je vrijedan 6,88 mlrd. EUR kojoj je pridruženo još 8,08 mlrd. EUR sufinanciranih iz državnog proračuna. Preko 45% sredstava iz ERDF-a je namijenjeno za podršku malim i srednjim poduzećima te istraživanju i inovacijama (Stojanović i sur., 2016). Raspored sredstava u udjelima prema OPKK-u vidljiv je iz grafikona 27.

Grafikon 27. Raspodjela sredstava prema OPKK-u 2014.-2020.

Izvor: Vlastita izrada autora prema Stojanović i sur. 2016.

Unutar osi „Poslovna konkurentnost“ izdvojena su četiri specifična cilja, bolji pristup financiranju za male i srednje poduzetnike, omogućavanje povoljnijeg okruženja za razvoj poduzetnika, poboljšani rast i razvoj MSP-a na domaćim i stranim tržištima te poboljšanje inovativnosti MSP-ova (Stojanović i sur., 2016). Navedene osi prikazane su u tablici 1. u kojoj je vidljiva i ukupna alokacije sredstava za os „Poslovna konkurentnost“.

Tablica 29. Prioritetna os „Poslovna konkurentnost“

Investicijski prioritet	Specifični cilj	Ukupna alokacija 970 mil. eura	
		Alokacija za spec. ciljeve	Alokacija za invest. prioritete
Promicanje poduzetništva, posebno olakšavajući ekonomsko iskorištavanje novih ideja i poticanje stvaranja novih poduzeća, uključujući putem poslovnih inkubatora	Bolji pristup financiranju za male i srednje poduzetnike	250.000.000	483.000.000
	Omogućavanje povoljnog okruženja za razvoj poduzetnika	233.000.000	
Podupiranje kapaciteta MSP-ova za rast na regionalnom,	Poboljšani razvoj i rast MSP-ova na domaćim i stranim	307.000 000	487.000.000

nacionalnom i međunarodnom tržištu te angažiranost u inovacijskim procesima	tržištima		
	Poboljšanje inovativnosti MSP-ova	180.000.000	

Izvor: Stojanović, 2016.

<https://hrcak.srce.hr/170949>

COSME, program za konkurentnost poduzeća i malih i srednjih poduzeća ima za cilj poticanje konkurentnosti europskih poduzeća, a namijenjen je MSP-ovima, sadašnjim i potencijalnim poduzetnicima i organizacijama za potporu poduzećima. Sredstva unutar navedenog programa namijenjena su olakšavanju pristupa financijskim sredstvima, potporu internacionalizaciji poslovanja i pristupu tržištima, stvaranje povoljnog okruženja za razvoj konkurentnosti te poticanje poduzetničke kulture. Programom se podupire poduzetničko obrazovanje, mentorstvo i pomoćne usluge za nove i potencijalne poduzetnike, s naglaskom na mlade, žene i starije te digitalno poduzetništvo čime se podupire digitalna transformacija, a time i rast te konkurentnost poduzeća (Stojanović, 2016).

Dana 11. prosinca 2013. godine, Vijeće Europske unije i Europski parlament donijeli su Uredbu o uspostavi Programa za konkurentnost poduzeća te malih i srednjih poduzeća (COSME), a sve kako bi se doprinijelo jačanju konkurentnosti i održivosti poduzeća Unije, a posebice MSP-ova, kako bi se dala potpora postojećim MSP-ovima, poticao rast MSP-ova, napredak društva i razvoj utemeljen na uravnoteženom gospodarskom rastu. Navedeni program obuhvaća rješavanje tržišnih neuspjeha koji utječu na konkurentnost gospodarstva Unije na globalnom planu i koji potkopavaju sposobnost poduzeća da se natječu s poduzećima iste razine u drugim dijelovima svijeta. Prema Uredbi, financijska omotnica za provedbu programa iznosi 2 298,243 mil. EUR od čega je najmanje 60% dodijeljeno financijskim instrumentima. Također u Uredbi se Komisija obvezuje da će podupirati Europsku poduzetničku mrežu u pružanju integriranih usluga poslovne podrške MSP-ovima iz Unije koji žele poslovati na unutarnjem tržištu i u trećim zemljama. Unutar Uredbe su donesene mjere poboljšanja okvirnih uvjeta za konkurentnost i održivost poduzeća Unije te mjere za promicanje poduzetništva. Jedan od bitnih instrumenata jamčen ovom Uredbom jest Instrument kreditnog jamstva (LGF) kojim se osiguravaju protujamstva i drugi aranžmani za dijeljenje rizika za jamstvene sheme te izravna jamstva i druge aranžmane za dijeljenje rizika za sve druge financijske posrednike koji zadovoljavaju kriterije određene Uredbom (Uredba (EU) br. 1287/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2013.)

Hrvatska je potpisala sporazum za projekt COSME te su prema izvješću Europske komisije iz 2019. godine za mala i srednja poduzeća primila 7,6 milijuna EUR potpore što naš čini drugom zemljom po najmanje privučenih sredstava iz COSME programa. Iza nas se nalazi jedino

Luksemburg. Najviše sredstava je unutar navedenog programa privukla Italija i to 9,456.4 mil. EUR. Unutar programa je od 2007. godine profitiralo više od 340 000 srednjih i malih poduzeća (https://ec.europa.eu/growth/access-to-finance/cosme-financial-instruments_en).

Osim do sada već spomenutih fondova, poduzetnicima je na raspolaganju i Europski fond za strateška ulaganja (ESFU). Svrha navedenog fonda je poticanje dugoročnog gospodarskog rasta i konkurentnosti u Europskoj uniji. Osim malih i srednjih poduzeća, na natječaje iz ovog fonda mogu aplicirati i javna poduzeća i institucije, nacionalne investicijske banke te ugovorne investicijske platforme (<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/investment-plan/strategic-investments-fund/>).

Prema Uredbi (EU) br. 1304/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o Europskom socijalnom fondu i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća, ključno podupirati razvoj i konkurentnost mikropoduzeća te malih i srednjih poduzeća Unije te osigurati da se ljudi usvajanjem odgovarajućih vještina i prilikama za cjeloživotno učenje mogu prilagoditi novim izazovima kao što su prijelaz na gospodarstvo utemeljeno na znanju, digitalni program te prijelaz na energetske učinkovitiju ekonomiju s niskom razinom emisije CO₂.

4.6. Pozitivni i negativni utjecaji poticanja otvaranja poduzeća iz sredstava EU fondova

Republika Hrvatska ima mnogo viši postotak osoba koje se nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja prestaju školovati nego većina zemalja članica EU, a postotak studenata koji stječu doktorski stupanj niži je od prosjeka EU. Udio zaposlenih koji sudjeluju u izobrazbi te razina zapošljivost inženjera i znanstvenika, u hrvatskim poduzećima je vrlo niska, a podaci pokazuju i kako poduzetnici nemaju dovoljnu razinu obrazovanja i stručnih sposobnosti te uprave poduzeća teško nalaze rješenja za navedene nedostatke. Isto tako, postoji negativno stajalište o samozapošljavanju, iako 54% njih smatra da je poželjno, 80% ne vjeruje da je izvedivo. Iako je edukacija za samozapošljavanje važna, nedovoljno osoba je pohađalo edukaciju o otvaranju novog poduzeća, za razliku od onih u EU.

Hrvatska se prema podacima Svjetske banke „Doing Business“ u 2013. godini nalazila na 84. mjestu, ako se pogleda godina ranije, nalazila se na 80. mjestu, što znači da je zabilježila pad na ljestvici. No prema posljednjim podacima iz 2020., Hrvatska je na 51. mjestu od 190 zemalja (<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/32436/9781464814402.pdf>) Navedeno znači da je Hrvatska se poboljšala po konkurentnosti u poslovanju poduzeća. Ulaskom u EU Hrvatska poduzeća su osigurala brojne povlastice, prvenstveno financijske kroz brojne

fondove EU te potpore koji potiču konkurentnost i razvoj poduzetništva. Osim navedenog, u travnju 2019. godine u Hrvatskoj je smanjen zahtijevani minimalno uplaćeni kapital s 10.000 kuna na 5.000 kuna što je također olakšalo otvaranje novih poduzeća.

Prema istraživanju Kutnjaka iz 2010. godine, neke od prepreka za djelovanje MSP-ova u Republici Hrvatskoj su neprofitabilnost sektora, nejednaka regionalna razvijenost, nekoordiniranost politika pri stvaranju povoljnog poduzetničkog okruženja, nerazvijenost financijskih tržišta za zadovoljavanje potreba sektora MSP te korupcija (Kutnjak, 2010). Iz tablice 22. vidljivo je da još uvijek postoji nejednaka regionalna razvijenost te da Grad Zagreb ima najveći broj poduzeća te najveći broj zaposlenih, ali i najveću ostvarenu dobit u 2018. godini. Uz Grad Zagreb, najveću dobit je ostvarila Splitsko-dalmatinska županija i Zagrebačka županija, dok Sisačko-moslavačka i Šibensko-kninska županija su jedine dvije županije koje u 2018. godini ostvaruju gubitke. Ulaskom u EU i omogućavanjem iskorištavanja sredstava iz Fondova, Hrvatskoj je omogućen niz financiranja što je moglo pripomoći razvoju MSP-ova, smanjenjem nejednakosti, smanjenjem neprofitabilnosti, ali i nejednake regionalne razvijenosti. Ono što još je najveći problem još uvijek jest problem korupcije koji je nemoguće iskorijeniti poticajima iz EU.

Također, pozitivno strana je poticanje samozapošljavanja iz EU fondova koje ne samo da je jedna od mjera s kojom se smanjuje nezaposlenost, već je i mjera koja omogućava otvaranje vlastitog poduzeća, a time i povećanje broja MSP-ova.

Osim navedenog, poduzetnicima je kroz niz mjera omogućeno proširenje poslovanja, kako kupnjom opreme, tako i otvaranja novih radnih mjesta. Poduzetnik na taj način može ostvariti bespovratna sredstva za plaće novozaposlenih. Najveći iznosi potpore su u županijama u kojima je nezaposlenost veća od 20% pa u tim županijama poduzetnici mogu ostvariti 30% visine potpore za zapošljavanje (postotak dvogodišnje bruto II plaće), a najviše do 9.000 EUR po novootvorenom radnom mjestu. Nositelju poticajnih mjera će se odobriti 100% iznosa potpore ukoliko se zapošljavanje odnosi na nezaposlenu osobu koja je bila minimalno 3 mjeseca prijavljena u evidenciji HZZ, osobu do 25 godina starosti bez zanimanja, pomoćnih zanimanja ili strukovnih zanimanja a koja se prvi puta zapošljava bez prijave u evidenciji, osobu do 29 godina starosti stečene srednje, više ili visoke stručne spreme koja se prvi puta zapošljava bez prijave u evidenciji nezaposlenih, osobu do 29 godina starosti koja je prijavljena u evidenciji HZZ-a u roku od 90 dana od dana diplomiranja, stjecanja znanja/zanimanja po završetku redovnog školovanja ili osobu bez zanimanja po završetku osnovnoškolskog zanimanja ili osobu kojoj je otkazan ugovor o radu zbog otvaranja stečajnog postupka (<https://gospodarstvo.gov.hr/test/poticajne-mjere/159>). Kao i kod samozapošljavanja, ovakve mjere ne pomažu samo malom i srednjem poduzetništvu, već i smanjuju nezaposlenost.

Također je dostupan i COSME program koji je isključivo orijentiran MSP-ovima te je cilj povećati konkurentnost poduzeća, smanjiti nezaposlenost, stvoriti poticajnu poduzetničku okolinu i razvoj poduzetništva. Program osim što pomaže MSP-ovima i smanjenju nezapošljavanja time doprinosi povećanju BDP-a. Inovativne MSP-ove potiče program Obzor 2020 te razvoj inovativnih proizvoda. Kroz ovakve fondove, mala i srednja poduzeća imaju financijsku potporu, mogućnost razvoja, proširenja poslovanja, ali i izlazak na strana tržišta. Ovakve financijske potpore ulijevaju sigurnost mladim poduzetnicima i olakšavaju poslovanje te pozitivno utječu na makroekonomsku sliku države.

5. Rasprava

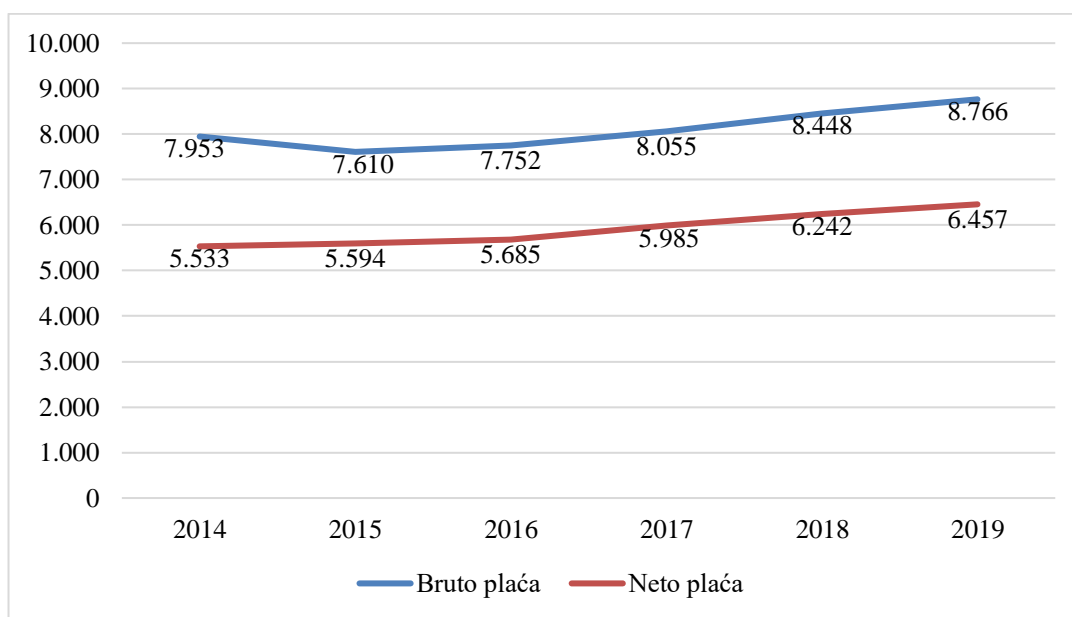
Kako bi se moglo reći da je država gospodarski stabilna, važno je sagledati makroekonomske pokazatelje. Jedan od pokazatelja je upravo nezaposlenost koji se analiziraju u radu.

Cilj Europske unije jest da do 2020. godine broj nezaposlenog stanovništva od 18 do 64 godine bude manji od 75%. Hrvatska konstantno kroz promatrana razdoblja kaska za prosjekom Europske unije te je broj zaposlenih u 2018. godini u Hrvatskoj manji od 70%, točnije 65,2% dok je u Europskoj uniji on iznosio 73,2%. Hrvatska ovakvim tempom ne će sigurno stići prosjek Europske unije, a pogotovo ne do 2020. godine. Također, ono što stvara nesigurnost kod stanovništva jest privremeno zapošljavanje. Privremena nezaposlenost za građane znači da ne mogu dizati kredite, što predstavlja problem jer ne mogu investirati. U Hrvatskoj je broj privremeno zaposlenih znatno veći nego je to prosjek u Europskoj uniji te je on najveći bio u 2016. godini. Honorarno zaposlenje daleko kaska za prosjekom Europske unije, naime u Hrvatskoj se ono kreće oko 5% dok u Europskoj uniji prosjek iznosi oko 14%. Hrvatska je daleko ispred svih zemalja Europske unije ako se promatra neizvjesnost, 6,9% građana je zaposleno na ugovor od 3 mjeseca ili manje. Također i prema stopi nezaposlenosti, Hrvatska je jedna od vodećih zemalja, kao i prema NEET populaciji. NEET populaciju je važno zadržati unutar granica, jer predstavljaju radnu snagu koja je tek izašla iz sustava obrazovanja i koja je u punoj snazi te može raditi. Ukoliko ne zapošljavamo NEET populaciju, dogoditi će se iseljavanje istih u druge zemlje. Prema NEET populaciji ispred Hrvatske su samo Italija, Rumunjska, Bugarska i Grčka, što znači da bi trebalo uložiti da se navedena populaciji omogući što ranije zapošljavanje. Pozitivno je da iako se bilježi jedan od viših udjela NEET populacije, Hrvatska od 2014. godine bilježi konstantan pad i približava se prosjeku EU. Nezaposlenost bilježi od 2014. do 2019. godine nagli pad te je od 328.187 nezaposlenih osoba u 2014. godini došlo do 128.360 nezaposlenih osoba. Ovdje se radi o registriranoj nezaposlenosti tj. o prijavljenim osobama u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje. Postavlja se pitanje da li se manje osoba prijavljuje u evidenciju ili je to stvarna brojka nezaposlenih osoba. Isto tako je broj radnih mjesta povećan 152.869 na 199.769, no najveći broj slobodnih radnih mjesta bilježi se u 2018. godini kada je on iznosio preko 250 tisuća. Najveći broj mladih nezaposlenih bilježi se u osobama sa završenom srednjom školom, četverogodišnjom i trogodišnjom, ali je i zabilježen najveći pad nezaposlenih te skupine. Također i ostale skupine, kao što su nezaposleni s fakultetima, visokim školama i doktoratima, te mladi s osnovnom školom bilježe pad, no i početno njihovo stanje je bilo znatno niže od onih sa završenom srednjom školom. Ono što je ključno jest da količina radne snage u Hrvatskoj od 2014. godine pada. Iz takvih podataka teško je zaključiti da li konkretno nezaposlenost pada zbog pada općenito radne snage ili Europski fondovi doprinose otvaranju

radnih mjesta, a time i smanjenju nezaposlenosti. Upravo iz tog razloga uključeni su i drugi parametri kao što su prirodno kretanje stanovništva i migracije.

Jedan od velikih problema s kojim se Hrvatska suočava zadnjih godina jest iseljavanje iz države, ali i negativni prirodni prirast. Prema prirodnom prirastu vidljivo je starenje stanovništva koje doprinosi smanjenju radne snage. Ovakvim prirodnim prirastom dolazi do starenja stanovništva, a time i do većeg broja umirovljenika, dok je radne snage sve manje. Također, vidljivo je i iseljavanje stanovništva. Najveći broj iseljenog stanovništva bilježi se u 2017. godini, ukupno 39.515 osoba. Iako i broj useljenih raste, to nije niti približno brojcima iseljavanja. Ako se sagleda broj iseljenih prema dobi, najviše se iseljava osoba između 20. i 39. godine života što znači da se upravo mlada radna snaga iseljava iz zemlje te bi se tim tempom moglo doći do nedostatka radne snage što je iznimno zabrinjavajuća činjenica. Prema dobnoj strukturi stanovništva vidljivo je kako još uvijek najveći udio čine stanovnici između 25 i 54 godine starosti, no najmanje osoba je između 15 i 24 godine, onih koji su tek ušli u radnu snagu ili bi uskoro trebali ući. Nastavkom iseljavanja te daljnjim padom nataliteta doći će do porasta starog stanovništva, tj. onih koji su izvan radne snage.

Kao jedan od razloga iseljavanja, mogle bi se navesti i plaće radnika koje, iako su u porastu, niske su naspram ostalih država članica. Kao što je vidljivo u grafikonu 28. koji prikazuje kretanje prosječne bruto i neto plaće od 2014. do 2019. godine, plaće bilježe rast te je u 2019. godini prosječna plaća 6.457 kn. Kako prosječne plaće uključuju i plaće menadžera koje su izrazito visoke, ne možemo iz navedenog grafikona zapravo vidjeti koliko osoba je na minimalcu i kolika je prosječna plaća radnika po stupnju obrazovanja.

Grafikon 28. Prosječna bruto i neto plaća od 2014. do 2019. godine

Izvor: Vlastita izrada autora prema podacima DZS

Unutar Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali, fondovi potiču upravo zapošljavanje i mobilnost radne snage kao jedan od prioritetne osi, ali i obrazovanje i cjeloživotno učenje. Europski socijalni fond i Inicijativa za zapošljavanje mladih u financijskom razdoblju 2014-2020 osigurali su više od 400 milijuna EUR za pomoć državama članicama u navedenoj prioritetnoj osi. Što se obrazovanja tiče, za njega je osigurano 450 milijuna EUR. Također, druga prioritetna os koja je orijentirana na socijalnu uključenost, pridonosi smanjenju nezaposlenosti jer se ona upravo bavi uključivanjem na tržište rada socijalno osjetljivih skupina i usklađivanje rada s obiteljskim životom.

Kroz godine je raspisani su brojni natječaj, a koji potiču zapošljavanje. Najviše natječaja je zatvoreno u 2014. i 2015. godini. U svakoj godini je bilo zatvoreno ukupno 25 natječaja koji su u 2014. godine bili vrijednosti 84.480.354,18 EUR i 277.770.120,00 kn. Prema dostupnim podacima vidljivo je pad u broju zatvorenih projekata, što je već navedeno da je najveći problem. Ne otvaranjem i zatvaranjem natječaja, ne može doći do iskorištavanja sredstava iz fondova, a samim time ne može doći ni do provedbe aktivnosti u cilju smanjenja nezaposlenosti. Osim navedenog, problem se događa kod zapošljavanja na određeno vrijeme, za vrijeme trajanja projekta, što ulijeva nesigurnost kod stanovništva. Još od pretpristupnih pregovora, Hrvatska je imala programe kao što su CARDS, Phare ali i IPA programe te je HZZ se koristio projektima usmjerene zapošljavanju, ali i socijalnom uključivanju i integraciji osoba s otežanim pristupom tržištu rada. S obzirom da je obrazovanje u Hrvatskoj na klimavim nogama i potrebno je modernizirati i prilagoditi ga tržištu rada, HZZ još od 2003. godine provodi projekte za cjeloživotno učenje. Ulaskom u Europsku uniju, Hrvatskoj su se otvorile dodatne mogućnosti za iskorištavanje financijskih sredstava kao što su Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali. Također, samozapošljavanje koje je podržano od strane HZZ-a te broj osoba zaposlenih putem potpora raste svake godine, od 2014. godine kada je iznosio 2.277 osoba, u 2014. godini putem samozapošljavanja je bilo zaposleno ukupno 6.485 osoba.

Inicijativa za zapošljavanje mladih je ključna u Republici Hrvatskoj zbog visokog udjela NEET populacije, a koja omogućava pružanje prvog radnog iskustva, pripravništva, smanjenje troškova rada, subvencije za plaće i zapošljavanje, mobilnost, ali i potpore start-up mladim poduzetnicima. Što se tiče smanjenja NEET populacije, za istu je ključna i Garancija za mlade putem koje je u programskom razdoblju 2014-2020 osigurano oko 21 milijardu EU godišnje što znači da se ulaže u NEET populaciju što je dobra mjera, jer kako je već rečeno, njihova neaktivnost je skupa zbog izgubljenih zarada, doprinosa, ali i poreza. Hrvatska također ima osigurana sredstva, kao što ima i iz ESF-a osigurano, a što je doprinijelo zapošljavanju mladih, njih 30 000 u prvih pet godina, koji brže pronalaze posao, praksu, prvo radno iskustvo te stječu staž. Ovakvim pomaganjem NEET populaciji omogućava se smanjenje iseljavanja mladih kako bi posao pronašli u drugim zemljama.

Osim navedenog, ključne su i potpore za samozapošljavanje koje se dodjeljuju nezaposlenim osobama za pokretanje vlastitog posla. Naime, ovakva mjera nije ključna samo za smanjenje nezaposlenosti, već je ključna i za pokretanje malog i srednjeg poduzetništva koje je drugi predmet proučavanja ovog rada. Broj korisnika novih potpora samozapošljavanju se od 2014. do 2018. godine utrostručio te je u 2014. godini od traženih 2.277 porastao na 6.485 novih korisnika i ukupan broj od 10.036 potpora za samozapošljavanje u 2018. godini.

Hipoteza H1: Korištenje sredstava iz EU fondova smanjilo nezaposlenost u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2014. do 2018. godine - **POTVRĐENA**

Ako sagledamo sve mjere i projekte koje EU unije propisuje te načine dodjele sredstava, postoji široki spektar projekata putem kojih je moguće otvoriti nova radna mjesta te smanjiti nezaposlenosti. Iako Hrvatska bilježi visoki broj iseljenih osoba, što je također ulazak u EU olakšao, no definitivno se utjecaj mogućnosti korištenja sredstava iz EU fondova ne može zanemariti. Ulazak u EU je omogućio otvaranje novih radnih mjesta, prvenstveno kroz potporu samozapošljavanja, poticanje mladih i ranjivih skupina na zapošljavanje, ali i kroz brojne druge potpore navedene u radu. Ono što ne možemo utvrditi jest u kojoj mjeri je to utjecalo, jer se sredstva iz fondova još uvijek ne povlače dovoljno, ali i broj iseljenih osoba iz Hrvatske je i dalje visok. Također, ne postoji jedinstvena baza u kojoj bi bilo navedeno koliko osoba je zaposleno kroz sredstva iz EU fondova te u kojoj mjeri su plaće tih zaposlenika financirane.

Poduzetništvo je djelatnost u kojem pojedinci prepoznaju priliku i ostvaruju ideje. Poduzetništvo osim mogućnosti zapošljavanja utječe i na proizvodnju novih dobra i usluga te nudi mogućnost izvoza istih. Ulazak u EU je olakšao izvoz i uvoz proizvoda iako Republika Hrvatska još uvijek ima visoki uvoz naspram izvoza te je, uspoređivano u danima, lakše proizvode uvesti nego ih izvesti. Naime za uvoz je potrebno 15 dana, dok je za realizaciju izvoza potrebno 18 dana.

Mala i srednja poduzeća u Republici Hrvatskoj čine ukupni udio od 98% poduzeća, te je taj sektor ključan za rast, zapošljavanje i uvođenje inovacije. Samim time Europska unije potiče ulaganje u MSP-ove, kako bi oni postali konkurentni u gospodarstvu i kako bi bili ključni pokretač gospodarskog oporavka nakon krize od koje neke zemlje, uključujući Republiku Hrvatsku, osjećaju posljedice. Naime, MSP-ovi zapošljavaju 2/3 zaposlenih u industriji, što znači da ulaganjem u takva poduzeća potiče se industrijski razvoj, proizvodnja, a potom i zapošljavanje. Kako bi se razvijalo poduzetništvo u skladu s europskim programom, Republika Hrvatska je donijela Strategiju za razvoj poduzetništva, a sve kako bi se ljude potaknulo na poduzetništvu aktivnost i kako bi se utjecalo na makroekonomsko okruženje, koje nakon krize 2009. godine još

uvijek nije povoljno. Iako je sektor MSP-a u Hrvatskoj usklađen sa sektorom u EU, najveći problem je visoka stopa zatvaranja poduzeća, ali i kašnjenje u plaćanju, registriranju imovine te rješavanje sporova pravnim putem koje je vrlo dugačko. S obzirom da je Hrvatska zemlja koja je orijentirana na turizam, nije začuđujuće da 52% djelatnosti u su iz sektora uslužnih djelatnosti, dok su na trećem mjestu usluge pružanja smještaja, pripreme i posluživanja hrane. Pozitivni pomak u poduzetništvu vidljiv je prema podacima Svjetske banke prema kojima je u 2013. godini Hrvatska bila na 84. mjestu, dok je u 2019. godini skočila na 58. mjesto. Također je pozitivni pomak zabilježen u globalnoj konkurentnosti gdje Hrvatska bilježi skok s 81. mjesta na 63. mjesto u 2019. godini, a oboje se pripisuje povlačenju sredstava iz EU fondova.

Prema broju MSP-ova, Hrvatska bilježi pozitivni pomak, a isto bilježi i u broj zaposlenih u istima.. Udio zaposlenih u malim poduzećima je od 2013. godine, kada je iznosio 49,9%, porastao na 52,6% u 2018. godini, a vidljiv je i porast u ukupnim prihodima kao i izvozu. Takav porast pozitivno utječe na BDP zemlje, jer zapošljavanje utječe na porast osobne potrošnje, a time i na povećanje proizvodnje. Također, izvoz je problematičan dio BDP u Hrvatskoj te je svaki rast izvoza, pozitivni pomak za ekonomiju. Mala poduzeća bilježe porast u broju zaposlenih te je on s 99.573 zaposlenih u 2013. godini porastao na 129.259 zaposlenih u 2018. godini. Također, promatrajući srednja poduzeća i ona bilježe porast te se broj poduzeća od 1.268 u 2013. godini povećao na 1.498 u 2018. godini. Jednako tako bilježe rast broja zaposlenih koji se svake godine povećava za oko 1-2%, tako i rast ukupnog prihoda koji u jednakom omjeru bilježi rast. Izvoz raste gotovo u jednakom omjeru, ali svake godine on poraste za oko 25%, što je također, kao i kod malih poduzeća, pozitivan znak i pozitivan utjecaj na ekonomiju zemlje.

Kao što je već istaknuto, najveći problem poduzetničke aktivnosti jest zatvaranje poduzeća, a kao najčešći uzrok je neprofitabilnost poduzeća, a druga dva najčešća su porezne politike/administracija i osobni ili obiteljski razlozi. Najmanje poduzeća bilježi priliku za prodaju i izlazak koji je bio planiran, što upravo i upućuje na to da se poduzeća teško nose s ekonomskom situacijom i da se većinom ne odlučuje na poduzetnički pothvat zbog te visoke stope prekida poslovne aktivnosti popraćene neprofitabilnosti i poreznim politikama.

Također, s obzirom da EU potiče smanjenje u razvijenosti regija, u Republici Hrvatskoj je upravo taj nesrazmjer vidljiv u broju poduzeća koje bilježi Zagreb, kako po broju poduzetnika, tako i po broju zaposlenih, dok se na zadnjem mjestu nalazi Sisačko-moslavačka županija kao jedna od najslabije razvijenih županija u Hrvatskoj, a isto tako i Šibensko-kninska županija bilježi slabe rezultate, jer bilježi gubitak u 2018. godini.

Prema TEA indeksu, kojeg bilježi GEM istraživanje, Hrvatska bilježi porast poduzetničke aktivnosti do 2018. godine, dok između 2017. i 2018. godine EU prosjek bilježi pad poduzetničke aktivnosti. Kao razlog ulaska u poduzetničku aktivnosti, Hrvatska bilježi porast u poduzetništvu

kao prilici te 6% osoba u 2018. godini smatra poduzetništvo kao priliku, dok je poduzetništvo kao prilika prepoznato u EU prepoznato kod 5,7% osoba. Kao nužnost, u Hrvatskoj je poduzetništvo navedeno kod 3,1% osoba, a kod 1,4% osoba u prosjeku EU. Kao što je već navedeno, problem poduzetništva jest u regionalnoj raznolikosti pa su Zagreb i Dalmacija regije s vodećom poduzetničkom aktivnosti, dok su Lika i Banovina te Slavonija i Baranja regije u koje bi trebalo više ulagati kako bi se poduzetnička aktivnost i u tim regijama pokrenula. Navedene dvije regije, s najmanjom poduzetničkom aktivnosti prema TEA indeksu bilježe i najmanji postotak osoba koje namjeravaju pokrenuti poslovni pothvat u iduće 3 godine, koje vide priliku za pokretanje poslovnog pothvata unutar 6 mjeseci, kao i koje imaju potrebna znanja i vještine za pokretanja poslovnog pothvata. Sve to upućuje da je potrebno više ulagati u navedene regije kako u obrazovanje ljudi, tako i u poticaje za pokretanje poduzetničkih aktivnosti.

Institucije koje podupiru poduzetnike i obrtnike jesu agencija HAMAG INVEST koji je u nadležnosti MINPO, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, Ministarstvo turizma i HAMAG BICRO. Također, na razvoj poduzetništva utječu Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska banka za obnovu i razvoj, Hrvatska gospodarska komora i mnoge druge. Kao što je vidljivo, na državnoj razini postoje brojne institucije koje podupiru poduzetništvo, a isto tako postoje brojne institucije na lokalnoj i regionalnoj razini kao što su razni inkubatori, tehnološki parovi ili poduzetnički centri. Samim time, može se utvrditi da postoji visoka razina potpore poduzetničkoj aktivnosti. Osim svih potpornih institucija na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, poduzetnicima i onima koji to žele postati su dostupni EU fondovi i razni programi EU. Neki od programa su Obzor 2020, InnovFin, COSME, Creative Europe, EUREKA, EUROSTAT, ERASMUS za mlade poduzetnike i LIFE. Također je dostupan i CIP-EIP, Program za poduzetništvo i inovacije kojem je cilj olakšati malim poduzetnicima pristup sredstvima i potaknuti ih na poduzetničke aktivnosti. Ukupno je 970 milijuna EUR dostupno Hrvatskoj za jačanje malog i srednjeg poduzetništva u programskom razdoblju 2014-2020.

Brojni otvoreni natječaji dokazuju da su MSP-ovima omogućena sredstva iz EU fondova za razvoj novih proizvoda, certificiranje, inovacije, znakove kvalitete, unapređenje poslovanje, povećanje konkurentnosti, internacionalizaciju poslovanja, povećanje energetske učinkovitosti, dodana vrijednosti i potporu poljoprivredi. Program ESIF jamstava je jedna od pomoći malom gospodarstvu koja se provodi u suradnji s HAMAB-BICRO i koja omogućuje zajmove s prihvatljivim kamatnim stopama. Navedena jamstva ne utječu samo izravno na poduzeće već utječu i na zaposlenosti, jer potiču zadržavanje postojećih i povećanje broja radnih mjesta kao i samozapošljavanje. Također u poticanju MSP-ova sudjeluje HBOR koji osigurava kredite, izvoz, pruža savjetovanja i sl. Osim navedenog, oni podržavaju projekte, ali i kreditiraju projekte sufinancirane iz EU fondova. Ovakav način pristupa poduzetnicima je pozitivan, jer kada

cjelokupna sredstva nisu bespovratna u projektu, a poduzeća nemaju dovoljno novca da sami sufinanciraju ostatak projekta, HBOR im nudi povoljnije kredite koji imaju kamatnu stopu ili 0% ili je ona izrazito mala. Smanjene kamatne stope MSP-ovi mogu koristiti putem ESIF Kredita za rast i razvoj, ali i preko Inicijative za zapošljavanje mladih i Europske investicijske banke. HAMAG-BICRO je dobra potporna institucija jer upravo oni reguliraju korištenje sredstava iz EU fondova i različitih program te sve dogovaraju s Ministarstvom gospodarstva, poduzetništva i obrta koje sudjeluje u pripremi postupaka i provedbi faza dodjele bespovratnih sredstava.

Kroz EU fondove, osim potpore poduzetništvu u inovacijama, zadržavanju postojećih zaposlenih, otvaranju novih radnih mjesta, razmjeni poslovnih iskustava i pružanju prilika a učenje, kreditiranju, osiguranju zajmova, pružaju se potpore i start-up poduzećima što znači da od samog osnutka poduzeća, kroz mjere samozapošljavanja, poticanje start-upova, pa sve do neke zrelosti poduzeća, ista mogu koristiti sredstva iz EU fondova.

Osim što je važno poticati razvoj postojećih i novih MSP-ova, važno je budućim i sadašnjim korisnicima pružiti priliku za obrazovanje. Jedan od natječaja koji se financiraju iz EU fondova, a važan je za obrazovanje jest Obrazovanje za poduzetništvo i obrt čiji je cilj podizanje kvalitete stručnog obrazovanja i usavršavanja kao i usvajanje poduzetničkih kompetencija. Također, tu su i Erasmus programi čiji je cilj internacionalizacija studenata i poticanje poduzetničkog ponašanja. Osim neformalnog obrazovanja koje je osigurano iz Erasmus programa, važno je da država kroz redovite programe u školama i na visokoobrazovnim ustanovama potiče učenje za poduzetništvo. Hrvatska ima dobro razvijeno formalno obrazovanje jer nudi studentima i na sveučilišnoj i veleučilišnoj razini obrazovanje za poduzetništvo, kao i na privatnim i javnim učilištima.

Upravo zbog smanjenog zapošljavanja žena, ali i smanjene njihove aktivnosti u poduzetništvu, posebna strategija je donesena kako bi se poticao razvoj ženskog poduzetništva. Program Women in Business je program Europske banke za obnovu i razvoj usmjeren na MSP-ove koje vode žene, a za koji se sredstva osiguravaju kako bi navedeni MSP-ovi postali konkurentniji. Također je tu i program Blue Ribbon koji pruža MSP-ovima u vlasništvu žena rast, ali i Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje i Erasmus + programi koji pružaju podršku.

Tijekom 2015. godine, ukupno 36 natječaja koji potiču poduzetništvo je zatvoreno, no svake godine se otvara i zatvara na desetke novih. S obzirom da se kao jedan od najvažnijih ciljeva EU ističe jačanje gospodarstva, poticanje MSP-ova je ovdje ključno upravo zato jer čine najveći broj poduzeća Hrvatske te zapošljavaju najveći dio zaposlenih zemlje. OPKK je jedan od programa koji najviše potiče razvoj MSP-ova, nadalje COSME potiče konkurentnost poduzeća i namijenjen je MSP-ovima, ali i sadašnjim i potencijalnim poduzetnicima kao i organizacijama za potporu poduzetništvu. Sredstva iz navedenih programa bi MSP-ovi trebali privući, a sve u vidu povećanja konkurentnosti, jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija, povezanosti i mobilnosti,

obrazovanja. Poduzetnicima je također na raspolaganju Europski fond za strateška ulaganja čija je svrha poticanje konkurentnosti i gospodarskog rasta, a na koji se uz javna poduzeća i institucije, nacionalne investicijske banke i ugovorne investicijske platforme mogu prijaviti i MSP-ovi.

Najveći problem hrvatskih poduzeća jest neprofitabilnost i negativni stav prema poduzetništvu, kao i nerazvijenost pojedinih regija pa je tako cijela koncentracija poduzetništva usmjerena oko dva najveća grada, Zagreba i Splita. Vidljiv je napredak u poduzetništvu, kako prema izvješću Svjetske banke, tako i prema TEA indeksu koji bilježe pozitivni pomak. Ulazak Hrvatske u EU omogućio je poduzetnicima i određene povlastice, prvenstveno financijske, ali i nakon ulaska je Vlada RH morala donijeti niz Uredbi kako bi se približila pravilima EU. Fondovi EU mogu pripomoći slabije razvijenim regijama i županijama razvoj što je ključno u Hrvatskoj, no još uvijek postoji nesrazmjer u trošenju sredstava po županijama kao i po mišljenju o poduzetništvu. Sredstva dostupna na ovaj način, a bespovratna su pozitivno utječu kako na poslovanje, tako i na otvaranje novih radnih mjesta. Također, pozitivno se utječe i na proširenje poslovanja, otvaranje novih proizvoda, ali i inovativnost, kako poslovanja, tako i proizvoda što je ključno za proširenje poslovanja na inozemna tržišta. Kao i kod zapošljavanja, i u poduzetništvu se potiču mlade osobe, ali i žene koje se manje nalaze u navedenom sektoru te se svim skupinama pruža formalno i neformalno obrazovanje koje može pozitivno utjecati na vođenje poduzeća, ali i na poticanje pozitivnog mišljenja o poduzetništvu. S obzirom da se bilježi pozitivni pomak u broju otvorenih MSP-ova, rast u broju osoba koje oni zapošljavaju, rast u prihodima te rast u izvozu, može se zaključiti pozitivni pomak za MSP-ove od kada smo ušli u Europsku uniju. Natječaji koji potiču razvoj MES-ova su dostupni konstantno te pokrivaju veliki broj područja i interesa kako bi poduzetnici našli najbolji za sebe i kako bi svi imali mogućnost privući sredstava iz fondova. Također je pozitivno da se mišljenje o poduzetništvu u Hrvatskoj mijenja i da veći postotak ljudi u Hrvatskoj razmišlja o pokretanju poduzetničkog pothvata nego je to prosjek u EU te se poduzetništvo gleda kao prilika, a ne više kao nužnost.

Hipoteza H0: Dostupnost sredstava iz EU fondova omogućila je lakše otvaranje poduzeća malim i srednjim poduzetnicima u razdoblju od 2014. do 2018. godine - **POTVRĐENA**

Ne samo da je financiranje iz EU fondova olakšalo otvaranje poduzeća u vidu financijskih injekcija, nego je omogućilo i proširenje postojećih poduzeća, zadržavanje postojećih i zapošljavanje novih zaposlenika, razvoj novih proizvoda i izlazak na strana tržišta. Tako nešto nije utjecalo samo na MSP-ove, već i na gospodarsku sliku, ali i smanjenje nezaposlenosti. Problematično je samo poticanje uslužnih djelatnosti, dok bi trebalo poticati industrijsku proizvodnju.

6. Zaključak

S obzirom na niski Bruto domaći proizvod Hrvatske, potrebno je ulagati u sve komponente, a prvenstveno u oporavak gospodarstva. Jedan od ključnih ciljeva EU je smanjiti nerazvijenost pojedinih regija te ih podići na jednaku razinu razvijenosti. Hrvatska spada u jednu od nerazvijenijih država u EU, ali i u samoj državi postoji razlika u razvijenosti pojedinih regija. Primjerice, Zagreb i okolica te Istra, Primorje i Dalmacija su razvijeniji od Slavonije i Baranje te od Like i Gorskog kotara. Sve to upućuje da je potrebno više ulagati. Kako Hrvatska sama ne može priskrbiti financijska sredstva potrebna za razvoj, ulazak u Europsku uniju joj je donio mnogoblagodati, a jedna od važnijih jesu financijska sredstva koja su dostupna putem raznih fondova.

Povećanja broja zaposlenih osoba jedan je od ključnih poteza pokretanja gospodarstva. Zaposlene osobe utječu na BDP države na način da zapošljavanjem ostvaruju sigurna primanja te im se povećava osobna potrošnja koji je sastavni dio BDP-a države. Također, omogućena su im razna investiranja kako u materijalnu, tako i nematerijalnu imovinu, što je isto tako dio BDP-a. Plaće su jedan od ključnih faktora koje mogu utjecati na zapošljavanje. Prosječna hrvatska plaća od 2014. godine pa do danas konstantno raste, što je pozitivan pomak, jer upravo niska primanja potiču ljude da posao pronađu izvan granica zemlje. Povećanjem plaća i sigurnim zaposlenjem je moguće očuvati radno sposobno stanovništvo, koje se zadnjih godina u najvećoj mjeri iseljava iz Hrvatske.

Također kao dio rada, proučavana su mala i srednja poduzeća. Hrvatska od ulaska u EU bilježi pozitivan pomak u broju otvorenih novih MSP-ova, ali i broja osoba koje one zapošljavaju kao i njihovih prihoda. Ako se na taj način promatra, možemo reći da poduzetnička aktivnost, ulaskom u EU bilježi pozitivan pomak. Prvenstveno bi se to moglo pripisati dostupnosti financijskih sredstava iz EU fondova koje olakšavaju otvaranje poduzeća, te je ključna mjera ovdje mjera samozapošljavanja, koja ne samo da utječe na povećanje broja MSP-ova, nego izravno djeluje na povećanja broja zapošljavanja, tj. smanjenje nezaposlenosti. Cjelokupno poslovanje poduzeća, ukoliko se dobro iskorištavaju sredstva iz Fondova, može se poboljšati, jer isti nude razne poticaje koji vode ka cilju boljeg i stabilnijeg poslovanja MSP-ova. Iako Fondovi potiču izvoz, u Hrvatskoj je on još premali, ali najviše zbog administracije koja ga koči. Što znači da, koliko god se iz Fondova neke stvari mogu financirati, potrebno je i unutar zemlje riješiti administrativne postupke i na taj način olakšati poduzetnicima izlazak na strana tržišta. Također, u Hrvatskoj, što se poduzetništva tiče, jedan od problema jest da imamo previše uslužnih djelatnosti, dok je proizvodnja zanemarena. Trebalo bi poticati otvaranje proizvodnih MSP-ova, dok smanjiti poticanje otvaranja usluga, jer ih ima previše, a proizvodnja je u Hrvatskoj jako slaba. Ključno je da sada postoji odmak vremena u pisanju projekata za povlačenje sredstava iz EU te da sada sve

više ljudi zna pisati projekte kojima se privlače sredstva, dok to nije bilo tako u prošlosti. U budućnosti će sigurno sve više osoba znati pisati projekte te bi se količina sredstava koja se privlače iz fondova trebala povećati. Slijedeće programsko razdoblje koje će trajati od 2021. do 2027. godine potrebno je iskoristi maksimalno te pametno rasporediti sredstva na nerazvijenije regije u kojima se bilježi najmanje MSP-ova kao i najmanji broj zaposlenih.

Iako Hrvatska ostvaruje pozitivan rast, kako u broju poduzeća, tako i u broju zaposlenog stanovništva, još uvijek to nije dovoljno. Hrvatska je jedna od zemalja EU koja još uvijek nije u potpunosti dosegla razinu gospodarske razvijenosti prije krize. Fondovi EU bi mogli biti od pomoći u oporavku gospodarstva te je pokazano da isti nude mnogo mogućnosti za financiranje kako zapošljavanja tako i otvaranja i rada malih i srednjih poduzeća. Ključno je da fondovi mogu pomoći, no oni ne mogu u potpunosti promijeniti ekonomiju države, već mora postojati inicijativa vlade koja je efikasna i sposobna pokrenuti razvoj ekonomije.

Kao nedostaci u ovom istraživanju može se istaknuti da se određeni podaci mogu shvatiti dvojako, pa se primjerice ne može dokazati da nije bilo i drugih utjecaja na smanjenje nezaposlenosti osim iskorištavanja sredstava iz EU fondova. Ostali utjecaji bi mogli biti otvaranje malih i srednjih poduzeća što automatski utječe na smanjenje nezaposlenosti. Isto tako bi povećani broj radnih mjesta mogao biti radi iseljavanja, što ponovno utječe na smanjenje nezaposlenosti jer većina iseljenih su oni koji su bez posla ili su napuštanjem posla prepustili svoje radno mjesto drugoj osobi. Također, primjetan je i porast broja useljenika, no potrebno je detaljnije proučiti da li se useljava radno sposobno stanovništvo ili su to primjerice umirovljenici koji su mirovinu zaradili u drugim zemljama, a sada se vraćaju u Republiku Hrvatsku.

Istraživanje bi trebalo nastaviti te ga proširiti kvantitativnim podacima o točnom broju ljudi koji su zaposleni putem sredstava iz EU fondova, kao i s točnim brojem malih i srednjih poduzeća koja su osnovana pomoću istih sredstava. Također, preporuka je da se rast i razvoj navedenih poduzeća prati, kako bi se dokazala uspješnost poslovanja poduzeća osnovanih putem sredstava iz EU fondova, a kako ne bi ta poduzeća bila samo kratkog vijeka. Jednako bi trebalo pratiti porast ili smanjenje udjela zaposlenih osoba poticajima EU fondova i način na koji se te osobe zapošljavaju, tj. da li i nakon provedbe projekta ostaju raditi u institucijama ili im po završetku projekta slijedi prestanak radnog odnosa. Prikazano istraživanje je uvod za daljnja istraživanja koja bi u skoroj budućnosti trebalo provesti, a koja bi onda dala jasniju sliku o načinu na koji se sredstva iz fondova iskorištavaju i pomažu u dvije važne komponente za rast, ali i oporavak hrvatskog gospodarstva.

7. Literatura

- [1] Belić, M. (2011.) Potpore i javni natječaji iz EU fondova. Zagreb: RAST
- [2] Benić Đ. (2016.) Makroekonomija. Zagreb: Školska knjiga
- [3] Bešlić B., Copic M., Kosor K., Kulakowski N., Maletić I., Zrinušić N. (2014.) Upravljanje EU projektima. Zagreb: TIM4PIN d.o.o.
- [4] Bhm W., Lahodynsky O., Bišćević H. (2006.) EU for YOU! – Kako funkcionira Europska unija. Zagreb: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija RH
- [5] Cerovec M., Faulend M., Mintas Hodak Lj., Majić H., Mataija M., Mijatović N., Ondelj I., Sokol T., Šimac S., Škreb M., Šošić V., Vidović B., Mikuš Žigman N. (2010.) Europska unija. Zagreb: Mate d.o.o.
- [6] Cingula M. (2005.) Poduzetništvo. Zagreb. Ekonomski fakultet
- [7] CEPOR. Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2014. Dostupno dana 11.4.2020. na: <http://www.cepor.hr/nova/wp-content/uploads/2015/03/SME-report-2014-HR-web.pdf>
- [8] CEPOR. Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2015. Dostupno dana 15.12.2019. na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2016/06/Cepor-izvjesce-2015-HR.pdf>
- [9] CEPOR. Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2018. Dostupno dana 11.4.2020. na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/SME-report-2018-HR.pdf>
- [10] CEPOR. Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019. Dostupno dana 15.12.2019. na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/SME-REPORT-2019-HR-WEB.pdf>
- [11] CEPOR. Što Hrvatsku čini (ne)poduzetničkom zemljom?. GEM Hrvatska. Dostupno dana 5.4.2020 na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2019/04/GEM2018zaweb.pdf>
- [12] Delač D. (2014.) Makroekonomija za poduzetnike i menadžere. Zagreb: Vern Business Class
- [13] Devčić A., Šostar M. (2015.) Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: prilike i izazovi. Požega. Veleučilište u Požegi
- [14] Državni zavod za statistiku. Priopćenje. Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2018. Dostupno dana: 22.11.2019. na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/07-01-02_01_2019.htm

- [15] Državni zavod za statistiku. Priopćenje. Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2018. Dostupno dana 22.11.2019. na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/07-01-01_01_2019.htm
- [16] EIC Accelerator Data Hub. Dostupno dana 10.4.2020. na: <https://sme.easme-web.eu/#>
- [17] Eu-projekti.info. Znete li tko pripada NEET populaciji? Dostupno dana 1.4.2020. na: <https://www.eu-projekti.info/znete-li-tko-pripada-neet-populaciji/>
- [18] European Comission. European Innovation Scoreboard. Dostupno dana 5.1.2020. na: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/35887>
- [19] European Commission. Growth. Access to finance. Cosme financial instruments. Dostupno dana 15.12.2019. na: https://ec.europa.eu/growth/access-to-finance/cosme-financial-instruments_en
- [20] European Comission. SBA Fact Sheet – 2015 Croatia
- [21] European Comission. SBA Fact Sheet – 2019 Croatia
- [22] Europska komisija. Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključenost. Dostupno dana 3.4.2020. na: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1427&langId=hr>
- [23] Europska komisija. Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključenost. Program EU-a za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI). Dostupno dana 3.12.2019. na: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081&langId=hr>
- [24] Europska unija. Kako funkcionira EU. Financiranje sredstvima EU-a. Dostupno dana 20.8.2019. na https://europa.eu/european-union/about-eu/funding-grants_hr
- [25] Europski fondovi. CIP – Program za konkurentnost i inovacije. Dostupno dana 2.2.2020. na: <http://europski-fondovi.eu/program/cip-program-za-konkurentnost-i-inovacije>
- [26] Europski fondovi. Natječaji. Ekonomija i poduzetništvo. Bespovratna sredstva. Dostupno dana 10.4.2020. na: http://europski-fondovi.eu/natjecaji?field_status_tid=3&field_tip_sredstava_tid=5&field_sektor_tid=42&field_regija_tid=13&field_program_tid=All&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=
- [27] Europski fondovi. Natječaji. Zapošljavanje i socijalna prava. Bespovratna sredstva. Dostupno dana 10.4.2020. na: http://europski-fondovi.eu/natjecaji?field_status_tid=3&field_tip_sredstava_tid=5&field_sektor_tid=44&field_regija_tid=13&field_program_tid=All&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Bmonth%5D=&field_datum_zavrsetka_value%5Bvalue%5D%5Byear%5D=
- [28] Europski fondovi. Obrazovanje za poduzetništvo i obrt. Dostupno dana 8.3.2020. na: <http://www.europski-fondovi.eu/content/obrazovanje-za-poduzetni-tvo-i-obrt-0>

- [29] Europski projekti. Analiza iskorištenosti EU fondova. Dostupno dana 13.4.2020. na: <https://www.eu-projekti.info/analiza-iskoristenosti-fondova-eu-2/#>
- [30] Europski socijalni fond. Projekti. Dostupno dana 10.3.2020. na: <http://www.esf.hr/projekti/>
- [31] Europski socijalni fond. Socijalno uključivanje. Dostupno dana 10.3.2020. na: <http://www.esf.hr/socijalno-ukljucivanje/>
- [32] Europski socijalni fond. Zapošljavanje. Dostupno dana 10.3.2020. na: <http://www.esf.hr/zaposljavanje/>
- [33] Europski strukturni i investicijski fond. Pregled za državu: Hrvatska. Dostupno dana 22.11.2019. na <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/HR>
- [34] Europski strukturni i investicijski fond. Pregled EU. Dostupno dana: 15.11.2019. na <https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview>
- [35] Europski strukturni i investicijski fondovi. CIP EIP – Program za poduzetništvo i inovacije. Dostupno dana 2.2.2020. na: <http://arhiva.strukturnifondovi.hr/cip-eip-program-za-poduzetnistvo-i-inovacije>
- [36] Europsko vijeće. Europski fond za strateška ulaganja. Dostupno dana 5.2.2020. na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/investment-plan/strategic-investments-fund/>
- [37] Eurostat. Precarious employment. Dostupno dana 1.4.2020. na: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
- [38] Eurostat. Rise in part-time and temporary work. Dostupno dana 1.4.2020. na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_statistics#Rise_in_part-time_and_temporary_work
- [39] Eurostat. Statistika nezaposlenosti. Dostupno dana: 1.4.2020. na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics
- [40] Eurostat. Statistika zaposlenosti. Dostupno dana: 20.12.2019. na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_statistics/hr#Stope_zaposlenosti_prema_spolu.2C_dobi_i_razini_ste.C4.8Denog_obrazovanja
- [41] Eurostat. Statistika zaposlenosti u EU28 i Hrvatskoj. Dostupno dana 1.4.2020. na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics
- [42] Eurostat. Young people aged 18-24 neither in employment nor in education and training (NEET). Dostupno dana 1.4.2020. na: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

- [43] Fina. Usporedba rezultata poslovanja poduzetnika u 2018. godini po županijama. Dostupno 10.12.2019. na: <https://www.fina.hr/-/usporedba-rezultata-poslovanja-poduzetnika-u-2018-godini-po-zupanijama>
- [44] Garancija za mlade. Što je Garancija za mlade. Kako će se financirati. Dostupno dana 2.4.2020. na: <http://www.gzm.hr/sto-je-garancija-za-mlade/kako-ce-se-financirati/>
- [45] Guidance on implementing the Youth Employment Initiative. European Social Fund thematic paper. Dostupno dana 16.3.2020. na: http://www.europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/KE0214936ENN_002.pdf
- [46] HAMAG-BICRO. Godišnje izvješće 2018. Zagreb, 2019.
- [47] Hrvatska gospodarska komora. ŽUPANIJE – razvojna raznolikost i gospodarski potencijal. Sektor za financijske institucije i ekonomske analize. Odjel za makroekonomske analize. Zagreb, 2019.
- [48] Hrvatski zavod za zapošljavanje. Mjere aktivne politike zapošljavanja iz nadležnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Dostupno dana 3.4.2020. na: <http://mjere.hr/admin/wp-content/uploads/2020/03/POTPORE-ZA-SAMOZAPO% C5% A0LJAVANJE-I-PRO% C5% A0IRENJE-POSLOVANJA-1.pdf>
- [49] Hrvatski zavod za zapošljavanje. Projekti Hrvatskog za zapošljavanje. Dostupno dana 10.4.2020. na: <https://www.hzz.hr/o-hzz/projekti-hzz-a/>
- [50] Hrvatski zavod za zapošljavanje. Razlozi izlaska iz evidencije mladih od 15 do 29 godina. Dostupno dana: 3.4.2020. na: <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=3>
- [51] Hrvatski zavod za zapošljavanje. Registrirana nezaposlenost. Dostupno dana: 22.11.2019. na <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>
- [52] Hrvatski zavod za zapošljavanje. Slobodna radna mjesta. Dostupno dana 22.11.2019. na <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=4>
- [53] Huška D. (2019.) Analiza i valorizacija aktivnosti programa sufinanciranja provedbe EU projekata na regionalnoj i lokalnoj razini u Hrvatskoj 2015.-2019. Opatija: Ekonomska politika Hrvatske, 27. tradicionalno savjetovanje
- [54] Indexmundi. Croatia. Demographics profile 2019. Dostupno dana 2.4.2020. na: https://www.indexmundi.com/croatia/demographics_profile.html
- [55] Indexmundi. Labor force. Dostupno dana 20.12.2019. na: <https://www.indexmundi.com/g/g.aspx?v=72&c=hr&l=en>
- [56] Indexmundi. Croatia. Unemployment, total (% of total labor force). Dostupno dana 20.12.2019. na: <https://www.indexmundi.com/facts/indicators/SL.UEM.TOTL.ZS/compare?country=hr>

- [57] InterMedia Projekt. EU fondovi. Natječaji i projekti. Dostupno dana 20.8.2019. na: <https://intermediaprojekt.hr/bespovratna-sredstva/bespovratna-sredstva-za-obrtnike-i-poduzetnike-u-2018-i-2019-godini/>
- [58] Izvješće o provedbi plana implementacije Garancije za mlade u 2014. godini. Dostupno dana 2.4.2020. na: <http://www.gzm.hr/wp-content/uploads/2015/07/Izvje%C5%A1%C4%87e-o-provebi-Plana-implementacije-GzM-u-2014.-godini.pdf>
- [59] Izvješće o provedbi plana implementacije Garancije za mlade u 2015. godini. Dostupno dana 2.4.2020. na: <http://www.gzm.hr/wp-content/uploads/2014/11/Izvje%C5%A1%C4%87e-o-provedbi-Plana-implementacije-Garancije-za-mlade-u-2015.pdf>
- [60] Izvješće o provedbi plana implementacije Garancije za mlade u 2016. godini. Dostupno dana 2.4.2020. na: <http://www.gzm.hr/wp-content/uploads/2019/02/Izvje%C5%A1%C4%87e-o-provedbi-Plana-implementacije-GZM-u-2016.pdf>
- [61] Izvješće o provedbi plana implementacije Garancije za mlade u 2017. godini. Dostupno dana 2.4.2020. na: http://www.gzm.hr/wp-content/uploads/2019/02/Izvje%C5%A1%C4%87e_o_provedbi_PIGZM_2017.pdf
- [62] Izvješće o provedbi plana implementacije Garancije za mlade u 2018. godini. Dostupno dana 2.4.2020. na: <http://www.gzm.hr/wp-content/uploads/2019/10/Izvje%C5%A1%C4%87e-o-provedbi-Plana-implementacije-Garancije-za-mlade-u-2018..pdf>
- [63] Jurčić, Lj. (2015). STANJE HRVATSKOG GOSPODARSTVA - HRVATSKA U EUROPSKOJ UNIJI. *Ekonomski pregled*, 66 (6), 609-642. Dostupno dana 1.4.2020. na <https://hrcak.srce.hr/150393>
- [64] Kersan-Škabić I. (2015.) Ekonomija Europske unije. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“
- [65] Kutnjak, G. (2010.) Europska unija u funkciji poticanja i razvoja malog i srednjeg poduzetništva. *Poslovna izvrsnost*, Vol.4 No.2 Str 79-90. Dostupno dana : 20.11.2019. na <https://hrcak.srce.hr/60700>
- [66] Milojević, D. i Šimunković, M. (2017). KORIŠTENJE EU FONDOVA U OBRAZOVANJU ZA PODUZETNIŠTVO: PRIMJERI DOBRE PRAKSE I PERSPEKTIVA DO 2020. GODINE. *Obrazovanje za poduzetništvo - E4E*, 7 (1), 353-364. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/183514>

- [67] Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta. Poticajne mjere. Dostupno dana 11.4.2020. na: <https://gospodarstvo.gov.hr/test/poticajne-mjere/159>
- [68] Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Snažan rast iskoristivosti fondova Europske unije u 2018. godini. Dostupno dana 8.4.2020. na: <https://razvoj.gov.hr/vijesti/snazan-rast-iskoristivosti-fondova-europske-unije-u-2018-godini/3943>
- [69] Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. U 2019. godini ugovoreno 490 novih eu projekata. Dostupno dana 15.11.2019. na <https://razvoj.gov.hr/vijesti/u-2019-godini-ugovoreno-490-novih-eu-projekata/3998>
- [70] Nacionalno vijeće za konkurentnost. Napokon napredak – Hrvatska skočila za 5 mjesta na ljestvici konkurentnosti. Dostupno dana 5.1.2020. na: <http://konkurentnost.hr/napokon-napredak-hrvatska-skocila-za-5-mjesta-na-ljestvici-konkurentnosti/>
- [71] Pet godina članstva Hrvatske u Europskoj uniji. Dostupno dana 2.4.2020. na: <http://www.cut.hr/resources/publikacije/41/Pet%20godina%20C4%8Dlanstva%20Hrvatske%20u%20Europskoj%20uniji.pdf>
- [72] PJR Consulting. Koliko su EU fondovi iskorišteni u Hrvatskoj? Dostupno dana: 11.11.2019. na <https://pjr.hr/koliko-su-eu-fondovi-iskoristeni-u-hr/>
- [73] Priopćenje Državnog zavoda za statistiku. Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2018. godini. Godina: LVI. Broj: 7.1.2. Dostupno dana: 14.12.2019. na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/07-01-02_01_2019.htm
- [74] Publikacija Ureda zastupnice Ivane Maletić povodom pet godina u EU. *Pet godina u EU*. Dostupno dana 6.3.2020. na https://issuu.com/ivanamaletic/docs/mladi_poduzetnici
- [75] Rajsman M., Petričević N., Marjanović V. (2013) Razvoj malog gospodarstva u Republici Hrvatskoj, *Ekonomski vjesnik*, 26 (1): 250-262
- [76] StartupEurope. Funding Opportunities. Dostupno dana 10.4.2020. na: <https://startupeuropeclub.eu/funding-opportunities/>
- [77] Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013. – 2020. Dostupno dana 21.11.2019. na <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//ZPPI/Strategije%20-%20OGP/poduzetni%20C5%A1tvo//Strategija%20razvoja%20poduzetni%20C5%A1tval.pdf>
- [78] Stojanović, S., Mrvica Mađarac, S. i Glavota, M. (2016). FINANCIRANJE PODUZETNIŠTVA IZ FONDOVA EUROPSKE UNIJE. *Obrazovanje za poduzetništvo - E4E*, 6 (2), 161-175. Dostupno 20.11.2019. na: <https://hrcak.srce.hr/170949>
- [79] Startegija razvoja poduzetništva 2013. – 2020. dostupno dana 2.11.2019. na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_11_136_2926.html
- [80] Škrtić M. (2006.) Poduzetništvo. Zabreb. Sinergija

- [81] Škrtić M., Mikić M. (2011.) Poduzetništvo. Zagreb. Sinergija
- [82] The Global Competitiveness Report 2019. Dostupno dana: 15.11.2019. na http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2019/10/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
- [83] Tufekčić M., Tufekčić Ž. (2013.) EU politike & fondovi 2014 – 2020. Zagreb: Plavi partner d.o.o.
- [84] Uredba (EU) br. 1287/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2013. o uspostavi Programa za konkurentnost poduzeća te malih i srednjih poduzeća (COSME) (2014. – 2020.) i o stavljanju izvan snage Odluke br. 1639/2006/EZ
- [85] UREDBA (EU) br. 1304/2013 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 17. prosinca 2013. o Europskom socijalnom fondu i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1081/2006
- [86] Uredba o dopuni Zakona o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, NN 4/2018. Dostupno dana 10.4.2020. na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_01_4_139.html
- [87] Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti. NN16/17. Dostupno dana 12.3.2020. na: <https://www.zakon.hr/z/414/Zakon-o-posredovanju-pri-zapo%C5%A1ljavanju-i-pravima-za-vrijeme-nezaposlenosti-2017-2018>
- [88] Zakon o prebivalištu. NN, br. 144/12 i 158/13. Dostupno dana: 22.11.2019. na: <https://www.zakon.hr/z/557/Zakon-o-prebivali%C5%A1tu>
- [89] Zakon o tržištu rada. NN 118/18. Dostupno dana: 22.11.2019. na <https://www.zakon.hr/z/1751/Zakon-o-tr%C5%BEi%C5%A1tu-rada>
- [90] World Bank Group. Doing Business 2019. – Training for Reform. Dostupno dana: 14.11.2019. na https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf
- [91] World Bank Group. Doing Business 2020. – Comparing Business Regulation in 190 Economies. Dostupno dana: 10.3.2020. na <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/32436/9781464814402.pdf>

Popis grafikona

Grafikon 1. Ukupni budžet u financijskom razdoblju 2014. – 2020. prema tematskim područjima	14
Grafikon 2. Ukupni budžet prema zemljama članicama (u bilijunima EUR)	16
Grafikon 3. Ukupni budžet za Hrvatsku iz europskih fondova.....	19
Grafikon 4. Ukupni budžet za Hrvatsku prema područjima.....	20
Grafikon 5. Utrošak sredstava po fondovima na dan 13.12.2019.....	21
Grafikon 6. Ukupne kumulativne uplate iz EU fondova na dan 13.12.2019.....	22
Grafikon 7. Usporedba zaposlenosti u EU28 i Republici Hrvatskoj (% ljudi od 20 do 64 godina	28
Grafikon 8. Postotak privremeno i honorarno zaposlenog stanovništva u EU i Republici Hrvatskoj (2014. – 2018.).....	29
Grafikon 9. Postotak neizvjesnog zaposlenja u zemljama EU za 2018. godinu.....	30
Grafikon 10. Usporedba kretanja nesigurnosti zapošljavanja između EU28 i Hrvatske od 2014. do 2018. godine	31
Grafikon 11. Stopa nezaposlenosti u zemljama EU, siječanj 2020. godine	32
Grafikon 12. Usporedba postotka NEET populacije u zemljama EU u 2018. godini.....	33
Grafikon 13. Usporedba kretanja NEET populacije između EU28 i Hrvatske od 2014. do 2018. godine.....	34
Grafikon 14. Kretanje nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj od 2014. do studenog 2019. godine	36
Grafikon 15. Kretanje broja radnih mjesta u Republici Hrvatskoj od 2014. do studenog 2019. godine.....	38
Grafikon 16. Kretanje % privremene zaposlenosti u EU28 i Republici Hrvatskoj	39
Grafikon 17. Količina radne snage u Republici Hrvatskoj.....	40
Grafikon 18. Ukupna nezaposlenost (% radne snage).....	41
Grafikon 19. Nezaposleni mladi prema razini obrazovanja (15-29 godina) od 2014. do 2018. godine.....	42
Grafikon 20. Zaposleni mladi prema razini obrazovanja (15-29 godina) od 2014. do 2018. godina	44
Grafikon 21. Prirodno kretanje stanovništva u Republici Hrvatskoj	47
Grafikon 22. Doseljeno i odseljeno stanovništvo u Republici Hrvatskoj	49
Grafikon 23. Dobna struktura stanovništva Hrvatske	51

Grafikon 24. Uzroci prekida poslovne aktivnosti u Hrvatskoj (%).....	66
Grafikon 25. Regije u Hrvatskoj prema motiviranosti za poduzetničko djelovanje u 2018. godini	71
Grafikon 26. Pregled projekata (poduzeća) sufinanciranih iz ESI fondova koji su u vlasništvu žena.....	89
Grafikon 27. Raspodjela sredstava prema OPKK-u 2014.-2020.	94
Grafikon 28. Prosječna bruto i neto plaća od 2014. do 2019. godine	100

Popis tablica

Tablica 1. Ugovorena bespovratna sredstva, u EUR	23
Tablica 2. Dodijeljena, ugovorena i plaćena sredstva Operativnih programa u RH	24
Tablica 3. Registrirana nezaposlenost po županijama u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014. – studeni 2019. godine	34
Tablica 4. Prijavljena slobodna radna mjesta prema županijama u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014. – studeni 2019. godine	36
Tablica 5. Nezaposleni mladi prema razini obrazovanja (15-29 godina) od 2014. do 2018. godine	41
Tablica 6. Zaposleni mladi prema razini obrazovanja (15-29 godina) od 2014. do 2018. godine	43
Tablica 7. Razlozi izlaska iz evidencije nezaposlenih od 2014. do 2018. godine.....	45
Tablica 8. Razlozi izlaska iz evidencije nezaposlenih mladih (15-29 godina) od 2014. do 2018. godine.....	45
Tablica 9. Izlasci iz evidencije s obzirom na vrstu zaposlenja od 2014. do 2018. godine	46
Tablica 10. Prirodno kretanje stanovništva u Republici Hrvatskoj	47
Tablica 11. Doseljeno i odseljeno stanovništvo Republike Hrvatske iz/u inozemstvo	48
Tablica 12. Vanjska migracija stanovništva prema starosti i spolu u 2018. godini u Republici Hrvatskoj.....	50
Tablica 13. Raspodjela sredstava prema OPULJP-u 2014.-2020.....	52
Tablica 14. Korisnici potpora za samozapošljavanje HZZ-a od 2014. do 2018. godine.....	59
Tablica 15. Mjere provedene u svrhu smanjenja NEET populacije od 2014. do 2018. godine...	52
Tablica 16. Usporedba strukture poduzeća s obzirom na veličinu od 2013. do 2018. godine.....	60
Tablica 17. Pregled zaposlenosti, izvoza i ukupnog prihoda kod malih poduzeća od 2013. do 2018. godine.....	60
Tablica 18. Pregled zaposlenosti, izvoza i ukupnog prihoda kod srednjih poduzeća od 2013. do 2018. godine	61
Tablica 19. Prosječan broj zaposlenih i produktivnost u malim poduzećima od 2013. do 2018. godine.....	62
Tablica 20. Prosječan broj zaposlenih i produktivnost u srednjim poduzećima od 2013. do 2018. godine.....	63
Tablica 21. Uzroci prekida poslovne aktivnosti u Hrvatskoj (%)	65

Tablica 22. Rang kretanja poduzetnika po županijama u Republici Hrvatskoj u 2018. godini ...	67
Tablica 23. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj od 2014. do 2018. godine, mjerena TEA indeksom	68
Tablica 24. Razlozi za ulazak u poduzetničku aktivnost u Hrvatskoj	69
Tablica 25. Regionalne razlike u pokretanju poslovnog pothvata od 2014. do 2018. godine – TEA (%) i rang	70
Tablica 26. Usporedba regionalnih razlika u stavovima o poduzetništvu 2017. i 2018. godine, u postotku (%) od anketirane populacije – GEM	72
Tablica 27. Natječaji usmjereni razvoju, konkurentnosti, modernizaciji i pozicioniranju MSP-ova u Republici Hrvatskoj	79
Tablica 28. Popis privatnih i javnih učilišta s programima poduzetništva na preddiplomskoj/diplomskoj i/ili poslijediplomskoj razini	87
Tablica 29. Prioritetna os „Poslovna konkurentnost“	94

Prijava specijalističkog poslijediplomskog rada

Definiranje teme specijalističkog poslijediplomskog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za ekonomiju

STUDIJ poslijediplomski specijalistički studij Poduzetništvo i EU fondovi

PRISTUPNIK

MATIČNI BROJ

DATUM

KOLEGIJ

NASLOV RADA

NASLOV RADA NA
ENGL. JEZIKU

MENTOR

ZVANJE

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

V Ž K C

M M I

Zadatak specijalističkog poslijediplomskog rada

BROJ

OPIS

Zadatak specijalističkog poslijediplomskog rada (nastavak)

OPIS

VŽKC

MMI

ZADATAK URUČEN

POTPIS MENTORA

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Poslijediplomski specijalistički rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Dajana Maria Horvat (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica poslijediplomskog specijalističkog rada pod naslovom

Utjecaj dostupnosti sredstava iz EU fondova razvoj malog i srednjeg poduzetništva te smanjenje nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

Dajana Maria Horvat

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju poslijediplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu poslijediplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Poslijediplomski radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Dajana Maria Horvat (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom poslijediplomskog specijalističkog rada pod naslovom Utjecaj dostupnosti sredstava iz EU fondova razvoj malog i srednjeg poduzetništva te smanjenje nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:

Dajana Maria Horvat

(vlastoručni potpis)